55078

- A pártépítés néhány kérdése
- Pályázat, pályakezdés: gondok
- Ötven éve halt meg Ady
- Állami vezetés, pártvezetés összhangja
- Hyde Park: vitarovat
- Albérleti iroda albérletben

SZEGEDI Egyetem

VII. évf. 1. szám A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK LAPJA 1969. február 10.

s. uck

Egyetemi Könyvtár Folyóiratok Szeged

Mechanizmus 1968

Beszélgetés dr. Tóth Károllyal, orvosegyetemünk rektorával

A napokban jelent meg a Statisztikai Hivatal elemzése az újságok hasábjain 1968, az új gazdasági mechanizmus első éve eredményeiről, a népgazdaság mérlegéről. Az első év tapasztalatairól kérdeztük meg a Szegedi Orvostudományi Egyetem rektorát, dr. Tóth Károly tanszékvezető egyetemi tanárt. *Mit jelentett, s milyen változást hozott a gazdaságirányítás reformja az egyetem életében?*

Új szellem érvényesül a gazdálkodásban

— Azt mondanám, amit már a reform bevezetésének előkészületei során is sokszor leszögeztünk — kezdte Tóth Károly —, hogy költségvetésből gazdálkodó szerveknél, intézményeknél — amilyen az egyetem is — a reformnak természetszerűen nem lehetnek olyan kihatásai, mint például termelő üzemekben. Arra kellett törekednünk — s úgy érzem, ez sikerült —, hogy *a változások szelleme érvényesüljön munkánkban. Annak következetes akarása, hogy az új körülmények között még jobban oktassunk, még jobb szakembereket képezzünk.* A gazdálkodás rendjében alapvető változás nem történt. Továbbra is költségvetésből gazdálkodunk. Lényeges azonban, hogy a költségvetési keret felhasználását megkönnyítették a rovatosítás eddigi merev értelmezésének lazításával. Lényegében egyetlen szigorú megkötés maradt csupán: a dologi felhasználásra (felújítás, műszerezés stb.) biztosított keretet csak erre a célra lehet felhasználni, s úgyanígy a személyi (bérkeret) célú keretösszeg is általában csak erre használható fel. Természetesen a változások bevezetése után a gyakorlat számos részletproblémát vetett fel, amelyek megfontolása a következő évek sikeres munkája szempontjából is kívánatos. Egyik ilyen dolog a tanszéki megtakarítások, a takarékos gazdálkodás jutalmazásának kérdése, annak eldöntése, mi a tényleges és mi az átmeneti megtakarítás, egyáltalán tapasztalatok híján problémának tűnik a megtakarítás helyes értelmezése is. Az első évnek mindenesetre pozitívuma e bizonytalanságok mellett is, hogy egyetemünk legtöbb intézete felelősséggel és körültekintően gazdálkodott a költségkeretek ráeső hányadával.

A bérgazdálkodás és káderpolitika új vonásai

— A gazdaságirányítás reformja az egyetem viszonyai között talán leghatározottabban a személyi kérdésekben, a bérgazdálkodás és a káderpolitika összefüggéseiben érezteti hatását. Döntő változás, hogy a központi káderirányítás megszűnt; a középkáderektől az oktatókig lényegében mindenki „szabadúszóvá" lett. *Sajnos, az a körülmény, hogy noha 1968. januárjától az új irányítási rendszer szellemében kellett működnünk, a szakminisztérium végrehajtási utasításai csak az év közepére láttak napvilágot, nehezítette e változások teljes, maradéktalan érvényesülését az első évben.* Egyetemünk maga dolgozott ki az általános irányelvek alapján az év elején egy működési irányelvet, amelyben meghatároztuk munkánk mind gazdasági, mind személyi kereteit, szervezetét, működési formáit. Az egyetemi [illegible] temi újság le is közölte annakidején. Előléptetések évente egyszer, januárban vannak (így a bérgazdálkodás is könnyebb). A tanársegédek kinevezése a kari dékán, adjunktusoké a rektor, docenseké a szakminisztérium, egyetemi tanároké pedig a minisztertanács hatásköre. Úgy érezzük, a reform szellemében sor kerülhetne további decentralizálásra is. Sok vitára adott okot az intézetvezetői megbizatás maximálása. Intézetvezető professzoraink közül néhányan hangot adtak annak az érzésüknek, hogy az öt évre szóló megbizatás sem az intézeti munka körülményei, sem az intézetvezető tekintélye, szerepének, súlyának jelentősége szempontjából nem mondható szerencsésnek és célszerűnek. Persze, ha figyelembe vesszük, hogy a maximálás nem zárja ki az intézetvezetői megbizatás öt év utáni meghosszabbításának lehetőségét, akkor indokolatlannak tűnik ez az aggodalom.

A hallgatókat érintő változásokról

— Az 1968-as év különösen tanulságos volt számunkra a hallgatókat érintő változások gyakorlati alkalmazása szempontjából. A szabad pályázati rendszer pozitívumai mellett néhány — elsősorban az egyetemnek az elhelyezésben való részvételét érintő — problémát vetett fel. Azontúl, hogy a végzetteket képességeiknek megfelelő ajánlással láttuk el, hogy tanácsadó-felvilágosító munkát végeztünk, hogy tanácsadó bizottságot hoztunk létre, amely a pályázó minden oldalú (tanulmányi osztály, pártbizottság, KISZ, oktatói kar) minősítését elvégezte — tudomásul kellett vennünk, hogy a kinevező szervek véleményünket csak a magukéval egyező álláspont esetén vették általában figyelembe. *Noha konkrétan csak egy-két esetről volt tudomásunk, az a véleményünk, hogy az érvényben levő elhelyezkedési szabályok kijátszására van lehetőség.* Szükséges további finomításuk: kívánatosnak tartjuk például, hogy a többlépcsős elhelyezkedés minden fokozatában a kinevező szervek megkérdezzék az egyetem véleményét a pályázóról. Egyetemünkön kísérleti jelleggel 1969 februárjában életbe lép az új ösztöndíj- és tandíj-rendszer. *Alapvető fontosságúnak tartom, hogy a régi kereteken belül maradva ugyan, de döntően megváltozik a teherviselés aránya.* Az eddiginél sokkal jelentősebb mértékben teszünk különbséget jó tanulók és rossz tanulók között. Sokkal alaposabban felmérjük a szülők kereseti körülményeit, az egy főre jutó családi jövedelem reális voltát, hogy a szociális juttatások megállapítása is valóságos feltételek alapján történjen meg. Meggyőződésem, hogy a differenciáltabb kategorizálásnak munkára serkentő hatása lesz, bár *a szociális juttatások és a tanulmányi össztöndíj arányát továbbra is problematikusnak érzem.*

— Ezúton kívánok a lap minden olvasójának, egyetemünk dolgozóinak, ifjúságának eredményes munkát az 1969-es esztendőben. Hiszem, hogy egyetemünk tovább fejlődik, gazdálkodásunk tovább javul, munkánk hatékonysága tovább növekszik ebben az évben, ha lehetőségeink maximális kihasználására a takarékos gazdálkodás, rezsink további csökkentése mellett is képesek leszünk [illegible]

Itt az új ösztöndíj

Hosszú előkészítő munka, viták sora előzte meg a döntést: 1969 februárjától egyelőre kísérletként az ország néhány felsőoktatási intézményében érvénybe lép a megreformált, új ösztöndíj-rendszer. Tanúi voltunk valamennyien a változások kialakulásának. Hiszen azok az észrevételek, javaslatok, amelyek a KISZ-alapszervezeti taggyűlésektől egyetemi tanácsülésekig, a felsőoktatási intézmények főhatóságainak fórumaitól a KISZ Központi Bizottsága plénumáig megfogalmazódtak és elhangzottak felszólalásokban és előterjesztésekben, határozati javaslatokban végül is helyet kaptak az új ösztöndíj-rendszer elveiben is. Részesei voltunk tehát valamennyien e reform előkészítésének, megvalósításának, lehetővé tette ezt a változások demokratikus, valamennyi érdekelt véleményét meghallgató és érvényesítő, lelkiismeretes kialakítása.

A József Attila Tudományegyetem és a Szegedi Orvostudományi Egyetem is azon intézmények közé tartozik, amelyek részesei e döntő kísérletnek. Hiszen vélemények pergőtüzében kristályosodtak ki a változtatások elvei. S helyességükről csak az élet gyakorlata győzheti meg a kétkedőket.

Mi tette szükségessé az ösztöndíj-rendszer megváltoztatását? Arról van szó csupán, hogy a gazdaságirányítás reformjának afféle függelékeként került sor e változtatásokra? Hogy valamilyen reformálási inger következménye lenne az ösztöndíj-rendszer megváltoztatása? Meggyőződésünk, hogy nem ez az igazság. Nem vagyunk meggyőződve arról, hogy a tanulmányi munka színvonalának emelkedése, a tanulmányi fegyelem erősödése, a társadalmi-közéleti érdeklődés, az aktivitás növekedése pusztán anyagi eszközök segítségétől függne. De az a tény, hogy a régi ösztöndíj-rendszer nem disztingvált kellően jók, jobbak és kiemelkedők között, hogy az ösztöndíj-határok sokkal inkább az átlagos, középszerű teljesítményekhez idomultak, és sem fölfelé, a kiemelkedően jó eredmények irányában, sem lefelé, a gyenge, vagy éppen elégtelenül rossz tanulmányi munka irányában nem tettek határozott, s nyilvánvalóan indokolt különbségeket. S nemkülönben a szociális juttatások, segélyek, rendkívüli támogatások odaítélésében sem érvényesültek kellő határozottsággal, egyértelműséggel ezek az elvek. Az, hogy a KISZ-nek az eddiginél nagyobb hatáskört és beleszólási lehetőséget biztosít az új rendelet a szociális juttatások odaítélésében, hogy a tanulmányi eredmények az eddiginél lényegesen nagyobb eltérésekkel járnak majd az ösztöndíjak összegének megállapításában: hogy a jó tanulmányi munka mellett fokozottabban érvényesül a támogatás mértékének megállapításában a hallgatók mozgalmi aktivitásának, társadalmi-közéleti tevékenységének mérlegelése is — mindez meggyőzően az új ösztöndíj-rendszer mellett érvel.

A viták természetesen folytatódnak tovább. A gyakorlati megvalósítás során. Ha azonban az ösztöndíj-reform elvei nem torzulnak, nem változnak el ebben a megvalósulásban, a kísérlet minden bizonnyal sikerülni fog.

A februártól életbe lépett új ösztöndíj-rendszerről néhány jellemző adat. A korábbi három kategória helyett a szülők anyagi helyzete szempontjából az új rendszer öt kategóriát különböztet meg. Az első csoportba tartozók (egy főre eső jövedelem 500 forintnál kevesebb) 300 forint szociális segélyt kaphatnak, s kollégiumi és étkezési díjuk 50 forint. A második csoport (500—800 forint között) szociális segélye 300 forint, kollégiumi és étkezési térítése 100 forint lehet. A harmadik kategória (800—1100 forint között) szociális segélye 200 forint, kollégiumi és étkezési térítése 250 forint. A negyedik csoportba esők (1100—1500 forint között) 100 forint szociális segélyt kapnak, s térítésük 500 forint. Az ötödik kategória (1500 forint felett az egy főre jutó jövedelem) nem kap szociális segélyt, s 700 forintot térít kollégiumért és étkezésért. Az új rendszer lehetővé teszi, hogy a kis jövedelmű szülők gondtalanabbul taníttathassák gyermeküket. A nagyobb jövedelmű szülők gyermekei viszont tanulmányi eredményük javításával csökkenthetik szüleik terheit, mivel az ösztöndíjak a tanulmányi eredményhez igazodnak. S még egy jellemző tény: az új ösztöndíj-rendszer alapján a hallgatóság több mint felének lesz előnyösebb a helyzete, mint korábban volt, s csak egyötödének kell az eddiginél nagyobb összeggel hozzájárulnia taníttatása költségeihez.

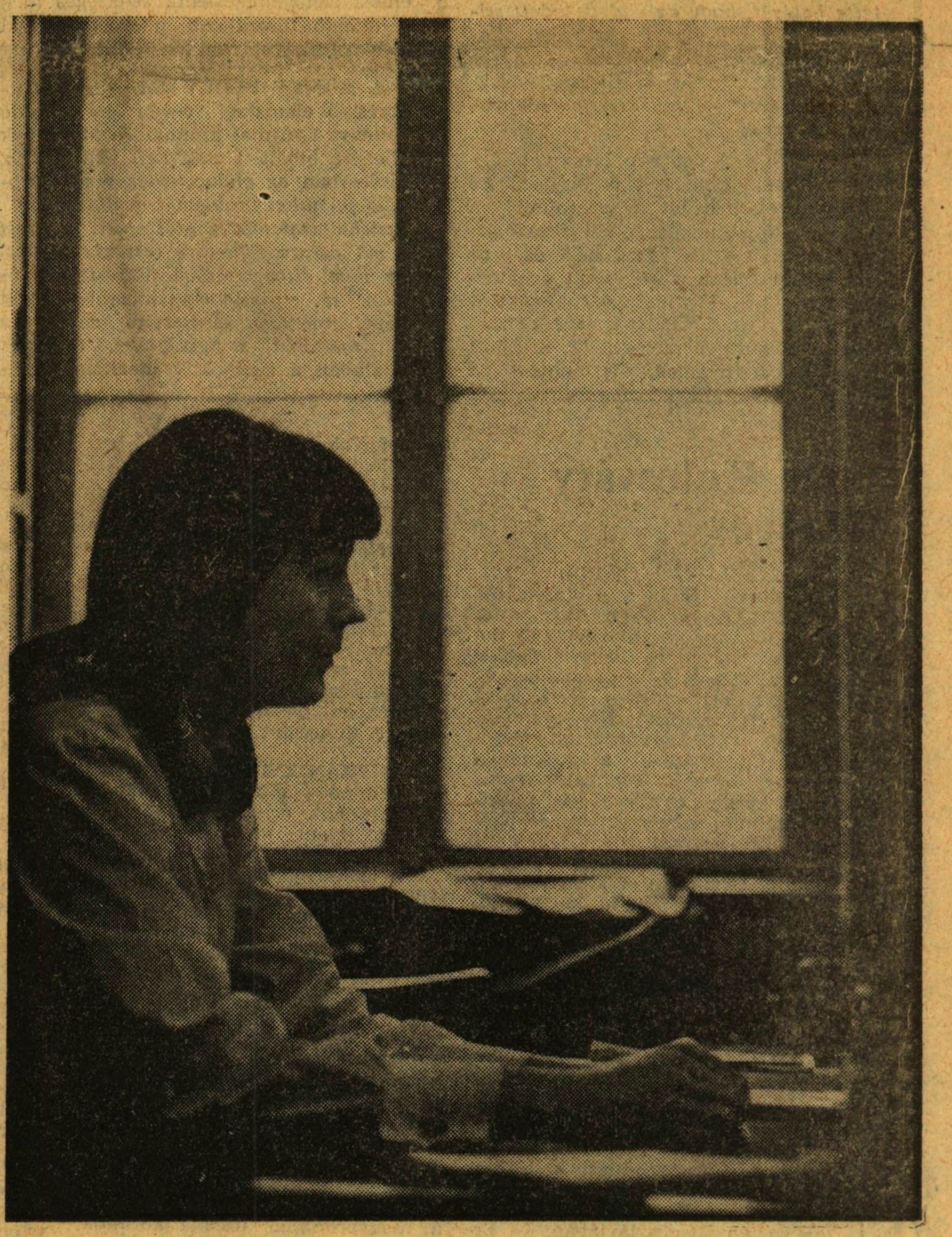

VIZSGA * VIZSGA * VIZSGA

Feszült pillanatok jellemezték a vizsgaidőszakot. Lejárt a kényelmesség kora, az új ösztöndíjrendszer Szegeden már februártól kezdve belenyúl a zsebekbe. S hogy kivesz-e onnan néhány százast, vagy betesz-e — ez azon a másfélmillió percen múlott, mely ismét döntött három intézményünk hallgatóinak tudásáról. Ötezer vizsgázó — húszezer vizsga — aki nem hiszi számoljon utána — amíg a dékáni hivatalok az utóvizsgák adatait is feldolgozzák, ez a számítási alap. Még néhány nap és megtudjuk, hogy az ötezer közül hány hallgatónak nevet s hánynak sír a szeme. Soha ilyen nagy számolgatást nem láttak még ezek az öreg falak: mintha nem is bölcsész, jogász, orvos, de csupa matematikus készülne a jövőre Szegeden. S talán ennek a nagy számolgatásnak köszönhető, hogy — ha pontos adatok nincsenek is még — általában javultak a vizsgaátlagok, csökkent az utóvizsgák száma.

Egy filozófiai divat kórképe

Sidney Finkelstein: Elidegenedés és egzisztencializmus az amerikai irodalomban

Esztétikai K. Bp. 1968. Kossuth L.

AZ ELIDEGENEDÉS — határozza meg a szerző — „a magántulajdonban gyökerezik, valójában pszichológiai reakció a magántulajdon gazdasági és szociális uralmára" (177) vagy más megfogalmazásban: „mélyen begyökerezett pszichológiai jelenség, ugyanakkor a reális külvilág szubjektív meghamisítása és az életlehetőségek tagadása" (203).

Az első világháború után *egyre erősebben jelentkezett az amerikai életben az elidegenedés, amit a kor fokozódó válsághangulata is kifejezett.* Ez nem maradt hatás nélkül az irodalmi életben sem. Amit eddig a kapitalizmus elfajzott kinövéseinek tartottak, arról most kiderült, hogy ennek a társadalomnak általános jellemzője és az emberi kapcsolatok egyre nagyobb körére terjed ki, immár érzékelhetően. E folyamat humanizáló ábrázolása művészi síkon tudja feltárni emberpusztító hatását és egyben az ellene való küzdelemre is késztet (O'Neill). *Az elidegenedés hatása olyan formában is éreztette hatását, hogy az elidegenedett stílust — ami egy sajátos pszichikai állapotnak felel meg, amelyben a művész „az egész világot az ő abszurd »ugratásának« érzi" — művészi forradalommá kiáltották ki.*

Ez a stílus egyben a művész valóságtól való elidegenedését is kifejezi. Az irodalmi életben jól megfigyelhető a humanizáló és elidegenedett ábrázolásmód küzdelme (W. Faulkner) és az utóbbi előtérbe kerülése, amit a határterületet képező művészi alkotástól (F. S. Fitzgerald) a művész totális elidegenedését mutató művekig (T. S. Eliot) követhetünk nyomon, felvillantja a semmibe való lázadás „perspektíváját" a kiutat keresők előtt (J. D. Passos, H. Miller).

AZ EMLÍTETT SZERZŐK művei, bár nem társadalmi szellemiségűek, mégis társadalmi jelentőségűek, hiszen rögzítenek egy lélektani állapotot, amely az adott kor társadalmi viszonyainak a következménye. A második világháború után *az amerikai irodalmi életben a társadalmi gondolattól való távolodás fokozódott és most már olyan szellemi keretet kapott, amelyet az egzisztencialista filozófia alakított ki,* immáron a polgári filozófia színtjén megfogalmazva az elidegenedés jelenvalóságát és a haladásból való kiábrádultságot.

Az elidegenedés ábrázolása mellett tehát az egzisztencialista szellemű „kiútkeresés" is lehetővé vált. Így mostmár azok számára, akik ábrázolják ugyan az elidegenedés jelenségeit, de még nem jutottak el humanizáló megjelenítéséig, az alternatíva az lesz, hogy vagy az utóbbi felé fejlesztik művészetüket, vagy elfogadják az egzisztencialista választ (J. D. Salinger, E. Albee). Az utóbbi felé való haladást reprezentálják azok a művészek, akik pályájuk kezdetén alkotott műveikben még érzékeltették a kérdések társadalmi hátterét, de a későbbiek folyamán egyre jobban beszűkült látásmódjuk, az egyéni szituációk válnak fontossá számukra, elveszítve összefüggésüket a társadalmival (A. Miller, S. Bellow), vagy azok, akik társadalmi problémák igényes megfogalmazását kísérelték meg, de az író elidegenedettsége miatt elvesztették igazi tartalmukat (N. Mailer, J. Baldvin). Az írók egy részénél még a kezdeti pozitívumokat sem láthatjuk, az elidegenedés elfogadása és az alkotó elidegenedettsége szorosan összefonódik (J. Updike, J. Purdy).

Természetesen az eddig elmondottak nem jelentik azt, hogy az amerikai irodalmi életre csak a fentiek jellemzők, hiszen a művészeti humanizmusnak olyan kiemelkedő képviselői vannak mint Mark Twain, a „proletár harmincasok" nevű csoport tagjai és követői, A. Maltz és mások, akik közül többen a világirodalom nagyjai között foglalnak helyet.

A tanulmány szerzője kritikai vizsgálódásának végső tanulságát abban foglalja össze, hogy *jelentős műalkotások létrehozásához a művész becsületessége, érzékenysége önmagában kevés,* ehhez elengedhetetlenül szükséges még a haladó filozófiával, a szociológiával és a politikával való szoros kapcsolat.

A KÖNYV ELOLVASÁSA gondolatébresztő elemzései révén maradandó élményt nyújthat számunkra, de ennek ellenére hibáit is meg kell említenünk. Elsősorban *az elidegenedés meghatározása jelenthet problémát azáltal, hogy pszichológiai mozzanatot emeli ki, amit a mű egésze érthetővé tesz számunkra, de nem elfogadhatóvá.* Ehhez kapcsolódik az egzisztencializmusról rajzolt képe, amelyben elsősorban azokat a mozzanatokat hangsúlyozza, amelyek általában a szubjektív idealizmus jellemzői és ennek következtében végső konklúziói sok esetben túl általánosak, elvontak.

A mű komoly *értékének számít a vizsgálataiban érvényesített történeti szemléletmód,* amely az értékítéletekben is megnyilvánul és a sorokból áradó lírai hév, amelyek feledtetni tudják velünk hibáit és a könyv elolvasása hasznos ismeretekkel gazdagítja tudásunkat.

BERNÁT ISTVÁN

Félévkor a főiskolán

Beszélgetés dr. Szendrei János igazgatóval és dr. Nagy Pál igazgatóhelyettessel

A vizsgaidőszak gondjainak kellős közepén kerestük meg a főiskola igazgatóját és helyettesét. Arra kértük őket, hogy tájékoztassanak bennünket az előző félév munkájáról, eredményeiről és a jövő terveiről.

Az elmúlt félév jelentős eseménye volt a főiskola szegedi fennállásának 40. évfordulója. Sok levél érkezett erre az alkalomra volt oktatóktól és hallgatóktól. Írt többek között Jugovics Lajos volt igazgató, aki beszámol az 1928—29-es Szegedre költözésről, majd gratulál a jelenlegi munkához. Bakos Tibor is jelentkezett, a Középiskolai Matematikai Lapok felelős szerkesztője.

Az elmúlt félév munkájáról beszélgetve elsősorban a főiskolai oktatás jövője szempontjából fontos eseményeket említették. Egyre komolyabban jelentkezik annak az igénye, hogy az általános iskolai és a főiskolai követelmények egymáshoz közelebb kerüljenek. E cél érdekében eddig két járásban látogatták meg a már végzett, tanító hallgatókat. Sok hasznos tájékoztatást adtak a fiatal tanárok arról, hogy a főiskolán tanultakat mennyiben tudják a gyakorlatban használni, melyek azok a tananyagban meglevő és módszertani hiányosságok, amelyeket pótólni kell.

A végzett fiatal tanárok látogatása

Hasonló célokat szolgált a kiskunfélegyházi járásban december végén megtartott iskolaigazgatói értekezlet. A főiskolai és az általános iskolai követelményrendszer közelítését elősegítő tennivalók mellett a résztvevők beszámoltak a most végzett pedagógusok munkájáról is. Jó tapasztalatokról beszéltek, a fiatalok munkájukat lelkiismeretesen, alapos szakmai tudással végzik.

Beszélgettünk a hallgatók és az oktatók számára egyaránt fontos témáról, az új tantervről is. Az előkészítő munkálatok már az ősszel megindultak. 1970-ben ugyanis a tanév már a felsőoktatási reform keretében a főiskolák számára készülő új tanterv jegyében kezdődik. Az ősz folyamán megrendezett Diákpódium az előkészítési munkába bevonták a hallgatókat is. Az új módszerek több lehetőséget fognak biztosítani a legújabb tudományos eredmények felhasználására az oktatásban, és az önálló, a hallgatók egyéni érdeklődése által differenciált munkára.

Új tanterv és több szabadidő

A tanterv követelményeinek egy része szükségszerűen máris realizálódott. Mindenekelőtt szükséges volt az önálló és a jelenleginél intenzívebb munkához nélkülözhetetlen szabadidő biztosítása. Ez nagyobbrészt már sikerült is. Az I. és II. éves hallgatók heti egy, maximum két délutánja foglalt, míg a III. és a IV. évfolyamon a hét összes napjának délutánját sikerült szabaddá tenni. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az így felszabadult időt a hallgatók általában hasznosan töltik el. Ehhez az intézmény is segítséget nyújt. Minden tanszéken olvasószobák nyílnak. Amennyiben megfelelő érdeklődés mutatkozik valamely szakterület iránt, segítséget kapnak a hallgatók speciális kollégiumok és különböző szakmai csoportok létrehozására is. Ilyen csoportok máris működnek. Magas színvonala miatt külön is említésre méltó például az irodalmi kör folklór estje.

Mivel az új rendszerben a szabadidő méginkább nőni fog, és az oktatásban is fontos szerephez jut az önálló munka, valamint választási lehetőség az egyes tárgyakon belül; egyre fontosabbá válik a nevelésközpontúság. Ezt szolgálják a fentiekben említett, önképzőkör szerűen működő csoportok is. Munkájuk eredményesnek mutatkozott, így minél több hasonló kört kell létrehozni. Az óránkívüli nevelőmunka fontosságára való tekintettel decemberben a témával igazgatói tanácsülés foglalkozott.

Az elmúlt félévben nagymértékben megnőtt az érdeklődés a nyelvtanfolyamok iránt is. Vezetésüket egy kivételével a főiskola oktatói látják el. „A szorgos hétköznapok féléve volt." — mondta *Szendrei* János.

A vizsgaidőszak eredményeiről még nem kaphattunk hírt, így a második félévre terelődött a szó. Még csak vázlatos tervek születtek a félévről. Március 3. és 5. között az évforduló kapcsán nemzetközi történettudományi ülésszak lesz a főiskolán. A női kar márciusban fogja tartani évi hangversenyét.

Szakbizottságok a feladatok teljesítéséért

Az első félévben elkezdett munka természetesen tovább folytatódik. Szakbizottsági ülések megrendezésére kerül sor, melyek jelentős szerepet kapnak az új tanterv kidolgozásában. A nevelő munka fejlesztésének fontos feladata a KISZ csoportvezető tanári rendszer megerősítése. Az eddigi világnézeti bizottság világnézeti és nevelési bizottsággá alakul át. Feladata a csoportvezető tanárok pedagógiai s világnézeti segítése és irányítása lesz.

A II. félévben fontos szerep vár ezen a téren a KISZ-alapszervezetekre. Értékelni fogják az előző félév munkáját — tanárok jelenlétében —, alapot szolgáltatva a hasznos jelenségek további, közös munkával történő fejlesztéséhez.

Sz. I.

Dr. Kolosváry Gábor

KOLOSVÁRY GÁBOR 1901. augusztus 18-án, Kolozsvárott született. Anyja Stein Alice, apja dr. Kolosváry Bálint egyetemi tanár, a magánjog ismert tudósa volt. Elemi- és középiskolai tanulmányait 1907—1919-ig a Kolozsvári Református Kollégiumban végezte, itt is érettségizett. Egyetemi tanulmányait a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen kezdte és Szegeden fejezte be, miután az egyetem átköltözött. Professzorai közül leginkább a világhírű magyar zoológusnak, Apáthy Istvánnak az előadásai hatottak rá, tőle tanulta, hogy a tudomány művelésében az összefüggések keresése a legfontosabb. 1925-ben a Szegedi Egyetemen állattani-geológiai doktori diplomát, 1926-ban pedig középiskolai tanári oklevelet szerzett. 1923—29-ig a Szegedi Egyetem Állattani Tanszékének dolgozója. 1929—1954-ig a Magyar Nemzeti Múzeum Állat- és Őslénytani Tárában múzeológiai szolgálatot teljesített Közben 1931-ben a Szegedi Tudományegyetemen magántanári képesítést kapott. Múzeológusi minősítésben hivatalos gyűjtőutakat tett Olaszországban, Jugoszláviában és Erdélyben. 1954-től a Szegedi Tudományegyetem Állatrendszertani Intézetének, majd 1967. december 1-től az átszervezéssel létesített Állatszervezettani és Állatrendszertani Tanszék tanszékvezető professzora. A tudományos fokozatok alapításakor a biológiai tudományok kandidátusa, 1958-ban a biológiai tudományok doktora, 1960-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. 1956-ban az Oktatás Kiváló Dolgozója kitüntetést nyeri el. 1965-ben a Magyar Hidrológiai Társaság Bogdánffy-díjban részesíti.

Közvetlenül a felszabadulás után a Párt tagja lett, annak mindvégig hűséges tagja maradt, 1956-ban sem lépett ki. Pártszerű életfelfogásáról nemcsak hivatalos minőségben, de magánéletében is sokszor tanúságot tett.

TUDOMÁNYOS MUNKÁSSÁGA feltűnően gazdag, tudományos dolgozatainak a száma: 900. Két könyve jelent meg: „Magyarország kaszáspókjai" és „Tiszai halászat és település" címmel. Haláláig az akadémiai Tiszakutató Munkaközösség vezetője, valamint a Tiscia kiadvány főszerkesztője volt. A felszabadulásig elsősorban pókokkal és kaszáspókokkal foglalkozott. Mint arachnológus világhírre tett szert A tenger élővilágát is rajongó érdeklődéssel tanulmányozta. A régi magyar „Najada" adriakutató expedíció tüskésbőrű állatait (echinodermata) tudományosan ő dolgozta fel. A kacslábú rákoknak élete végéig lelkes kutatója maradt.

A felszabadulás után a Magyar Állami Földtani Intézet kérésére a magyarországi fossilis korallok kutatásába kezdett. Erre a munkájára az üledékek földtani idejének eldöntéséhez és képződésük körülményeinek rekonstruálásához feltétlenül szükség volt. Mindig hangsúlyozta, hogy a jelenlegi állatvilág evolutiója csak a kihalt állatvilág tanulmányozása segítségével tisztázható. Hiszen a mai állatcsoportok közvetlen ősei kivétel nélkül kihalt állatok. Munkássága a kihalt korallok kutatása terén is világhírűvé tette. Külföldi intézetek kérésére cseh, jugoszláv és angol fossilis korallanyagokat is feldolgozott. Szovjet kutatók kérésére ottani kihalt kacslábú rákanyagot is feldolgozott. Kutatásai érdekében 1959-ben Moszkvában, 1964-ben Csehszlovákiában, 1965-ben Lengyelországban, 1966-ban Romániában, 1967-ben a Német Demokratikus Köztársaságban tanulmányutakat tett.

A RENDSZERES ÉS SZERVEZETT tiszakutatás 1955-ben az ő vezetésével indult meg. A vízügyi igazgatóságok támogatásával mintegy 25 tagú Munkaközösség élén a Tisza egész magyarországi szakaszán végighajózott. A kutatás elmélyítése érdekében tanítványainak munkaközösségével évről-évre tiszakutató expedíciókon vett részt. A tiszakutatás eredményeiről a „Das Leben der Tisza" sorozat cikkei és a Tiscia c. kiadvány I—III. kötete számolt be, a IV. kötet nyomdában van. A tiszakutató munka eredményeit világszerte ismerik Kolosváry Gábor professzor külföldi kapcsolatai igen kiterjedtek voltak. szakmai levelezése az egész világot behálózta. Előadásait korszerű színvonalon és haladó szellemben tartotta.

Dr. Kolosváry Gábor egyetemi tanár elhunytával melegszívű, nagyon humánusan gondolkodó embert és világhírű tudóst vesztettünk el.

DR. HORVÁTH ANDOR
egyetemi docens

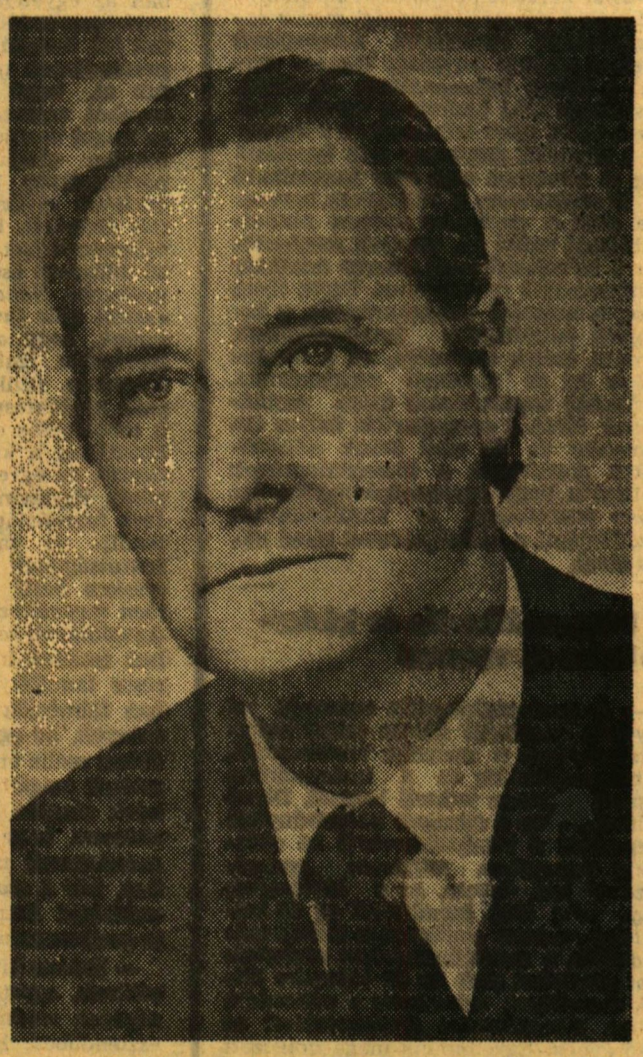

Tudománypolitikai és szervezési tanácskozás

A Magyar Tudományos Akadémia Szegedi Bizottsága az MSZMP Csongrád megyei és Szeged Városi Bizottsága, valamint a Csongrád megyei és a Szeged m. j. városi tanács vezetőinek részvételével január közepén a tudománypolitika és a tudományszervezés időszerű kérdéseiről tanácskozott. Siklós János, a megyei pártbizottság titkára, bevezető előadásában a tudományoknak a mai társadalmi és gazdasági fejlődésben egyre fontosabbá váló szerepéről beszélt, majd azokról a témakörökről és tudományágakról, melyek kidolgozása és fejlesztése a jövő szempontjából igen fontos. Az ezután kialakuló vitában városunk politikai és tudományos életének reprezentánsai mondták el véleményüket e kérdéssel kapcsolatban, illetve ismertették saját szakterületeik lehetőségeit és adottságait.

Az ülés végére kialakultak azok a témakörök, melyek a következő ötéves és a még távolabbi tervek, célok megvalósítása érdekében fontosak. Éppen ezért kidolgozásukra szakbizottságok alakulnak.

■

Nem ez az első ilyen jellegű kapcsolat a szegedi tudományos élet és a város társadalmi-politikai vezetése között. Az együttműködés kialakítása már 1967-ben elkezdődött. Maga a jelenség természetes és szükségszerű. Minden megfelelő fejlődési fokot elért országban általános és törvényszerűen bekövetkező folyamat megvalósulásának lehetünk tanúi. Társadalmi fejlődésünk jelenlegi szakaszában, az új mechanizmus következtében kialakulóban levő gazdasági gyakorlatunkban, a gazdasági és társadalmi élet viszonyainak összetettebb és gyorsabb változásainak időszakában szükségessé és sürgetővé válik a mindennapi gyakorlat és a tudományos fejlődés eredményeinek közelítése. Korunkban a tudomány egyre inkább közvetlen termelő erővé válik. A tudománypolitikai tanácskozás voltaképpen a fenti folyamat tudatos felismerése eredményeképpen jött létre.

■

Az ülés elősorban szűkebb pátriánk, a megye és a város szükségleteiből és igényeiből indult ki. Számbevették, milyen lehetőségekkel rendelkeznek ehhez a munkához egyetemeink, az akadémiai intézetek, valamint a Mezőgazdasági Tudományos Kísérleti Intézet. Fontos társadalomtudományi, természettudományi és orvostudományi kérdések voltak napirenden. Az ülésen körülhatárolták ezek aktuális, gyors kidolgozásra váró részterületeit. Különösen fontosak a bevezető előadásban is említett tudományok: a szociológia, a kibernetika; az ipar és a mezőgazdaság igényeinek kielégítését szolgáló szakterületek: az orvostudomány feladatai.

Még nagyobb jelentőséget ad a tudományos élet és a megyei-városi vezetés közötti együttműködésnek az a tény, hogy kialakítása a következő ötéves terv végleges elkészítése előtt megtörténik. Így az egyetemek és a kutatóintézetek már közvetlenül segíthetnek a tervezés munkájában. Most készül a tizenöt éves távlati fejlesztési terv is, kialakításába már szintén intenzíven bekapcsolódhat tudományos életünk.

A tudomány és a gyakorlati élet egymáshoz közelítésének, a tudomány közvetlen termelő erővé válásának folyamatában ez a tanácskozás egy lépéssel megelőzte az országos szintű eseményeket. De már központilag is megkezdődött tudománypolitikai munkánk fejlesztése. A tudománypolitikai elvek új rendszerének megvalósításában és végrehajtásában előreláthatóan nagy feladatok várnak a megye és Szeged város szakembereire.

■

Szükségszerű és mindenképpen hasznos a szellemi, valamint a politikai és társadalmi élet célkitűzéseinek koordinálása. Haszna és jelentősége a távolabbi lehetőségeket tekintve szinte felmérhetetlen. Az egyetemi és akadémiai intézetek ugyan az eddigiekben is bekapcsolódtak a gazdasági és társadalmi feladatok megoldásába. Csak egy közismert példát említsünk: a Kibernetikai Intézet máris sok vállalat munkáját könnyíti meg. Segít a piaci igények gyorsabb és rugalmasabb követésében, a gazdaságosabb munkairányítás megteremtésében. Munkája kétoldalúan gyümölcsöző. Részint növeli az adott vállalat gazdaságosságát, részint csökkenti a drága elektronikus számítógép állásidejét. A lehetőség a továbbiakban szervezett formában áll majd a tanszékek rendelkezésére. Mindez növeli a kölcsönös elvárások és igények kielégítésének lehetőségét, szorosabbra fonja a kapcsolatokat a város és a városnak egy kissé jellegét is szolgáltató tudományos intézetek között.

■

Meg kell még említenünk, hogy a kapcsolatok bővítését a szegedi tudományos élet képviselői kezdeményezték. Magukévá tették azt az igényt, hogy szervezett segítséget nyújtsanak azoknak a lokális feladatoknak a megoldásában, melyeken a megyei és városi vezetés dolgozik.

SZ. I.

A pártépítés néhány kérdése tudományegyetemünkön

A Pártélet 1968. februári számában, Kurucz Imre—Kornidesz Mihály: *Az egyetemi-főiskolai pártmunka* című cikkében olvasható az alábbi, nagyon elgondolkodtató néhány mondat: *„Az egyetemeken, főiskolákon a párttagságnak csak elenyésző százaléka hallgató. Budapest öt egyetemén a párttag hallgatók aránya 1963-ban 2,5% volt. Jelenleg azonban már csak 1,1% és vannak egyetemek, ahol a hallgatók között a párttagok aránya csak ezrelékben mérhető”.*

Nálunk ennél valamivel jobb a helyzet, de annyival semmi esetre sem, hogy mindent rendben levőnek találhatnánk már pusztán a számszerűség tekintetében is. A tendencia ugyan fordított a budapestiéhez képest — egyetemünkön az utóbbi öt évet tekintve 1,5%-ról csaknem 3%-ra emelkedett a párttag hallgatók aránya —, s bár szerénytelenség nélkül állíthatjuk, hogy egyetemünkön alapvetően jó, eredményes pártépítő munka folyt, attól még messze vagyunk, hogy minden tekintetben elégedettek lehetnénk, hogy ne tűzzük ki reális célként eddigi eredményeink alapos túlszárnyalását. Mindehhez elsősorban az elvi egység biztosítása szükséges a pártépítés legfontosabb kérdéseiben. *Ennek elősegítése érdekében vitatta meg pártépítő munkánk helyzetét, feladatait legutóbbi ülésén az egyetem pártbizottsága, s az itt kialakult állásfoglalásnak néhány gondolatát emeltük ki ebben a cikkben.*

Sokéves tapasztalat mutatja, hogy a hallgatói pártépítés jelentőségének megítélésében, a megjavítás szükségességének elismerési fokában, s emellett még egy sor fontos elvi kérdés értelmezésében nincs teljes, esetenként megközelítő nézetazonosság sem párttagságunk körében.

Az alapprobléma a következő: elégedetlenek legyünk-e pártépítési eredményeinkkel, vagy ne? Másképpen fogalmazva: szükség van-e egyáltalán a hallgatói pártépítés fokozására, vagy nincs? A válaszok nem egyértelműek. Akik inkább a tagadó álláspontonvannak — s feltétlenül hozzá kell tenni, ők a kisebbség —, az alábbi fő érvekre szoktak általában hivatkozni: a hallgatóságnak a mainál nagyobb arányú párttagsága automatikusan magában rejti a felhígulás veszélyét; ehhez kapcsolódva: nem szabad lejáratni a párttag fogalmát, végső soron a párt tekintélyét azzal, hogy túl sok hallgató párttagunk van; az aktív pártépítő munka lehetőségei nagyon korlátozottak, a kezdeményezés nem történhet meg részünkről, mert ebben az esetben a tagtoborzás vádja érhet bennünket; a pártépítő munkát nem lehet erőszakosan felgyorsítva, kampányszerűen végezni.

Ezek az érvek csak részigazságokat tartalmaznak. A döntő kérdés ugyanis szerintünk nem abban van, hogy a hallgatóság 1, 5 vagy 10%-a párttag-e, hanem abban, hogy hallgatóink általános eszmei-politikai szintjéből adódóan, s ezzel összefüggésben a párttagságra szubjektíve megérett hallgatók arányához viszonyítva mennyi lesz közülük effektíve is párttag. Azt természetesen, hogy mekkora a párttagságra megérett hallgatók aránya, pontosan lemérni lehetetlen, de számos jelből és tényből következtetni lehet rá. Azt bízvást elmondhatjuk, hogy ha belenyugszunk a jelenlegi helyzetbe, a mostani hallgatói párttag arányba, akkor rendkívül rossz bizonyítványt állítunk ki mind a párt-, mind a KISZ-szervezet, mind az állami vezetés és az oktatók munkájáról, tehát általában az egyetemi oktató-nevelő munkáról. *Meggyőződésünk, hogy nem a felhígulás veszélye a reális jelenleg, hanem ellenkezőleg: hogy arra érdemes hallgatók szép számmal nem jutnak el a pártba való felvételig az egyetemen — nem kis részben a mi hibánkból.*

Ami a tagtoborzás és a kampány kérdését illeti, az egyetemi pártbizottság sohasem mondta — és felsőbb pártfórumokon sem állították — azt, hogy a mennyiséget akarjuk előtérbe állítani a minőség rovására. Hangsúlyozzuk, a legkisebb minőségi engedmény nélkül szorgalmazzuk a pártépítési munka megjavítását, abban a meggyőződésben, hogy ennek — a párt jellegéből adódóan szükségszerűen magas — minőségi szintnek több hallgatónk megfelel, mint amennyit eddigi pártépítő tevékenységünk számszerű eredménye tükröz.

A „tagtoborzás” szubjektív oldaláról szólva: a dialektika elvének érvényesítésére kell törekedni itt is. Olyan dialektikára, ami nem agitál meg senkit eredeti akarata ellenére a párttagságra, de nem is hagy senkit önmagára abban a belső dilemmában, hogy kérje-e tagfelvételét, vagy ne. Úgy is mondhatnánk, olyan dialektika ez, amelyben a szándékoknak, a mindkét részről megérlelt és megalapozott elhatározásoknak valahol félúton kell találkozniok, vagyis a hallgatók párttagsági szándékának kissé elébe is kell menni, mert sokan a pártszervezet, illetve egyes párttagok eme tapintatos érdeklődésének, ösztönzésének hiányában a döntő lépésre, a pártba való jelentkezésre nehezen lennének képesek, vagy hosszabb ideig halogatnák.

Természetesen az alapvető elv, amit nem szabad megsérteni: az önkéntesség elve. Az, hogy a pártba mindenki önkéntes elhatározás alapján kéri felvételét. De az önkéntességet se lehet úgy értelmezni, hogy teljesen légmentesen, külső hatásoktól függetlenül alakul ki, érlelődik meg és jut el a teljes elhatározásig. *A legfontosabb kérdésnek e vonatkozásban azt tartjuk, hogy megvan-e a szükséges belső készenlét a párttagságra az illető hallgatókban, s ehhez képest másodrangú dolog, hogy kapnak-e egyes párttagok részéről bizonyos bátorítást, ösztönzést.*

Az előbbiekben érintett alapvető elvi kérdések hol koncepciózusan, hol kevésbé tudatosan — részkérdésekre vonatkozóan, vagy helyes elvi alapon, de téves gyakorlati konkretizálással — érvényesülnek a pártépítés egyik legdöntőbb mozzanatánál, a tagfelvétel elbírálásánál. Az elvi kérdések itt úgy öltenek testet, hogy melyek a felvétel, az elbírálás kritériumai az egyetemen, illetve ezek hogyan értelmezendők.

Általános tapasztalat, hogy a felvételek körüli vita az alábbi fő témák kapcsán bontakozik ki: a hallgató világnézeti-politikai állásfoglalása; általános emberi, erkölcsi magatartása; a hallgató társadalmi-mozgalmi tevékenysége; szakmai munkája, tanulmányi eredménye.

Az első két kérdés még viszonylag ritkábban ad vitalehetőséget, mert a megítélés itt eléggé egyértelműen megtörténhet. A másik két pont ellenben értelmezési tekintetben is sokat vitatott a taggyűléseken.

A társadalmi-mozgalmi munka megítélésében a helyes alapelveknek a következőket tartjuk:

— a KISZ-funkció önmagában nem értékmérő, nem minősítési alap, mert a vele járó feladatokat jól, vagy rosszul s elvégezhetik. Ugyanakkor kétségkívül előny a tagfelvételnél, ha e munkát az illetékes szervezetek és szervek által elismerten, lelkiismeretesen és eredményesen végzi valaki.

— Ennél sokkal bonyolultabb az „egyszerű KISZ-tagok” mozgalmi munkájának megítélése. Vitathatatlan, hogy a nem-funkcionáriusi mivolta senkit sem akadályozhat meg abban, hogy párttag legyen. Az érdemi munkát összességében kell itt mérlegre tenni, s ez már átvezet bennünket a következő problémához.

— Mi a tagfelvételhez megkövetelhető minimum a társadalmi-mozgalmi munka területén? Mert ez rendkívül sokrétű az egyetemen, többek között olyan megnyilvánulási formáit sorolhatjuk fel — a belső, alapszervezeti élet teendőin túl —, mint pl. diákköri munka, az egyetemi művészeti együttesnek tevékenységében való részvétel, építőtábori munka, népművelő tevékenység, egyetemen kívüli KISZ-szervezetek segítése, patronálása stb. *Szerintünk abban az esetben, ha valaki teljesíti KISZ-alapszervezetének legfontosabb, az egész tagságra kiterjedő feladatait, részt vesz alapszervezetének általános, mindenkit érintő munkájában, s ezen felül még a KISZ-élet más területén rendszeres és tartalmas plusz munkát is végez, teljesítette a társadalmi-mozgalmi munka terén a párttagfelvételnél számonkérhető alapvető feladatokat.* Hangsúlyozzuk, e két követelmény együttes meglétéről van szó. A KISZ-alapszervezet mindennapi életében való részvétel fölötti teljesítésére gondolunk tehát egyrészről; másrészt pedig arra, hogy az átlagos, kötelező alapszervezeti feladatvállalás nélkül önmagában bármilyen jó diákköri s egyéb, felsorolt és nem felsorolt munka sem lehet elegendő a tagfelvételhez.

A szakmai-tanulmányi munka értékelése szintén sok problémát okoz a tagfelvételek eldöntésekor. Véleményünk szerint a képességeknek megfelelő tanulmányi eredmény meglétét vagy hiányát kell itt figyelembe venni, természetesen azon a határon belül, amikor e képességek biztos garanciát adnak az egyetem — nem bukásokkal tarkított — elvégzéséhez. Ezen belül persze a tanulmányi rendűség komolyan latba esik, de perdöntő nem lehet a tagfelvétel kérdésében.

Az is magától értetődő, hogy a fenti szempontokat — a részletesebben tárgyaltakat és a csak egy mondatban érintetteket is — nem kicsinyes méricskéléssel, hanem komplex módon, a tettekkel is bizonyított világnézeti-politikai hozzánk tartozás összetettségében, s az egyéni elbírálás alapján kell számításba venni a tagfelvétel mérlegelésekor.

A pártépítési munka előkészítő szakaszában nagyon fontos teendők hárulnak mind a párt-, mind a KISZ-szervezetre. A feladatot bonyolítja, hogy differenciáltan, az egyes évfolyamok sajátosságait figyelembe véve kell végezni. Az első évfolyamon a hallgatók általános megismerése a legfontosabb, a másodikon a világnézeti, politikai, szakmai érdeklődésüknek, hajlamaiknak, teherbírásuknak megfelelő feladatellátás, a III. évfolyamon az arra érdemesekkel a pártépítés szempontjából való külön foglalkozás — egyéni elbeszélgetés és plusz feladatok adása — a döntő, hogy azután a III. év második felében, vagy a IV. évben a tagfelvétel napirendre kerülhessen.

Több oldalról is fontos, hogy a tagfelvételek erre az időszakra összpontosuljanak. A tartalmi és formai feltételek a III—IV. éven elvileg már biztosítottak, s az ekkor történő felvétel mind az új párttagok, mind az egyetemi pártmunka — végső soron általában a párt — számára hasznosabb az V. évben realizálódónál. A felvett hallgatók így pártmunkában gazdagabb tapasztalatokat szerezve foglalhatják majd el új munkahelyeiket, ezáltal egész pályakezdésük megalapozottabb, másrészt így az egyetemi pártfeladatok megvalósítása érdekében is többet tehetnek. Sőt, nem elhanyagolható egy további momentum sem. *A nem sokkal végzés előtt sorra kerülő tagfelvételeknél ugyanis elég gyakori a karrierizmus nyiltan kimondott, vagy a hallgatóság körében suttogva terjedő vádja — néha nem is alaptalanul —, illetve ennek ellenkezője: amikor V. éves hallgatók kizárólag azért nem kérik felvételüket a pártba, mert félnek, hogy lépésük ilyen visszhangot vált ki.* Mindezek természetesen nem zárhatják ki egyedi esetekben s a szükséges feltételek meglétekor sem a III. év előtt, sem az V. évben történő tagfelvételt.

Szervezetileg a pártépítés terén legtöbbet tehetnek a párttag évfolyamfelelősök és kollégiumi patronálók, a pártcsoportok, a hallgató párttagok, a kollégiumok állami és diákvezetésének párttagjai, és természetesen a kari párt- és KISZ-vezetőségek. Feladataik részletezésére itt nincs lehetőség, mindössze néhány kérdésre térünk ki teendőiket illetően.

A pártutánpótlás nevelésének munkáját olyan értelemben is javítanunk kell, hogy jobban tájékoztassuk a hallgatóság széles körét a reális tagfelvételi követelményekről! Sok hallgatóban téves, illuzórikus, eszményített hiedelmek élnek a párttagság normáiról, s ez visszatartja őket, vagy legalábbis hátráltatja pártba való jelentkezési szándékukban. Vagy ami még rosszabb: eleve kilátástalannak ítélik, hogy párttagok lehessenek, ezért feladják a harcot és képességeik alatt dolgoznak ahelyett, hogy a párttagság mint cél sarkallná őket munkájukban.

Ezzel szorosan összefügg és az igazsághoz tartozik, hogy az érem másik oldala szintén hangot kap olykor: a pártba felvett hallgatók — úgymond — némileg csalódnak a pártban, mert esetleg már a felvételüket megszavazó taggyűlésen sem teljesen azt kapják, amit vártak. Ez a tény szintén az illúzióktól, a túlzott eszményítéstől mentes előkészítő munkára figyelmeztet bennünket. És nemcsak abban a vonatkozásban, amiről az előbb már szó volt. Nemcsak a párttagság normáinak reális elmondására kötelez, hanem a pártéletre való alapos felkészítésre is. *Az ajánlók és a pártépítés előkészítő stádiumában részt vállaló más szervek legtöbbször csak arra fordítanak figyelmet, hogy a szóbanforgó hallgatók megfelel-e párttagnak, hogy megismertessék vele a tagfelvétel követelményeit és az eljárásbeli tudnivalókat, valamint a szervezeti sza-*

Folytatás a 4-ik oldalon

Folytatás a 3-ik oldalról

bályzatot. Mindez persze rendkívül szükséges és hasznos, ugyanakkor sokszor megfeledkezünk arról, hogy elbeszélgessünk a hallgatóval a párt szervezeti életének menetéről, az egyetemi pártmunka mechanizmusáról, a taggyűlések szokásos lezajlásáról, hangulatáról stb.

Pártépítő munkánk néhány fontos kérdését vehettük most csak szemügyre. Befejezésül még arra utalnék, hogy a szervezeti szabályzat módosításának helyessége a pártépítés vonatkozásában is igazolást nyert egyetemi pártmunkánkban. A módosításból adódó újszerű feladatokat viszonylag zökkenőmentesen sikerült megoldanunk. Nem okozott különösebb problémát nálunk sem a tagjelöltség megszüntetése, sem az ajánlók megnövekedett felelősségének tudosítása, sem a KISZ-alapszervezetek ajánlói jogköre. Ez a viszonylag zökkenőmentes áttérés is azt bizonyítja, hogy eddigi pártépítő munkánk alapjában jó volt. De éppen erre, a már meglevő alapra építve van lehetőségünk a még nagyobb eredményekre, a párt sorainak további erősítésére.

VÖRÖS LASZLO
JATE MSZMP VB-tagja

Vörös Lászlónak, a József Attila Tudományegyetem MSZMP végrehajtó bizottsága tagjának elemző írását azzal a szándékkal közöljük, hogy a benne fölvetett kérdésekről vitát indítsunk a lap hasábjain. Várjuk a másik két intézmény pártbizottságainak véleményét, szeretnénk közölni az érdekeltek, a jelenlegi és leendő egyetemista és főiskolás párttagok hozzászólásait.

Szerkesztőség

Az egyetemista, a tökéletes

TALÁLKOZTAM a tökéletes egyetemistával. Kis virágos parkban sétált és egy hindu-perzsa szótárat tanulmányozott. Szerényen, de öntudatosan mosolygott, amikor terveiről kérdezősködtem.

— Szeretném gyarapítani nyelvtudásomat, ezért szabad időmben párhuzamosan tíz nyelvvel foglalkozom. Sajnos, mindegyikkel csak egy félórácskát, mert negyvenkét órányi előadásom és szemináriumom van, s még néhány szabadon választott kollégiumot is fölvettem.

Nem, nem jelenti ez azt, hogy szakbarbárként fogok kikerülni az egyetemről. Eljárok a politikai körökre, meghallgatom a Collégium Artium előadásait, van filmmúzeum-jegyem és operabérletem. Sajna, mindegyik műkedvelő csoport munkájába nem tudtam bekapcsolódni, s így csak a tánccsoportnak s az egyetemi színpadnak lehettem tagja.

Megkérdezheti egyébként az alapszervezeti titkárt is, hogy mennyi mozgalmi munkát végzek. Az alapszervezeti titkár ugyanis én vagyok. Ezért élen kell járnom a társadalmi munkában. Egyébként kitűnő rendű vagyok, mert minden nap, este áttanulmányozom a tananyagnak azokat a részeit, amelyekről napközben hallottam, nehogy a vizsgaidőszakban túlságosan meg legyek terhelve.

Jó is ez a sok elfoglaltság, mert így csak az igazán művészi filmeket tudom megnézni, s csak értékes könyveket olvasok. A mexicói válogatottba már nem tudtam bekerülni, pedig az utóbbi időben sokat edzettem sakkban és gombfociban.

Higgye meg, érdemes minden előadást végighallgatni itt. Legutóbb a waterlóoi csatáról maga Napóleon beszélt — mutatott egy szótlanul fel-alá sétáló alacsony férfi felé — s a relativitásról könnyen érthető előadást tartott Einstein. De bocsásson meg, most már sietnem kell, mert Hegel tartja a filozófiai szemináriumot, s ő nagyon szigorú ember.

ÍGY SZÓLT a tökéletes egyetemista, majd könnyedén megemelte a fazekat a fején, és fölmászott az egyik fára.

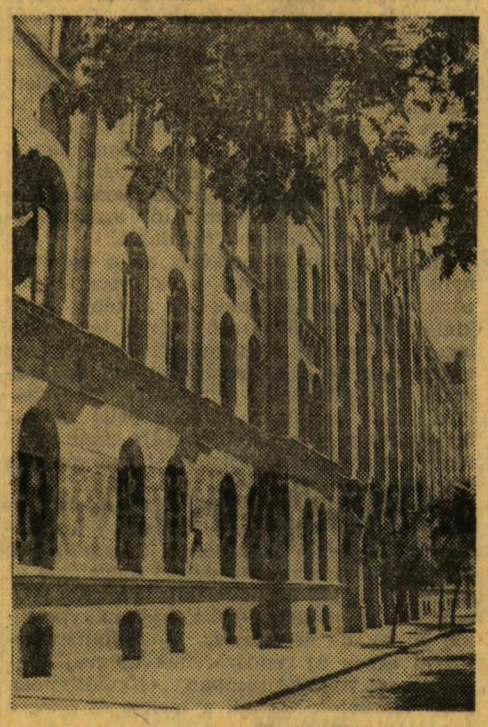

Pályázat, pályakezdés: gondok

Hogyan valósulnak meg azok a tervek, amelyekkel eltelve a felvételi bizottság elé állnak a frissen érettségizett fiatalok? Hogyan teljesülnek az álmok, amelyeket az egyetemi padokban szőnek? Hogyan helyezkednek el a végzett fiatal pedagógusok most, az új pályázati rendszer bevezetésével; mi erről a véleménye a fiatal szakemberek elhelyezésével foglalkozó hivatalos fórumoknak? Ezekről a kérdésekről beszélgettem a József Attila Tudományegyetemen végzett hallgatókkal, valamint a Szeged Városi Tanács Művelődési Osztálya és a Csongrád megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya vezetőjével és személyügyi főelőadójával.

A geológus, aki mégis tanár lett

M. B. tavalyelőtt végzett a József Attila Tudományegyetem Természettudományi karán. Több mint öt éve látom hol biciklin száguldani a városban, hol hátizsákkal felpakolva éppen túrára indulni. Évfolyamán negyedmagával kapott földtan-földrajz szakos tanári diplomát.

Az Aradi-vértanúk terén találkoztunk. A viszonylag csendes vasárnap délelőtt egyedül ült az egyik padon, s fejét lehajtva belemélyedt egy térkép tanulmányozásába. Felcsillant a szeme, amikor arról kérdeztem, hogyan választotta ezt a pályát.

— A felvételi bizottság elé már úgy mentem: geológus szeretnék lenni. Földrajz-biológia szakra vettek fel, s másodéves koromban átszakosodtam. Speciálkollégiumokat hallgattam, különleges terepgyakorlatokon vettem részt — negyedmagammal.

— Volt-e konkrét elképzelésed a végzés utáni elhelyezkedésről?

— Az Országos Kőolaj és Gázipari Trösztnél fúrógeológust kerestek. Ide akartam pályázni. Ugyanakkor a bajai Vízgazdálkodási Technikumban is hirdettek pályázatot. Erre vártam — a pályázatot visszavonták — a másikról meg lekéstem. Kapkodtam fűhöz-fához. Végül tavaly július elsején a Szegedi Tervező Szövetkezethez mentem. Augusztusban már véleményeztem a Mindszenti Szolgáltató Ház talajmechanizmusát — egyébként fél év gyakorlat kell, hogy valaki véleményezhessen — s ezt még 39 hasonló feladat követte.

Ez év augusztusában került át a Tisza-parti Gimnázium és Vízügyi Szakiskola tanári karába. Szintén pályázat alapján.

— Hogy találod fel magad, mint geológus tanár?

— Sosem akartam pedagógus lenni, de most a „vizeseket" nem hagynám ott, főleg ha anyagilag sem lenne hátrányosabb a tanítás, mint a nem-pedagógus állások. Nagyon várom már, hogy elméleti órák is legyenek, akkor majd színvonalas előadásokat tarthatok, nemcsak a gyakorlat irányítás lesz a feladatom. Az iskolában több a szabadidő, tudományos kutatásra is van lehetőség.

M. B. egy harmickét fős természetjáró szakosztályt is vezet, s mint építészeti alapképesítéssel rendelkező, a tervezéshez is ért.

— Ha úgy alakulna, itt hagynád Szegedet?

— Amikor végeztem, minden további nélkül elmentem volna — bár a családi körülmények ide kötnek — mostmár nem szívesen hagynám itt a várost. 27 éves leszek; öregszik az ember — mondja nagyon komolyan, és én nem tudom mosolygás nélkül hallgatni.

Szerződéssel a városi könyvtárban

Marikával a könyvtár olvasótermében találkoztam. Móra Ferenc patinás íróasztala mögött ült, mint olvasótermi felügyelő. Fehér köpenyes alakja megvillant a könyvekkel megrakott, régi polcok között. Az idén végzett a Bölcsészettudományi kar magyar-orosz szakán.

— Most is az a mondás járja a magyar szakosok között: velük Tiszát lehet rekeszteni?

— Elég sok magyar szakos végzett az idén is, s magyar-orosz szakos állásra nem volt kilátás, Szegeden. Olyat hirdettek csak meg, amelyhez több év gyakorlat kellett. A járásban sem igen volt lehetőség, viszont a családi körülmények engem ide kötnek. Szegeden dolgozik a férjem és itt van a kislányom. Ráadásul abban az időszakban, amikor a pályázatok után járhattam volna, beteg volt a gyerek.

— Jónak találod a pályázati rendszert?

— Nem teljesen. Akárhová mentünk, azzal fogadtak: Már van jelentkező. Így aztán vannak olyan évfolyamtársaim, akik sok állást megpályáztak addig, amíg egyet is megkaptak. Most a könyvtárban szerződéssel dolgozom. Ha ezt meghosszabbítják, szívesen itt maradok, bár az estig tartó munkaidő erősen leköti az embert.

Aki jónak találja a pályázati rendszert

Mártát a mennyezetig érő könyvszekrény mellett találtam. A régi orosz templomokról írt szakdolgozatot, s most annak továbbfejlesztésén dolgozik. Mosolyogva meséli, hogy naponta utazik Dorozsmára, ahol orosz és történelmet tanít ötödik és hatodik osztályos tanulóknak.

— Mi kötött Szegedhez, Márti?

— Itt dolgozik a férjem. Azoknak talán könnyebb, ahol a férj és a feleség egyaránt pedagógus. Együtt pályázhatnak valahová.

— Mi a véleményed az új pályázati rendszerről?

— Feltétlenül jónak találom. A legfőbb pozitívuma az, hogy kétoldalúan szabad választást biztosít. Választhat — az adott lehetőségek között — a pályázó, kiválaszthatja a neki legjobban megfelelő állást. Választhat az iskola is a pályázók között. Arra eddig vajmi kevés lehetőség volt, hogy egyik megyéből a másikba átkerüljön valaki. Most a pályázati rendszer bevezetésével házastársak is könnyebben elhelyezkedhetnek.

— Hogy zajlott le nálatok a pályázás?

— A Köznevelés folyamatosan meghirdette az állásokat. Áprilistól lehetett beadni az egyetemre a pályázatot, az egyetem azt tovább küldte az állásokat meghirdető művelődési szerveknek. Ugyanakkor az egyetem felhívta a figyelmünket a lehetőségekre.

— Szereted az általános iskolát?

— Jó gyakorlatot ad az itteni munka. Nem származik belőle hátrány semmi képpen sem, ha általános iskolában kezd valaki. Pontos és alapos munkára kényszerít. Nem számíthatok rá, hogy már meglevő ismeretanyagra építsek, nekem kell az alapokat megteremteni.

— Elmentél volna más területre dolgozni?

— Mindig tanítani akartam. Ha semmiképpen sem sikerült volna a környéken állást szerezni, akkor, hogy Szegeden maradhassak, kénytelen lettem volna más területen elhelyezkedni.

Életcél nem kevés viszontagsággal

K. Z. is a pedagógia megszállottja. Ha nem taníthatna, más területen nemigen találná meg a munka igazi szépségét. Sokszor hallja az ember: „Életcélomnak tekintem". Nála ez igazán őszintén hangzik.

Családi körülmények kötik Szegedhez. Állásba akkor lépett, amikor még az egyetem is foglalkozott az elhelyezéssel, de már megindult a pályázattal történő elhelyezkedés is. Ez a kettősség méginkább önálló álláskeresésre ösztökélte a hallgatókat, így aztán 1 év alatt igen változatos utat járt végig. Egyik szerződés követte a másikat. Amikor lejárt, ment újabb után. Dolgozott napköziben, a megye más városában levő középiskolában, városi általános iskolában, és most ismét szerződéssel középiskolában.

— Sajnos a pályázati rendszerről véleményt mondani nem tudok. Szerződéses munkahelyeim voltak. Gondolom, ha az elbírálásnál minden tényezőt figyelembe vesznek, akkor jó eredménye lesz.

— Milyen tapasztalatokat szereztél a különböző iskolákban?

— Az általános iskolai tanítás a középiskolai tanárnak nem mindig szerencsés feladat. A szakanyagból sokat felejt az ember, hiszen csak kis részét adhatja tovább. S a módszerek is egészen mások. Én nem is gyakoroltam általános iskolában, csak a középiskolai oktatási módszereket ismertem meg. Egy év alatt sokféle érdekes tapasztalat gyűlt össze bennem. Tantestületeket ismertem meg, betekintettem az általános iskolai munkába, a napközi és a középiskola életébe: ez a változatosság azonban, úgy érzem inkább ártott, mint használt.

— Meg tudtad-e valósítani ilyen körülmények között az egyetemen kialakult elveidet?

— Az általános iskolában nem tudtam. Erősebb idegrendszer, szuggesztív képesség kell hozzá. Az idő nagyobb része a fegyelmezéssel telik el. Középiskolában azt hiszem sikerül majd az elképzeléseimet megvalósítani.

A döntések helye és a számok tanulságai

A véleményeket hallva, s azokat összegezve elmentem oda, ahol a sokat emlegetett pályázatok sorsáról döntenek. A Szeged M. J. Városi Tanács Művelődési Osztálya személyügyi főelőadójának tettem fel a kérdést: *mi is az igazság, hogyan alakul a pedagógus szükséglet, van-e lehetőség végzett hallgatók szegedi elhelyezkedésére?*

— A Művelődésügyi Minisztérium a pályázati rendszerről tárgyalva megállapította, hogy a négy megyei jogú városnak (Debrecen, Miskolc, Pécs, Szeged) azonosak a gondjai. Ezek a városok telítve vannak, a megyék többi városaiban viszont nem egyszer „ordító" a pedagógushiány. Ha országos viszonylatban nézzük, jelenleg is sok betöltetlen állás van. Erről vallanak a statisztikai tájékoztatók számadatai is. Tanerő ellátottság megyénként (a szükséglet százalékban) címszó alatt a következő számokat találjuk: Debrecen 96,6 %, Miskolc 96 %, Pécs 97,7 %, Szeged 98,1 %. Tehát a megyei jogú városok között is Szeged a legtelítettebb. Fejér megye 93,8 %, Nógrád megye 90,8 % és Szabolcs-Szatmár megye 93,5 %, a pedagógusokkal legkevésbé ellátott megyék. Ezekben rendkívül magas a képesítés nélküli pedagógusok száma (Fejér megyében általános iskolában 171 képesítés nélküli pedagógus tanít, Nógrádban 105 és Tolnában 111).

— Milyen körülmények nehezítik még a szegedi elhelyezkedést?

A pedagógus felesleg az átlag iskolák felső tagozatán mutatkozik, mert évről évre kevesebb a tanuló, s ahogy a korcsoportok haladnak fölfelé, egy-két év múlva a középiskolában is jelentkezni fog ez a létszámcsökkenés. Gond lesz, a már állományban levő pedagógusok foglalkoztatása is. Senkit sem bocsájtottunk el, átcsoportosítással, nyugdíjazásokkal oldottuk és oldjuk meg ezt a problémát. Azonban jelentkeznek feszültségek is (középiskolai tanárok általános iskolákban, napközi otthonokban dolgoznak, nyugdíjkorhatáros pedagógusokat szándékuk ellenére kellett nyugdíjaznunk, stb.). A nehézségeket fokozza az, hogy nem egyformán jelentkezik a szükséglet és a kínálat sem. Egyetemi viszonylatban rendkívül sok a végző magyar-történelem és biológia-földrajz szakos tanár, viszont a testnevelő tanár például kevés.

— Elvonatkoztatva Szegedtől, milyen általános vélemény alakult ki az új pályázati rendszerről?

— Nagy a vita. A Művelődésügyi Minisztérium országosan felmérte a tapasztalatokat. Megállapították, hogy alapjában jó az új rendszer, de finomításokat kell rajta végrehajtani. Pozitívuma, hogy jobban ki lehet így elégíteni a szakokra vonatkozó igényeket, s szociális szempontokat is jobban figyelembe lehet venni. A baj az, hogy a nagyobb városok vonzása következtében sok helyre nem jut pályázó. Ami nálunk fölöslegként jelentkezi, az másutt hiányt jelent.

— Hogy történik a pályázatok elbírálása?

— Bíráló bizottság ül össze; az igazgatók előzetesen ajánlást tehetnek a jelölt személyére. A döntés a munkáltató, a Pedagógus Szakszervezet és más társadalmi szervek bevonásával történik meg. A pedagógus hiánnyal küzdő falusi és tanyai iskoláknál az anyagi ösztönzést is felhasználva igyekeznek tanárokat, tanítókat szerezni. (Lakás, letelepítési segély.) Sokfelé kétszeres előléptetést is adnak.

Javítani a pályakezdés létfeltételein

S mit mond ezekről a problémákról a Csongrád megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának vezetője és személyügyi főelőadója?

— Csongrád megyében az 1968—69-es tanévre meghirdetett állások száma 159 volt. Erre 379-en pályáztak. Ebből 145 pályázó nyert felvételt. 1967—68-as tanévben végzettek közül 82, már pedagógusként állományban levő 52, s egyéb területen dolgozó 11 személy.

— A városok pedagógus ellátottságát hogy befolyásolta a pályázati rendszer?

— Viszonylag kevés középiskola van a megyében, a középiskolai tanárok nehezen tudnak elhelyezkedni. A megyében volt olyan iskola, ahol nem túl jó lehetőséggel várták a kezdő tanárokat. Az elmúlt évben mégis gyors ütemben javult a szakos ellátottság. Régebben 5—6 év kellett ahhoz, hogy 1—2 százalékkal növekedjen a szakos tanárok aránya. A pályázati rendszer 3 évvel ezelőtti kísérleti bevezetése azt hozta magával,

hogy megyénk területén 2—3 százalékkal javult a szaktanári ellátottság. Különösen a városokban jelentős a fejlődés. Ez érthető, mert a városokból is sokan járnak ki tanítani, s amikor lehetőség kínálkozik, ezek a kijárók is megpályázzák a városban meghirdetett állásokat.

— *Mit jelent a kisvárosoknak és falvaknak a pályázati rendszer?*

— Továbbra is gondot okoz ezeknek az iskolákban az ellátása. A megye területén 17 olyan tanyai iskolánál meghirdetett állás volt, amelyet a végzők egyáltalán nem pályáztak meg. A kezdő pedagógusok pályázataiból kitűnik, hogy nem szívesen mennek vidékre. Lehetőségünk volna arra is, hogy utolsó éves jelölteket igényeljünk az oktatási intézményekből, de az utolsó éves hallgatók sem szívesen mennek ki falura tanítani. Ezeket az állásokat a kinevező szervek kénytelenek voltak kétszer, háromszor is meghirdetni.

— *Hogyan lehetne ezen változtatni?*

— A létfeltételeket kellene javítani ezekben az iskolákban.

— *Technikailag milyen problémái vannak a pályázati rendszernek?*

— Sokszor sem a végző hallgató, sem a munkáltatók nem tartják be a minisztériumi utasításokat. Ezek ugyanis előírják, hogy a végző hallgatók három helyre adhatnak be pályázatot egy időben. Az egyetemek, főiskolák, tanítóképzők a három pályázathoz csatolják a jellemzéseket. Sok olyan végző hallgató pályázott megyénkben, aki csak egyszeri kérelmet adott be. Ez azt mutatja, hogy előzőleg már 3 helyre elküldték pályázatukat, és se szeri se száma az olyan pályázatoknak, amelyeket ennél több helyre is elküldtek. Ebből adódott, hogy néhány hallgató pályázatát egyszerre több helyen is elfogadták. Ez aztán többlet munkát adott a kinevező szerveknek, ugyanis a pályázati bizottságok által elfogadott pályázók az állást sorban lemondták, s emiatt azokat újra meg kellett hirdetni.

●

Néhány pályakezdésbe próbáltam betekinteni, meghallgattam néhány véleményt. Receptként ezek közül egyiket sem ajánlhatom, hiszen annyi szubjektív tényező befolyásolja a fiatalok pályakezdését. De a különböző vélemények talán elgondolkoztatnak.

LACZÓ KATALIN

Egyetemi testnevelés, egyetemi sport

(Folytatás)

Nagyon fontos a KISZ-alapszervezetek hozzáállása ebben a kérdésben. S hogy van-e igény a tömegsportra? Nem nehéz felfedezni az érintett elég nagyszámú tömegben az esetleges félénkség és vélt ügyetlenség gátló tényét, amelyet érdemes lenne legyőzni, mert korlátozza, gátolja a természetes mozgásigény kielégítését. Az egészségügyi szempontok mellett nem hanyagolható el a felüdülést szolgáló sporttevékenység sem, s még vizsgaidőszakban is érdemes a szellemi felüdülés érdekében testmozgást végezni. S miért ne szervezetten történjék ez, hiszen a szervezéssel lehet segíteni a létesítmények hiányának problémáján is.

Megoldást szolgáló javaslatok

Mindenekelőtt döntően fontos a létesítmények biztosítása. Nagyon hasznos lenne a két egyetem és a SZEAC együttműködése, közös tervekre, és beruházásokra vonatkozóan, nagyobb terveknél pedig a várossal kooperálva. A SZEAC létesítményei ugyanis eléggé korszerűtlenek, s önmagában az egyesület nem képes újakat létrehozni, mert anyagi dotációja csak a karbantartásra és a felújításra elég. Az MTS évi tömegsport-támogatását jó lenne úgy elosztani, hogy az az egyetemi tömegsport számára is megfelelő legyen, továbbá a SZEAC-nak is többet kellene erre a célra áldoznia. Az egyetemi sportlétesítmények tervszerű kihasználását illetően meg kell említeni Tari János ésszerű javaslatát: Konkrét, úgynevezett sportcsoportokat kellene alakítani, amelyek biztosítanák a szervezett sportolást, edzések, versenyek szervezésével, karok között és karokon belül. Ez a megoldás a tömegsport igényeit jobban kielégítené és segítené a SZEAC-nak az utánpótlás felkutatását.

Ezen a ponton a KISZ-nek rendkívül fontos szerepe lenne, különös tekintettel a sportfelelősökre.

Azt hiszem, a testi nevelés fontosságát az egész ember nevelése szempontjából könnyen beláthatjuk. Most, hogy a testnevelés és sportmozgalom, mint tömegszervezet a párt irányítása alá került, jogos reményeket támasztunk a kérdés megoldásával kapcsolatban annál is inkább, mert a JATE és SZOTE MSZMP végrehajtó bizottságai határozatban szögezték le a testnevelés és sport fontosságát a kommunista szakemberképzésben. Kötelezik a párt- és KISZ-szervezeteket az ezzel való fokozottabb törődésre. A végrehajtó bizottság kétévenként napirendre tűzi a testnevelés és sport helyzetét. Felhívták a figyelmet, hogy az egységes nevelésbe beilleszkedve, fontosságának megfelelően kell foglalkozni az egyetemi ifjúság testnevelésével.

Természetesen nem a versenysport erőltetéséről van szó, hanem bizonyos mozgásigény kielégítésének megszervezéséről a tömegsport keretein belül.

ZSEMBERY ANTAL

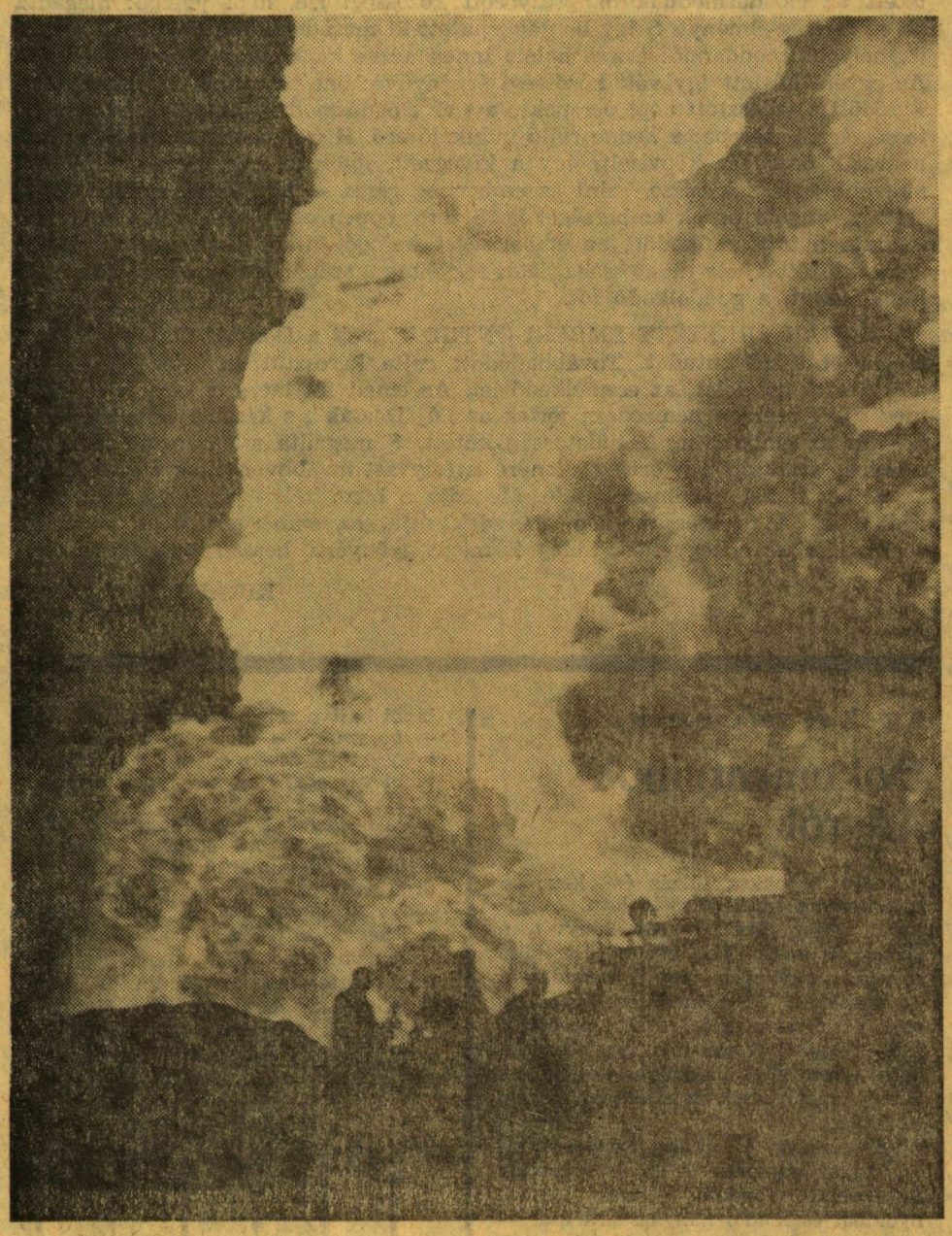

OLAJTŰZ — Szávay István felvétele

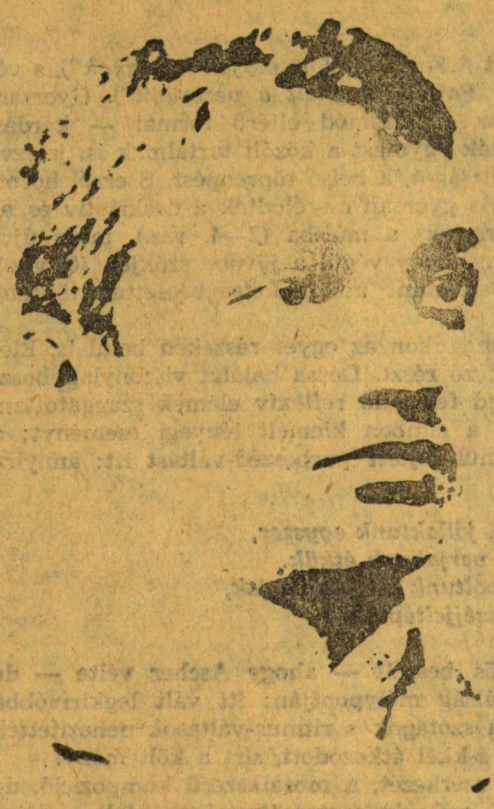

50 ÉVE HALT MEG ADY

Ady Endre, a XX. századi magyar líra forradalmár megújítója 1919 január 27-én, ötven éve halt meg. Összeállításunkat az egyik legnagyobb magyar költőre emlékezve közöljük.

Megjegyzések Ady egyik verséhez*

Dózsa György lakomáján

Sebő pajtás, mit szól a gyomrod?
Pajtás, ebké a vérünk:
Fejünk fölött varjak kárognak.
Pajtás, meghalt a vezérünk.

Különb volt, mint nyolcvan apátúr.
Szentebb úr nem vala itten,
Úgy trónolt ott, a tüzes trónon,
Mint az egekben az Isten.

Tréfás gyilkosok csiklandozták
S meghalt komoly, büszke fővel.
Háta mögött egy püspök állott
Szentelt vízzel és füstölővel.

Sebő pajtás, jóllaktunk egyszer.
Holt ember varjaknak étkük.
Pajtás, mi voltunk a rossz varjak.
Mi éhesen széjjeltéptük.

Gyomrunkban az élet s az átok,
Hajh gyomor, hajh kutya bendő,
Ti vagytok Magyarország sírja
S ti lesztek majd a jövendő.

Lesz bőjtje a nagy lakomának,
Lesz új vezér és új Dózsa,
Sebő pajtás, ne köpködj: megvált
Bennünket a Dózsa trónja.

1908 ÁPRILISÁNAK első felében írta Ady ezt a versét. Lehet, hogy Achim András nem sokkal előbb — március 21-én — kelt levelének a hatása alatt, annak kérésére mintegy válaszként. Akkoriban fejezte be sajtóvétségért kirótt büntetését a békési parasztvezér, s megköszönve Adynak fegyházba küldött üdvözlő sorait, többek között így írt: „*... tehát ismét nyitva a ketrec és mink üvölthetünk itt a széles nagy rónákon, hogy éhes, hogy nyomorult, hogy árva, — hajh, de gyáva is már a magyar paraszt, — elpusztult, elsenyvedt! Hejh — édes apám, lelkem danoló madara, tanáld már ki! danold már ki azt a nótát, amitől egyszer nem is oly régen, oly szépen égtek itt az úri kastélyok és plébániák*". S pár héttel később, ahogy megkapta Ady ezt a levelet: megszületett a *Dózsa György lakomáján* című költemény.

Igaz: a kastélyokat lángra lobbantó, lelkesítő mű helyett a tudatosság versét írta meg Ady. De mindég ennek hiányában vélte meglelni ő a paraszti osztály tragédiáját. Azt fájlalta, hogy „nincs zenebona", hogy „a falu nem haragszik, a falu csak pusztul és néptelenedik". Fájt neki, hogy „nem fog már kaszát a paraszt", hanem csak „koldul", alázkodik. Fájt, hogy ha néha ki is egyenesednek a megtört gerincek, akkor is csak értelmetlen tettekre, anarchisztikus lázongásokra van már erő bennük. Kérdéses volt előtte, hogy „lesz-e valami haszna is a haladásnak" az ilyenfajta megmozdulásokból. Fájlalta a tudatosság felötlő hiányát. „Be kár — jegyezte meg egy papokat elűző falusi mozgolódás híreit hallva —, hogy ez a szép forradalmi néperő hijjával van a vezetésnek, a kemény, együttes, kultúra- és szabadságcsináló felhasználásnak". S Áchim levelére mintegy válaszként erről az általa legfontosabbnak tartott kérdésről: a tudatosságról írt. Illett ehhez a mondandóhoz a választott téma, a dózsai „lakoma". A forradalmár magányát, a tudatos élet magányát jelenítette meg a saját katonáitól széttépett parasztvezér. A szó szoros értelmében a tudatosság-hiány ölte meg őt: a vak, ostoba, vandáli ösztönök falták a testét. A paraszti megmozdulások tragédiája látszott: a hiányzó tudat, a rontó ösztönösség. A lényegről vallott a szélsőségesen egyenítő, kiélező kép.

Ascher Oszkár, kinek egyik kedves műsorszáma volt ez a költemény: a „két kuruc beszélget" típus egyik korai darabjának fogta fel a verset: „drámai párbeszédnek". Úgy adta elő, mintha ketten állnának egymással szemközt „egy öntudatosabb, kemény parasztforradalmár" s egy kétségbeesett, sírásra hajló, megviselt vitéz. S a megszólítások gyakorisága, a folyvást visszatérő „pajtás", „Sebő pajtás" név, és a felötlő szaggatottság, az ugráló szerkesztés mintha igazolta is volna némileg ezt az elképzelést. Viszont mégsem lehet csupán véletlennek tekinteni azt, hogy a látható nyelv (ellentétben a „két kuruc beszélget" típusú versekkel) sehol semmilyen formában sem jelzett dialógust; ellenkezőleg: szembeötlően egybemosott. Az írói szándék tükröződött ebben. Éppen, mint az *Esze Tamás komája* nem beszélgetés, de álcázott monológ, vak dialóg volt ez a költemény is. Tévedett Ascher, mikor párbeszédből eredeztette belső tépettségét. Nem a beszélgetés, de a hangos gondolkodás, a vívódás szaggatottsága volt ez. Olyan fajta felzaklatottság, melyhez elválaszthatatlanul hozzátartozik a néma döbbenet, az önmagába néző keserű töprengés. S ez a sajátos szaggatottság, — *reflexív rapszódikusság* — jellemezte mindenekelőtt a költemény hangulatát. Ez jelentette központi formáló elvét.

ERRE A REFLEXÍV rapszódikusságra utalt rögtön a költői indítás: az élre dobott, választ nem váró, tépelődő kérdés: „*Sebő pajtás, mit szól a gyomrod?*" S a szakasz folytatása csak tovább fokozta ezt a kezdetet. Mozaik-jellegű volt a szerkesztés. Ugrálón, messziről kerültek együvé az egyes mozzanatok, mintha csak valamifajta belső tudatsodrást lefényképező, sajátos monológ — monologue interieur — lett volna a vers. Egy reflexív jellegű értékelő mondat követte a nyitó tépelődő kérdést („*Pajtás, ebké a vérünk*"),

(Folytatás a 6. oldalon.)

* Király István Kossuth-díjas tanszékvezető egyetemi tanár, az irodalomtudományok doktora, az Ady-Emlékbizottság tagja a szerkesztőség kérésére engedte át a Szegedi Egyetemnek közlésre e tanulmányát, rövidesen megjelenő Ady-monográfiájának egy részletét. Király professzor 1957—59 között tudományegyetemünk oktatója volt.

(Folytatás az 5. oldalról.)

majd egy leíró tény-megállapítás jött (*„Fejünk fölött varjak kárognak”*), s végül egy szomorú, történeti közlés (*„Pajtás, meghalt a vezérünk”*). Gyorsan, ötletszerűen váltogatták egymást az előadásmód eltérő formái — kérdés, reflexió, leírás, közlés — s váltogatták egymást a közölt tartalmak is, jelezve mintegy a reflexív jellegű felzaklatottságot, a belső töprengést. S erről hozott hírt a vers egésze is. Rapszódikusan s gyorsan cserélődtek a deskriptív és az emlékező részek. A jelenből (1. versszak) a múltba (2—4. vsz.), majd újra a jelenbe (5. vsz.) ugrott a költemény, hogy végül a jövőbe szökjék (6. vsz.). Hányódott ide-oda a tépett gondolat, mint mikor kétségbeesetten töpreng az egyén.

S megszakadt a folyamatosság magukon az egyes részeken belül is. Éles cezúra választotta ketté pl. az emlékező részt. Dózsa halálát viszonylag hosszan, részletezőn írta le a vers, majd feltoluló reflexív elemek szaggatottan, bevágásszerűen, gyötrődve közölték a címben kiemelt lényegi eseményt; a „lakoma” hírét. Ascher nem véletlenül sejtett párbeszéd-váltást itt: annyira hézagos volt az egybeillesztés:

Sebő pajtás, jóllaktunk egyszer,
Holt ember varjaknak étkük.
Pajtás, mi voltunk a rossz varjak,
Mi éhesen széjjeltéptük.

Pedig nem két más-más jellemű hős beszélt — ahogy Ascher vélte — de ugyanaz a személy. Csak épp a válság mélypontján: itt vált legkirívóbbá a benne élő, riadt töprengés. Hosszú szótagok s ritmus-váltások nehezítették el a szakasz menetét. Előtérbe ugró *é*-kkel átkozódott, sírt a költemény.

S nemcsak a sajátos szaggatott szerkezet, a mozaikszerű kompozíció, de töprengő, elrévedő, belső tépettségre, reflexív rapszódikusságra utalt a maga nyugtalan hullámzásaival a ritmus menete is. A töprengő jellegnek megfelelően hosszú szótagok jelentették a túlnyomó többséget (70,6%), s az izgatottságot visszatükrözőn — részben hangsúllyal kihozott — dachtilusi sorok váltották fel olykor a jambusi menetet (ld. pl. *„Szentebb úr / nem vala / / itten*); máskor meg sor-közepén ugrott át emelkedőből ereszkedőbe a ritmus (ld. pl. *Különb / volt mint | nyolcvan a|pát úr,)* vagy pedig ciklikus anapesztuszok tépték a nyugalmat (ld. pl. *Lesz böjt|je a nagy | lakomá|nak).* Kavart volt a vers nyelvi zenéje, de ugyanakkor szabályosan osztódtak a sorok, szinte magyarosan is lehetett volna ütemezni őket. S egyrészt ez, másrészt a névszók — főleg a főnevek — felötlő többsége (a szavak majd 40%-a főnév volt) harmadrészt pedig a nominális, ill. a nomino-verbalis állítmányú mondatszerkesztés a zaklatottságban is érzékeltette, hogy nem annyira az érzelmek, sokkalta inkább a gondolatok megkavartsága volt a költeményé. Reflexív rapszódikusság volt ez. Gondok közt hányódott a megviselt lélek, s maga elé nézett vívódón, töprengőn. Fogódzót keresett a kiúttalanságban: kereste mintegy sorsának értelmét.

S ez a hangulati tér, a reflexív rapszódikusság nem önmagáért volt. Ez illett az ábrázolt lírai szituációhoz, a megjelenített határhelyzethez. Kérdező, vallató, kiélező percet, csatavesztés utáni pillanatot vázolt fel versében a költő. Véget ért a harc, meghalt a vezér. Varjak szálltak károgón a hadi mező felett. S emberségükben a végsőkig alázva Dózsa húsát falták az éhező vitézek. S ekkor — közvetlenül ennek a „lakomának” nyomán — szólalt meg közülük az egyik. Önkinzón, töprengőn. Idézte a vezér s a katonák útját; megidézte az alternatívát: az eltérő döntést.

KÉTFAJTA EMBERI MAGATARTÁS lehetőségét hozta felszínre ugyanis a kiélező helyzet: a végső csatavesztés. Ami a harcok felfelé menő szakaszában nem vált el egymástól, itt most elkülönült. A lelkesedés mámoros, könnyű napjaiban, a közelinek érzett jövő felé menve még együtt vonulhatott a tudatos forradalmiság s az ösztönös lázadás. De a bukás rostált. S annak megkínzó, nehéz perceiben a „hogyan tovább”-ra kétféle válasz jött. Megérkezett egyrészt az ösztönös életek torz felelete: az önelárulásé, a vezérük húsát marcangoló póroké, az állat-embersége. S másfelől megjött a forradalmár lélek szép, büszke válasza: a Dózsa György-i válasz, a felemelt fejű lét. S ez az ellentét — az ösztönös életé és a tudatosé — szőtte át a verset. Ez jelentette a központi mondandót.

Állati létre utaló szavakat kapcsolt össze a szétszórt paraszti hadakkal versében a költő: *„Pajtás ebeké a vérünk: — Fejünk fölött varjak kárognak”* — vallott a főhős szomorún magukról. A varjakéval, a kóbor ebekével azonosította önnön sorsukat. S egyetlen konkrét testi mozzanat látszott itt csupán az emberekből: feltűnt a *gyomor.* Azzal indult a vers. *„Sebő pajtás, mit szól a gyomrod”.* — hangzott az első sor. S ismétlődő szóként ez fordult háromszor is elő. S végső alakjában mint *bendő* jelent meg: *„Hajh, gyomor, hajh, kutya bendő”.* A szóhangulat vallott: egyértelműen jelezte ez, hogy a kérődzők létével, az állati léttel azonosult itt az alázott emberé. Ahogy az önvád keserűn, öntépőn gondolatilag is megfogalmazta: *„Pajtás, mi voltunk a rossz varjak. — Mi éhesen széjjeltéptük”.* S ezzel az úttal szemben ott állt a Dózsáé: az elaljasodó, ösztönös élettel mintegy feleselőn felfénylett a tudatosságé.

A külső megjelenítés már egymaga erre a központi ellentétre utalt: beszélt a leírás. A katonák lényéből — mint már szó volt róla — egyetlen fontos testi mozzanatként a gyomrot emelte ki csupán a költemény. Dózsából viszont más valami látszott: a gondolkodó fő. *„S meghalt komoly, büszke fővel”* — zengték a szavak. Az ő útja nem az állati lét felé — más irányba vitt; a vallás szavai tűntek fel mellette. *„Különb volt, mint nyolcvan apátúr — szentebb úr nem vala itten”* — vallották a sorok. S végül mindezt mintegy kiteljesítve: Dózsa istenné nőtt. *„Úgy trónolt ott a tüzes trónon, — Mint az egekben az Isten”* — hangzott róla a szó. Alliteráció szőtte át ezeket a sorokat: ismétlődtek a *t*-k. A szavak díszsortüze volt ez: tisztelgés az emberi nagyság előtt. A tüzes trón a szenvedés helyéből — mint később (s nem utolsósorban talán épp ennek a versnek a hatása alatt) Derkovits metszetén — ünnepi hellyé, jelképpé változott. „Tréfás gyilkosoktól”, „szentelt vízzel és füstölővel”, ördögöt űző papoktól kísérve megjelent az igazi emberség, megjelent — az oly jellegzetes adys szót használva: — az *istenülő ember:* feltűnt a tudatos lét.

Kiélező, ellentétező volt az emlékező részben a képi beállítás. Mindenki mozgott, cselekedett: „csiklandozták” a „tréfás gyilkosok”, álltak füstölőt lóbálva, szentelt vizet hintve közben a papok s vonultak marcangolva vezérük húsát az űzött katonák. S Dózsa mindvégig passzivitásra kényszerülve csak ült, ő csupán meghalni tudott. S mégis, ebben a mozdulatlanságban is, ő képviselte az emberhez illő igazi tettet, ő képviselte az emberi lényeget: a tudatosságot, az ösztönökön úrrá levő lelki fegyelmet. Ő őrizte meg s ő képviselte az emberméltóságot.

KÉT IRÁNYBA VEZETETT a vers tanúsága szerint nehéz, vallató szituációkban az egyes ember útja, az emberiség útja: lehetett menni az „állati” s az „isteni” lét felé, lehetett élni a gyomor s lehetett élni a fej törvényei szerint. S a *bendő*be torkolló, önfeladó, alázkodó úttal, az ösztönösség útjával szemben a vers a másik útnak, a dózsai útnak, az emelt fő útjának a dicséretét zengte. Maradéktalanul érvényesült a művészi forma hangsúly-elosztó, értékelő szerepe. Más volt a poétikai jellege annak a két szakasznak, hol Dózsáról beszélt a költemény, mint a többinek. Ünnepivé váltak itt a sorok. Archaizáló, népiesítő fordulatok tűntek fel (*„Szentebb úr nem vala itten”*), megsokasodott a jelzőknek a száma (a szavaknak több mint egyötöde belőlük telt ki, míg a többi szakaszokban alig 5% volt csak az arányuk) lassúbb ütemű vált a mondatok: ha egyébként átlagban hat — itt csupán négy tagmondatból állt egy egy szakasz; keményebbé, feszesebbé tette a stílust a konszonansok megnövő száma s a világos hangok sűrűbb sorjázása. De ugyanakkor az érdességet, a kiáltó jelleget elkerülendő lágy, simogató hangok — *l-ek* s nazálisok — ugrottak előre. S ha a vers más részeiben a reflexív rapszódikusság törvényeinek megfelelően — botlatón, elnehezítőn — a tézisre esett inkább a hangsúly: itt az arziszon nyugodott. Megsokasodtak a lelassító hosszú szótagok: szpondeizált a vers; s a soroknak majd fele — részben hangsúllyal kihozott — dachtilusokkal ritmizálódott (ld. pl.: *„Mint az e|gekben az | isten”, „Szentelt | vízzel és | füstő|lővel*). Az ünnepivé váló nyelvi zenének valló jellege volt. Hódolt az értelmetlenné vált, önmegalázó sors az értelmes élet s az értelmes halál szépsége előtt. Meghajlott az önmaga szégyenét felmérő, fájó, ösztönös lét az emberi tudatosság előtt.

A tudatosság volt a vers eszmei főhőse: s az éltette a belső lírai mozgást is. Nem azért kellett a költemény hangulati alapját megadó reflexív rapszódikusság, hogy a kiélező, döntésre szorító határhelyzet ezzel is jelződjék; tükrözte ez egyben a lélek belső útját, a főhős fejlődését: útját az ösztönösségtől a tudatosság felé. Hisz közvetlen a kétségbeesés-diktálta, ösztönös vad tett, a „lakoma” után kezdett el szólani a költemény képzelt paraszti hőse. Erre utalt már egymagában a forma egyik arca, a reflexív rapszódikusság egyik oldala: a szerteáradó, vak izgatottság is: ez még a lenttel, az ösztönös léttel kötött együvé, a pánik ízét hordta. De ugyanakkor a reflexív rapszódikusság másik oldala: a töprengő jelleg már más irányba utalt. Ez már jelezte, hogy maga elé nézőn, gondolkodva élt immár az egyén, megjelent a tudat, a József Attila-i hűvös eszmélet, s oldódhatott így a kiúttalanság; oldódhatott a reménytelenség:

— — — — — — — —
Ti vagytok Magyarország sírja
S ti lesztek majd a jövendő:

Lesz bőjtje a nagy lakomának,
Lesz új vezér és új Dózsa.
Sebő pajtás, ne köpködj: megvált
Bennünket a Dózsa trónja.

— hangzott a költemény befejezése. Végső rímpárként is egybecsengett (*... Dózsa — ... trónja)* s mint záró szintagma külön is hangsúlyt kapott a *Dózsa trónja* birtokos kapcsolat. S ez a művészi nyomaték tartalmat közölt: az izzó vastrónus szimbólummá nőtt; megszentelte, jelképpé tette az ösztönök vak rémületén győzni tudó, messzire néző emelt, büszke fő. S együvé kerülhetett így a két szélső véglet: „Magyarország sírja” és a „jövendő”, együvé kerülhetett a teljes elesettség és a biztató remény. Hidat vert köztük a felnövő gondolat, a lelki fegyelem; hidat a Dózsa trónusából szétáradó erő: a tudatosságé. S felfénylett a vers végén a jövő.

A KÖLTŐ EGYIK LEGNAGYOBB művészi bravúrja volt ez a jövővel való merész, írói zárás, ez a hatalmas hangulati ugrás, mely a mélyponton, a legnagyobb megalázottságban is a *lesz*-t tudta mondani. S ennek a fordulatnak művészi hitelesítésében el nem hanyagolható tényezőt jelentett egy formai elem: innen nézve válik érthetővé a sorokat átható erős népiesség. Mert hangsúlyozottan a népiesség jegyében volt megformálva végig a vers. Az jellemezte már a puszta műnemet is: népies helyzetdal volt a költemény; egy népi figurának, Dózsa egyik vitézének a szavaival s az ő perspektívájából adta elő benne a szerző az eseményt. S nemcsak a műnem s a választott perspektíva, de népi jellegű volt a vers egésze is. Az összetartozás érzése vonult át rajta, érződött az emberi szolidaritás, érződött a *mi.* Idézte ezt a folyvást megismételt, múltból üzenő régi katonaszó, a *pajtás* megszólítás. Idézte a fel-feltűnő régiesítés *(vala),* idézte egy-egy lazább és nyersebb, zökkentő, népi szó *(itten, bendő, köpködj).* S idéze a verset átható személyrag: a többesszám első. Nem volt magányos itt még a tüzes trónra szegzett Dózsa sem. Mint „vezérünk”ről” szólott róla a költemény. Befogta őt is a többes elsők néma sodrása, a rejtett ölelés. Helyreállítódott a vezér s katonái között a megszakadt egység. Dózsa hadserege a népiesség révén ismét egésszé nőtt. Jelen volt a versben az óvó közösség. Jelen az emberiség.

Megszakadt viszonylatokat állított helyre, létező kapcsolatokat érzékeltetett az előadásmódnak hangsúlyozott közösségi íze, népi jellege: megadta az emberiség-élményt. S így bontakozhatott ki maradéktalanul a verset átható legmélyebb mondandó: Dózsa halála innen nézve kapta meg a maga értelmét. Az egyéni hőstett így vált közösségi érvényűvé: öncélú tettből értelmes tetté. Érződött a választott népi perspektíva s az előadásmód népisége révén a tudatosság igazi szerepe: a benne rejlő indukáló erő. Hiszen a maga helytállásával nemcsak önmagát képviselte így a kivégzett, gyötrött hős, de — mint egy nagyobb egésznek része, mint az emberiség része — képviselte egyben az őt szétmarcangoló pórok emberségét is. S tette éppen ezért nem volt hiábavaló. Példája hatott: működött az emberiséget befogó, titkos áramkör. Élesztette a megkínzott vezér tudatossága, lelki fegyelme a szétzilált hadakban a vesztett humánumot, a gondolkodó főt.

KORÁN ÉRKEZETT EMBERI ÖNTUDAT volt a Dózsáé? De ugyanakkor mégis ébresztő öntudat. Továbbadódott rajta keresztül az örök stafétabot: az erjesztő gondolat, az eszmélkedő lét. Az emelt főt látva emelte fejét újból meg újból minden nemzedék; jöttek az „új Dózsák”, s készült a legnagyobb: készült az emberiség. A tudatosság kötött. S megadta a garanciát rá, hogy minden fáradtság s letörtség ellenére is folyvást továbbvonulnak Dózsa hadai, az ember hadai a holnapok felé. Megadta a biztosítékot rá, hogy nem fejeződhet be a tudatosság szép, meredek útja, az emberiség útja: a világtörténelem, ez a kegyetlen, hideg és mégis gyönyörű, hosszú menetelés.

KIRÁLY ISTVÁN

Arcok és vallomások

Dokumentumok Adyról

Annyi barokkos túlzás és kendőző patetikusság után jólesett látni és olvasni Vezér Erzsébet Ady-könyvét, a versek és vallomások közötti összekötő szöveg tárgyilagos, rövid mondatait. Egyáltalában, jó olvasni az Arcok és vallomások sorozat könyveit, mert igazak és szépek. S van még egy előnyük: bárki könnyen és haszonnal forgathatja őket a filológustól az általános iskolai tanulóig.

Főleg akkor, ha utólag máshol is ellenőrzi az adatokat. A könyv egyetlen ünneprontó mondata — mely lektori, nyomdai és kiadói hanyagságra utal — „Mikor Ady Endre megszületett, 1887. november 22-én...” Jó lenne, ha a filológusi pontosság nemcsak az írókra nézve lenne kötelező, mert akkor három lapot hajtva nem mosolyodnánk el ilyen — bosszantó — előzmények után azon, hogy „1888 őszén édesapja a legközelebbi városba, Nagykárolyba vitte diáknak...”

De ne legyünk aprólékosak: az évfordulóhoz méltó Ady-könyvet vehettünk kezünkbe, dokumentumkönyvet az ezerarcú Adyról. És meg kell köszönni a könyv írójának azt is, hogy, amikor szükséges, túllép a száraz objektivitáson: nemcsak az élet, a költészet titkainak megfejtését is vállalja. A könyv jóféhány képéhez hasonlóan. Vezér Erzsébet sok koncepziózus megfogalmazása is ünnepi meglepetés: ismét gazdagodtunk.

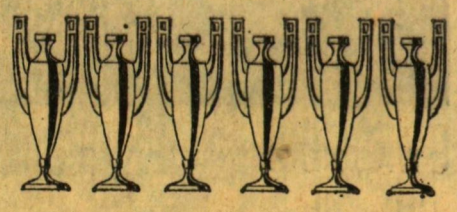

Az egyetemi újságíró

Egy Ady-cikk visszhangjáról

A mostani Ady-évfordulón lapunk *Hagyomány*-rovatában megjelent korábbi cikkünkhöz (*Kilencven éve született Ady Endre. A költő és a Kolozsvári Egyetemi Lapok.* Szegedi Egyetem 1967. 19.) kapcsolódva az egykori debreceni jogász emlékét idézzük a Debreceni Főiskolai Lapokban 70 évvel ezelőtt, 1899 január 20-án megjelent *A budapesti „Egyetemi-kör"* c. írása kapcsán. (Ld *Ady Endre: Összes prózai művei.* Bp. 1955. 72—73. l.)

A költő életének debreceni szakaszát Kardos László, Ady Lajos, s nyomukban Bóka László feltárta már a legapróbb részletekig, a prózai művek kritikai kiadásával pedig a lapokban rejtőző írások is könnyen hozzáférhetővé váltak. A haladó diákmozgalmakkal foglalkozó Tömöry Márta egy régebbi jubileum alkalmával tett közzé e korszakot is érintő alapos tanulmányt (*Az egyetemi hallgató Ady Endre és az egyetemi hallgatók.* Irodalomtörténeti Közlemények 61. évf. [1957.] 4. sz. 337—347. l.). Ilyen előzmények után talán túlzásnak tűnhet, hogy egyetlen cikk visszhangját vizsgálva a szerkesztői kérésnek megfelelően „valami eredetit" próbálunk még mondani a főiskolás Adyról. Ezzel kapcsolatban elöljáróban csak arra az eddig kevés figyelemre méltatott körülményre utalunk, hogy a kérdéses cikk *Ady Endre első olyan írása, amely* — egyetemisták és főiskolások körében — *országos vihart váltott ki*, bár egészen természetes az is, hogy az Ady név ekkor még *nem* azt jelentette amit néhány évvel később. Az erőteljes visszhangról — valószínűleg a Debreceni Főiskolai Lapok (DFL) reagálásai nyomán — Kardos László is említést tesz *A huszonegyéves Ady* (Gyoma, 1921.) c. kis könyvében (39. l.), a kritikai kiadás jegyzeteiben a Komáromy Zoltán és Sipos Béla által írt vitacikkekre is találunk utalást, mindkét esetben elmaradt azonban a *teljes* anyag feltárása.

Mint ismeretes Ady Endre két tanévben (1896—97., 1898—99.) volt a debreceni Református Kollégium keretei között működő főiskolai jellegű jogakadémia hallgatója. Tanulmányai nem túlságosan kötötték le figyelmét, bár azt sem lehet mondani, hogy egyáltalán nem érdekelték volna a jogi stúdiumok, hiszen első alapvizsgáit mégiscsak sikkerrel tette le, s még váradi újságíroskodása idején is foglalkoztatta a továbbtanulás gondolata. Második debreceni tanévében a joghallgatók legaktívabb csoportjába tartozott. 1898 őszén főmunkatársként így került fel neve a Magyar Önképző Társulat kéthetenként megjelenő lapja, a Debreceni Főiskolai Lapok címoldalára. A Sipos Béla nevű jogász barátja szerkesztésében megjelenő lap hasábjain több vers és prózai írása látott napvilágot.

A fentebb jelzett cikk nem minden előzmény nélküli. A század végén meg-megújuló viták zajlottak a magyar diákpolitikusok körében a „nagy" (országos) és a „kis" (diák-) politika kérdéseiről. E viták közepette bontatkozott ki az ország „első egyetemén" működő budapesti Egyetemi Kör és a vidéki egyetemi, főiskolai szervezetek közötti éles ellentét, amelynek elmérgesedéséhez a Tömöry Márta által megállapított kétségtelen osztályalapok (t. i. a vidéki felsőoktatási intézmények hallgatói általában a társadalom alacsonyabb helyzetű osztályaiból, rétegeiből kerültek ki) mellett sok személyes körülmény is közrehatott. S ha a vidékiek kénytelen-kelletlen el is ismerték a budapesti Egyetemi Kör „vezérszerepét", állandóan bírálták tevékenységét. E bíráló szellem a nagymúltú kálvinista főiskola diákvezetői között különösen élénk volt. Az Ady-cikk közvetlen előzményére figyelemmel néhány példát említünk ezzel kapcsolatban. Konrád Ernő a Debreceni Főiskolai Lapok 1897. február 7-i számában kifogásolta, hogy a budapestiek nem munkálkodnak kellően az Országos Magyar Diák Szövetség ügyében (*A budapesti „Egyetemi-kör"-ről.*) Sipos Béla egy év múltán szót emelt a magyar diákság hivatalos lapjaként is szereplő Egyetemi Lapok (EL) néppártisága és antiszemitizmusa ellen (*Válasz Gramling Kornél úrnak.* DFL 1898. márc. 10.)

A debreceniek pár hónappal később még élesebben elhatárolták magukat a reakciós budapesti vezetőktől. „Nyíltan beszélünk — írja cikk anonim szerzője —. Soha sem volt kedvünkre a zsidó kérdés bolygatása. Szerencsétlennek az ifjúsági élet üdvére nézve veszedelmesnek tartjuk azt a hajszát, amelyben a makacs előítélet és a fajgyűlölet az ostor. A komoly munkától eltékozoltnak véljük azt az időt, melyet vallásfelekezeti súrlódásokra fordítanak a pesti intéző körök és pártok... Az ország első akadémiáján és a vidéki főiskolákban mindenütt nyoma sincs a vallásfelekezeti és népfajküzdelmeknek, mert a viszonyok sem alkalmasak ilyen mérgesgombák tenyésztésére... Így aztán nem is mérlegelhetjük... azokat az okokat, melyeket a pesti zsidó-ütők álláspontjuk mellet felhoznak". (K. [Konrád Ernő? Kun Béla?]: *Baráti szó az Egyetemi Lapokhoz.* DFL 1898. máj. 10.)

A következő tanévben megszűnt az antiszemita hullám a pesti egyetemen is, mert egy új párt. a szociális és kulturális ígéretekkel fellépő. a dzsentri és nagypolgári származású egyetemi ifjakat egyaránt tömörítő reformpárt került az Egyetemi Kör élére. (Vö. Tömöry im. 341. l.) A változást a Debreceni Főiskolai Lapok úgy értékelte, hogy az „új korszakot nyit a magyar [egyetemi és főiskolai] ifjúságnak, a haladás korszakát." „A pesti egyetemi ifjúságot — írta a cikkíró — nem szégyelljük immár vezetőnknek vallani, kivel a vidék meleg szívdobbanással ölelkezik, s a pesti Egyetemi Lapokat hajlandók vagyunk a magyar diákság lapjának mind jobban-jobban elismerni" (Kun Béla: *Helyzetünk.* DFL 1898. okt. 31.). (Itt jegyezzük meg, hogy e cikk szerzője, aki Adynak jóbarátja volt, a későbbi hódmezővásárhelyi képviselővel azonos. Ezt az azonosítási lehetőséget egy korábbi cikkünkben [*Kun Béla?* Szegedi Egyetem 1966: 16.] egy félrevezető lexikon-adat alapján zártuk ki.)

Kun Béla cikke elhamarkodott volt. A budapesti diákvezetők — a hivatalos politika hullámzásait követve — nemsokára újra kezdték a vidékiek által értetlenül fogadott „nagypolitikát". 1898 decemberében az Egyetemi Kör válságba jutott. A lemondott Szemenyei Kornél helyett Ludwig Rezső vette át az elnöki posztot, aki nyomban körvonalazta is elképzeléseit. Cikke szerint „semmi sem látszik egyelőre fontosabbnak és szükségesebbnek, mint a kör belszervezetének gyökeres reformálása, s a kör teljes pangásnak indult társadalmi életének fellendítése... Kellemessé, kedvenccé akarjuk tenni minden egyetemi hallgató részére a kört, amely eddig rendesen csak egy klikknek volt tartózkodóhelye... A már megkezdett tea-estélyekben a társadalmi élet fejlesztésének igen helyes módját látom". (*Program.* EL 1899. jan. 1.) A kör alapszabályai — mint általában minden egyesületé — tiltották a politizálást, de a vezetők a költségvetési exlex idején nem vették ezt figyelembe. A rektor utasítását nem voltak hajlandók kifüggeszteni, így végül is annak rendjemódja szerint 1899. január 7-én az illetékes szervek bezárták az Egyetemi Kör helyiségeit. (Vö. Ludwig Rezső: *Az Egyetemi-kör felfüggesztése* EL 1899. febr. 1.)

A kör felfüggesztése felháborította a debreceni jogászokat, akik az eseményekért joggal hibáztatták a „nagy politikát" űző budapesti társaikat. Véleményüket Ady Endre fejezte ki a Debreceni Főiskolai Lapok 1899. január 20-i számában megjelent, fentebb már említett írásában. Az éles fogalmazású cikk az előzményeknél megismert gondolatkörben mozog. Felelőssé teszi a kör vezetőit, mert „elpolitizálták" az „Országos diák-szövetséget", és semmit sem valósítottak meg a reformpárt diákpolitikai ígéreteiből (diák-konzulátus, egyetemi otthon, menzafejlesztés, pusztaszeri emlék), csupán a zsidóverést szüntették meg. Gúnyos hangon szól a „thea-estélyek"-ről, amelyekben szerinte teljesen kimerül a budapesti elnök programja. „Mi eredményt akarunk, nem parádét. Haladást és nem politikát. Munkálkodást és nem barátságos „thea-estélyeket" — vágja a kör vezetőjének a szemébe. Figyelemreméltó, hogy a vidéki főiskolás Ady *miért* száll szembe a „nagypolitika" ellenzéki pártjainak segédcsapatává szegődött egyetemi köri vezetőkkel: „Mi itt lenn nem politizálunk, mégis van missiónk. Az ideál nem mindig politikai elv, s *a politika egyik formájában sem ideális.*" Az általunk kiemelt idézet-rész arra utal, hogy Ady tulajdonképpen nem politikamentességet hirdet, hanem a korabeli képviselőház meddő közjogi harcokba fulladt pártjaitól kívánta óvni diáktársait.

Az Egyetemi Lapok 1899 február 1-i számában ketten is foglalkoztak Ady cikkével. Siklóssy László *Egyről-másról* c. glosszájában megvédte a teaestéket, amelyeket a kör hathatós fejlesztési formáinak tekintett. (Adatai szerint ugyanis az 5000 hallgató közül csak 500 volt tagja a körnek.) Hosszan idéz az Ady-cikkből — mint mondja — „egy költői alakzatoktól hemzsegő, balladaszerűen drámai részlet"-et. Komáromy Zoltán *Nyílt levél Ady Endre Úrhoz!* c. cikkében Ady objektivitását hiányolta. Szemére vetette, hogy a napilapokból vette értesüléseit, amelyek „sok tekintetben nem felelnek meg a valóságnak". A cikkíró tagadta, hogy a pesti egyetemi ifjúság valamelyik párt szolgálatában állott volna, az ex-lex állapot elleni tiltakozásával csupán „törvénytiszteletének akart kifejezést adni". Végül azt hozta fel Ady ellen, hogy „egyáltalán nem ismerős a budapesti egyetemi ifjúság életével, egyáltalán nem tudja, mit is tett a Rerform-párt".

Nem sokkal később Gergely György, a kolozsvári Egyetemi Kör elnöke is beleszólt a vitába (G. Gy.: *Lapszemle.* Kolozsvári Egyetemi Lapok 1899. febr. 5.). „Igazán sajnáljuk — írja —, hogy az egész ország irányadó ifjúsági körei között az idén eddig fennállott összhangot oly meggondolatlanul bontja meg Ady Endre. a »Budapesti Egyetemi Kör« ezidei vezetőségét gúnnyal mérgezett tollal támadva meg. Sajnos mindegyre fel-felmerül az ifjúsági sajtóban ez a különös stílus a maga rövid sententiosus mondataival, amelyek külsőleg irodalmi szépségeket kölcsönöznek, de amelyek mindig a szenvedély szülöttei, s szenvedélyeket keltenek... De kérve kérjük a szerkesztőt, törölje ki lapjából az epével írt sorokat! Pusztít az csak, soha sem gyógyít!" Gergely ezután vállveregető módon megállapítja: „Ady barátunk jól ír, s a megfigyelt tényeiből jól következtet. De megfigyelésében felületes, egyoldalú és régebbi dolgokról, természetesen, nincs tájékozva." Védelmezi Ludwigot, aki programjában megtartotta a korábbi reformterveket. amelyeknek valamikor ő volt a megszövegezőjük, s tett is valamit azok megvalósításáért. Végül így zárja e cikkre vonatkozó megjegyzéseit: „A budapestiek úgy is megfelelnek majd magukért. Szeretnők, ha háború nem lenne belőle Reméljük Ady úr maga is meg fogja bánni hirtelenkedését".

A vita ezután lobbant csak fel igazán. Sipos Béla felelős szerkesztő már korábban védelembe vette Adyt, de cikkét (*A budapesti „Egyetemi-kör".* DFL 1899. jan. 25.), amely az eredetivel azonos gondolatokat fejez ki, az első reflexiók szerzői még nem vehették figyelembe. Neki és a kolozsvári diákvezetőnek Wolfner Pál válaszolt az Egyetemi Lapok 1899. február 15-i számában (*Két levél*). Látszólag vallott szándékával ellentétben fölényeskedve oktatta ki a debreceni szerkesztőt. Bizonygatja, hogy a körben „csupán néhány egyetemi polgár beszélgetett a politikai helyzetről", így a rektor alaptalanul sértette meg a kör autonómiáját, a munkátlansággal vádolt vezetők védelmére pedig az Általános Egyetemi Segítő Egylet létrehozását és a BEAC életrehívását hozza fel. A nyílt levelek szerzője a vitában a haladó diákpolitikáért sokat tett kolozsvári Gergely Györgyöt hívja tanúul, s egyszersmind döntőbírául is.

A Debreceni Főiskolai Lapok 1899. február 25-i számában többen is foglalkoztak az üggyel. Sipos Béla szerkesztő nyílt levélben (*Válasz Wolfner Pál úrnak*) sajnálja, hogy mind Budapestről, mind Kolozsvárról „keserű, igaztalan válasz jött". Kétségbe vonja, hogy a reformpárti vezetőség a magyar diákság vezetésére jogosult volna. Mohácsy János, a *Reformpárt* c. cikkében azonnali lemondásra szólítja fel az Egyetemi Kör vezetőit, mert azok „szereplési viszketegségből veszélyeztetik és aláássák az ifjúság tekintélyét". Ady *Fővárosi modor* c. rövid válaszában, amely egyébként utolsó cikke a lapban, sértődötten utasítja el az ellene irányuló támadásokat. Írásának utolsó mondatát idézzük: „A »fővárosi modor«-ból leckét venni nem akarok, egyéb okom pedig válaszolni nincs, mert az Egyetemi Lapok nem cáfoltak, hanem sértegettek." (Ld. *AEOPM* I. 96—97. l.) E szám *Lapszemle* rovatában Sipos Béla válaszolt Gergely Györgynek, aki szerinte védősoraiban nem mond mást, „minthogy a vád erős, az Egyetemi kör vezetői nem érdemlik meg". Az Ady-cikk közlésének indokául ismét az Országos Magyar Diák Szövetség „elpolitizálását" hozza fel. „Addig míg valami eredménye nem lesz felszólalásuknak — fejezi be válaszát — a becsületes és tisztességes intenciójú támadásokkal nem fogunk felhagyni."

Ilyen nagy összezördülés hallatára a sárospataki jogászok sem maradhattak veszteg. A Sárospataki Ifjúsági Közlöny 1899. márciusi számában Gyarmathy József védte meg a pesti vezetőket (Gy. J.: *A budapesti „Egyetemi Kör" kérdéséhez — A debreceni támadásokra*). Hasonló szellemben nyilatkozott ifj. Zsoldos Benő is, aki szerint a debreceniek rossz időpontot választottak a központ elleni támadásra, s ezért az „egyetemes diákság közvéleménye elítéli őket".

A budapestiek által döntőbíróul felkért Gergely György a Kolozsvári Egyetemi Lapok 1899. március 5-i számában hatoldalas cikkben foglalta össze a polémiát (*Budapest—Debrecen harca*). Diákvezéri múltjára s korábbi kritikus magatartására hivatkozva jelenti ki, hogy „*a debreceni támadás helytelen volt*". Részletesen foglalkozik a budapesti reformpárti vezetőség tevékenységével (a pénzügyek rendezése, a tudományos szakosztályok fellendítése, az ún. University extension megvalósítása a budapesti külvárosokban, matinék szervezése), majd a diákszövetség megvalósításának nehézségét érinti. Megállapítja, hogy a kör vezetőinek makacs ellenállása a politizálást tiltó rektori leirat kifüggesztésével szemben indokolt volt, mert különben az utonóm testület életébe való beavatkozásra teremtettek volna „kényelmes praecedenst". Gergely ezután a debreceni cikkek cáfolatával foglalkozik. Ady esetében különösen arra ügyel, hogy a diákpolitikával kapcsolatos kifogások jogosulatlanságát bizonyítsa. Azt is megtudjuk a cikkből, hogy a debreceni támadás alapjaiban rendítette meg a budapesti egyetemi Reformpártot. „A bpesti E. Körben lappangó titkos fractiók erőre bátorodtak a biztatástól, a vezetők pedig elkedvetlenedtek a csipkedések miatt." „Ludwig Danton barátunk bátran megjósolhatja a debreceni Robespiereknek, — hangzik a patetikus befejezés —, hogy a lenyakaztatásban követni fogják őt, hacsak idejekorán meg nem szöknek, mint annyian mások!"

A kolozsvári támogatás a pesti vezetőket felbátorította ([Siklóssy László]: *Budapest—Debrecen—Kolozsvár.* EL 1899. ápr. 10.), a debrecenieket azonban ez egyáltalán nem befolyásolta. Ezúttal Makai Aladár adta meg nevükben is a választ, aki „úgy Kolozsvár atyáskodó, mint Patak gúnyos és nevetséges szúrkálódásait" visszautasította). *Az Egyetemi-kör kérdéséhez.* DFL 1899. ápr. 15.). A Debreceni Főiskolai Lapok e számából tudjuk meg azt is, hogy mik voltak azok a Gergely által említett „lappangó titkos fractiók". Makai Aladár egy másik cikkében (*Reformmozgalom a budapesti egyetemen*) mint ezen 100—150 főnyi baloldali diákcsoport titkára bejelentette a Radikális Egyetemi Ifjak Pártjának megalakulását. Ezt a Debreceni Főiskolai Lapok örömmel vette tudomásul, hiszen benne az Ady-cikk által kiváltott vihar pozitív eredményét látta. (Az egyetemi radikális pártról ld. Tömöry im. 344 l.) Az egyetemi hallgatók csoportjai közötti vita továbbfolytatódott. Abban, hogy e küzdelmet Ady a haladás oldaláról később is figyelemmel kísérte. jelentősége lehet ezen első diákpolitikai cikkéhez kapcsolódó országos vitának is.

RUSZOLY JÓZSEF

Móra Ferenc Adyról

Részvétnyilvánítás Ady özvegyének

AZ ELMÚLT ÉVBEN, a Dugonics-évfordulóra készülődve, a Dugonics Társaság iratai között találtam az alább közölt Móra levelet a Csongrád megyei t. sz. (Szegedi) Levéltárban. Különösebb kommentálást a levél tartalma Ady halálának évfordulója időszakában nem kíván. Fellapozhatnánk ugyan a Móra-sorozatot és a Szegedi Naplót, mit írt Móra korábban Ady Endréről, kereshetnénk honnan támadhattak fenntartásai, amelyeket e levéllel körülbelül egyidőben írt nekrológban már nem hallgat el; a kíváncsiságunk nem járna újabb eredménnyel, hiszen Péter László két írásában is körültekintő pontossággal tárta fel Ady és Móra, Ady és Szeged kapcsolatát.

Elsősorban Péter László írásaiból, s a Dugonics Társaság évkönyveiből deríthető ki, hogy Ady nem sokszor járt Szegeden. Először 1905. február 26-án szerepelt a Dugonics Társaság felolvasó estjén (a közönség egyértelmű zajos tetszésnyilvánításával ünnepelte), majd több meghívást elhárítva, egy „bűnös" forradalmi verse — Rohanunk a forradalomba — miatti szegedi „pörbe hívást" is elutasítva, csak 1917-ben mutatja meg magát a szegedi közönség előtt, hogy lerója kegyeletét Tömörkény emléke előtt, hogy helyreigazítson egy korábbi cikkéből támadt félreértést.

AZ A MÓRA FERENC, aki az Ady halála körüli években elég gyenge versekkel is jelentkezik, még nem találta meg igazi önmagát, saját tehetsége határait, s miközben a publicisztika műfajában „költői" munkásságával feleselve már Ady szemléletéhez közelít, letagadhatatlan szemérmességgel, a korábbi viták, fenntartások ellenére is elfogulatlan tisztánlátással méri fel egyetlen mondatban Ady költői pályáját: „Keveseknek adatott meg a kiválasztottak közül is a költői pályának olyan Teljessége, mint neki..."

Ez a gondolat jóllehet, nem irodalomtörténésztől származik, tömör irodalomtörténeti méltatásnak is beillenék.

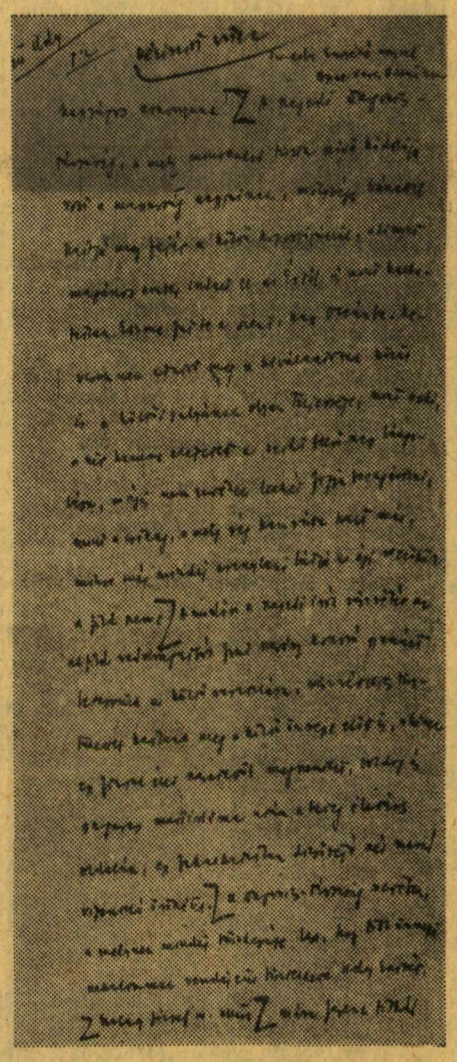

Móra részvétlevelének fotokópiája

özv. Ady Endréné 4/ 1919. I. 28.
Bpest. Veres Pálné u.
Nagyságos Asszonyunk!

A szegedi Dugonics-társaság, amely mindenkor tiszta szivű hódolója volt a magyarság nagyjainak, mélységes bánattal hajtja meg fejét a költő koporsójánál, aki mint magános ember indult el az Értől, és mint halhatatlan Eszme, fut be a szent, nagy Oceánba. Keveseknek adatott meg a kiválasztottak közül is a költői pályának olyan Teljessége, mint neki, akit korán elégetett a saját belső nagy lángolása, mégis nemzetének lelkét fogja besugározni, mint a csillag, amely rég hamvába hullt már, mikor még mindig aranylani látszik az égi mezőkön a föld szeme.

Amidőn a szegedi írók részvétét az alföld vadvirágaiból font szerény koszorú gyanánt letesszük a költő ravatalára, részvétteljes tisztelettel hajlunk meg a költő özvegye előtt is, akinek egy fiatal élet szeretettől megszentelt, boldog és sugaras mártiriuma után a beteg élettárs oldalán, egy fakulhatatlan dicsőségű bér marad vigasztaló örökéül.

A Dugonics-társaság nevében, amelynek mindig büszkesége lesz, hogy több ünnepi alkalommal vendégül tisztelhette Ady Endrét.

Szalai József üv. elnök
Móra Ferenc titkár

FAZEKAS ISTVÁN

Ady

A költő fényképeiből készített fotomontázsok. Szávay István munkái.

Adyval vitézkedtem egykor en meg,
És virrasztottam Adyval sokat,
Fiatalságunk csókos, boros éjén,
És most idézi őt az alkonyat:
O, hova lett a régi, furcsa mámor,
És mire ment a régi viadal?
Egy hant mered rám: itt pihen a bátor
Isten vitéze, és sír az avar...

(Juhász Gyula: Adyra gondolok)

...Mert ünnep van, ha van kit ünnepelni,
Magosság van, ha felnézni lehet,
Ki leborulhat, felemelkedett.
De fáj a tetők sivár árvasága.

És köszönjük, hogy testvérek lehettünk.
Mert meghajolván, mind összehajoltunk,
Egy kupoládba békült ívek voltunk.
Mi fájva-dacos templomkeresők.

Most felszeghetjük árva fejeinket.
Meredek göggel égnek borzadott,
Szálkás árbócok fogunk állni ott,
Vad fejfa-erdő, a sírod körül.

(Balázs Béla: Ady Endre halálára)

...Vén saskeselyű gubbaszt a szírten,
a tolla rongyos, a csőre csorba.
Nagy repülések, uramisten!
Már összebékül a halállal
zúzott ágyékkal, vénült szájjal.
Az ércköves úr földre nyomja,
ott liheg leomolva.

Zord isten-rózsa a semmi kertjében.
Vad, kopár szeme, mint égitestek.
A dac lefonnyadt, s csak a szégyen
szögletei vak szikla-arcán.
Büszke magyar, virág a fajtán,
fény harsonása, tán utolsó:
én most temetlek.

(Juhász Ferenc: Ady Endre utolsó fényképe)

Papp Lajos:

NAPKOSZORÚ

I.

Egy ér volt valaha. Álmos és furcsa árok;
vad sás, meg lomha káka lakták a partjait.
Ki akart, átlépett rajta: két lába volt a híd.
A sás között tavaszkor duruzsolnak a békák.

S a faluban harangszót álmodó délutánok
egyikén hangzott föl a megszületett sírás.
A felhangzani-bátor, mint messzi isten-hívás
a vakságra-vetettek tévelygő seregéhez.

Először a gyermeket a zúgó búzaföldek
tenger-ringatása vitte egy parton-túli partra.
A fény után kapott. A hajókat akarta;
s a kéklő végtelent, e végtelen-kék rendet.

Az úton ökörfogat cammogott. S mintha felleg
követné, szállt a por sűrűn-siváran egyre.
Később este lett. Csillag támadt remegve
a mocorgó sötétben, különös éjszakákon.

II.

Elindult egy napon. S amerre útja vitte
a föllelt tengeren: — holt puszta mindenütt.
Széljárta, védtelen zsellér ország, kihűlt
szederjes nép-ugar; temetők némasága.

Följajdult Jerémiás sikoltozó szavával,
és vészt jósolt, mint Jónás a bomlott Ninivében;
Sodomákat emésztő tűzvész lángolt szívében,
és félt, tudván, mi vár valahány prófétára.

De mégis büszkeség és gőgös, szent haragvás
késztette szólani. Konok volt és magyar
a Keled nemzetségből, s mint ősi kard, a dal,
a vers vált fegyverévé a bajvívó-csatákon.

Hány sárgult koszorú bámulta meg irigyen
az övét, amely örök, mert fényből köttetett.
S volt bár átkozott árva, reménytelen beteg,
élete megváltódván átragyog a halálon.

III.

Megkínzó fél-szerelmek golgotás vezeklője,
kendőkben őrzött arc, kit alázók szerettek;
fojtogató karok foglyaként márvány-testek
lüktető börtönében te mindent megfizettél.

S utána undorodva ki fellázadtál dőre,
sistergő indulattal ön-gyengeséged ellen,
hogy elragadjon újra egy más hevítő kellem,
és újra-győzőként is te légy ismét a vesztes.

Keserültek a szádon a mámor ízei:
a boré fájdalom lett, a csóké kín s üszök,
és minden egész eltört, homállyá nőtt a köd.
A vágy mint száraz ág, roppant s lehullt a fákról.

Ott ültél a padon. A Semmi ült le melléd,
az ős-Kaján, és semmit nem mondtál már neki.
Nézett eres szemed: mintha méregeti
mindazt, ami még nincs, és aztán úgyis mindegy...

IV.

Halála szép vala. Úgy mondják: megkönnyebbült,
hogy békés por lehet, a test a lélek nélkül.
Fénylett kisímult arca a párnán és megszépült.
Lerázta nyűgeit: — hogy él, gondol és érez.

Reggel mint Illés tüzes szekere, kelt a nap.
S ő holnapok-tudója, tegnappá lett a Mában.
Egy vajúdó világ, tompán önnön-bajában,
épp hogy észrevette hiányát a küzdők közt.

Ki életére tört, ostobán felsóhajtott;
azt hitte, vége van. Jól aludt aznap éjjel.
A gyűlölt verseket az idő szerte-széjjel
széleszti majd lassan. Mert fújni kell a szélnek.

S aludni nem tudván, ki friss még és fiatal,
könyvét fogta kezébe: — fogja mindig tovább.
A versek eleven, bíbor-tüzű csodák,
kitéphetetlenül élnek ifjú szívekben.

Tallózás

Folyóirataink Ady Endréről

„A koncentrációs táborok világa, az egyetlen kis molekulára redukált ember után mit kezdjünk Ady királyi pózaival?"

Kérdés a kérdésre — ez Pilinszky Jánosnak verseihez hasonlóan tömör válasza. A Tiszatáj jóvoltából hat magyar író vallomását olvashattuk az Ady-évfordulón, öt olyan megnyilvánulást figyelhettünk meg, mely egyként jellemző a megkérdezettekre, tán jobban is, mintsem magára, az ötven éve halottra. S mennyire igaza van a Lichtenberget idéző Fábry Zoltánnak: A művek tükrök...

Akik e valaha villámokat villantó s ma már kissé megkopott Ady-türköbe néznek — Fábry, Benjámin, Garai, Pilinszky, Simon, Weöres — a Petőfi Irodalmi Múzeum kérdezettjei, nyilatkozataikat nemsokára nem csak a magnószalag, hanem egy teljesebb dokumentumgyűjtemény őrzi majd, s az még jobban alkalmat ad arra, hogy a mai magyar irodalom reprezentánsainak e tükörbeli képét szemügyre vehessük.

Mert ahogyan a többi mellett aforisztikusan tömör Pilinszky-interjú, úgy őrzi e hat megszólalásnyi tanulmány a szellemi arcvonásokat. Fábry Zoltán Ady őrszerepét hangsúlyozza, e nagy költészet megtartó erejét: „Egymilliós magyarság üzeni az odaáti tizenegynek: maradjon meg velünk Ady-hűségében, Ady-igazában, mert ez és annyi az emberség magyar világmondanivalója. Ady volt és marad az „ember az embertelenségben". A Weöres Sándoréval együtt ez a néhány oldal a sorozat legértékesebbje és legérdekesebbje. Fábryé azért, mert egy pillanatra sem tud elszakadni az „élő" Adytól. Weöresé azért, mert Ady kapcsán könnyedén és szellemesen szól a modern költő sok olyan problémájáról, amely a közvéleményt foglalkoztatja, s mindenről, amit éppen e témához asszociál. S ezen túl? Pontos megfogalmazását adja annak, hogy miért nem él ma fiatalságunkban immár olyan nagy lelkesedés Ady iránt: ...„nálunk — isten tudja, miért — a múlt múzeummá, vagy mauzóleummá válik."

Hasonló, simább vagy gorombább fogalmazású mondatokat lehetne idézni Benjámintól ugyanúgy, mint Garaitól, vagy Simon Istvántól, ami Ady-tanításunk színvonalát illeti. S — hadd tegyem hozzá a magam véleményét — éppen az egyetemeinken most készülődő tanárgenerációkban kellene, hogy lecsapódjon ennek az évfordulónak némely tanulsága, hogy néha odafigyeljen a jövő tanára arra, amiről folyóirataink vitáznak, és Adyból tanulva bátorságot merje a maga feje szerint tanítani majd a fiatalságot Ady, az igazi Ady szeretetére. Valahogy úgy, ahogy e sorok írójának magyar tanára, aki merte vállalni, hogy a szöveggyűjteményt és könyvet félretéve Ady olvasására késztessen bennünket.

A magnetofon-felvételek ismertetését Fábryval kezdtem, Lukács György nyilatkozatával végzem. Ez utóbbi már nem a januári Tiszatáj meglepetése, hanem az Új Írásé, mely ezúttal ezzel az egy írással adózik Ady emlékének. S e két írást már csak azért is érdemes egymás mellé tenni, mert, amit Fábry magasfeszültségű mondatai, lényegében ugyanazt mondják Lukács szikár szavai is: „Az a nagy krízis, ami Európát az első világháborúhoz vitte, különböző föld alatti gócokon, többé kevésbé tudatosan megszólalt a világ csaknem minden irodalmában. Az a magánvéleményem, hogy ez a leghamarabb és legadekvátabban Adyban szólalt meg..., hogy tehát emberileg és költőileg is Ady ennek a kornak a legnagyobb lírikusa."

Gazdagnak tűnő anyagot közöl a Kortárs is Ady emlékezetére címszó alatt. Az összeállítás gyöngyszeme Király István verselemzése, mely a Séta bölcső-helyem körül című költeményből kerekíti Ady köré a szülőföld világát, s mintegy ellentétje ezzel a Féja-tanulmánynak (Ki látott engem), mely Ady egész életútját kívánja összemarkolni vallomásszerűen. A többi — úgy tűnik — az a múzeum, vagy mauzóleum, amit Weöres emleget: magukértt tanulmányok, melyek önmaguk létét igazolják, s olyan kitételekkel díszelegnek mint Péczely László sorai: „a rímelés tartalmat kifejező ereje tekintetében Ady az egész magyar irodalomnak legnagyobb művészei közé tartozik, de előkelő hely illeti meg e tekintetben a világirodalomban is." Úgy érzem, a hibából is erényt csináló magatartás csodálatos példájának lehetünk tanúi, különösen azok után groteszk dolog ilyesmiről szólni, hogy néhány oldallal (31. old.) előbb a formát csak ösztönösen kezelő Adyról esik szó.

Hasonló jószándék vezetett néhány más szerzőt is e jubileumi hónapban: például az Alföldben id. Pálfy Józsefet (Mi indította Ady Endrét „A Délibáb üzenete" című versének megírására?) és Ember Ernőt (Ady Endre első debreceni lakása). A színvonalat itt elsősorban Kovács Kálmán „Ady két témaköre" című, a halállal s az istennel foglalkozó verseket elemző szép tanulmánya képviseli...

Idézzük ismét Fábryt: „A mű — tükör..." Igen, Ady műve tükör, melyben magunkat látjuk. Garai szóhasználatával élve: rezignáltabb, intellektuálisabb, tűnődőbb, kritikusabb önmagunkat.

V. M.

Veress Miklós:

FARKASSÍRÁS

Ady örök ravatalára

Párizs csontkeretben
lángol a szemedben
asszonyod szakadék-öl
beomlik homloka
szádból kiloccsan a halál
mint megkövült csoda

jaj micsoda tűzálló férgek
téphettek darabokra
isten lángoló csipkebokra

Párizs csontkeretben
lángol a szemedben
mintázza szeretőd arcát
alszik alszik az ország
fakadó méhüket szorítva anyák
sikoltják sorsod iszonyát
megcsontult
szikrázó virág

jaj ki emberré töretik
virrasztó csillagok illetik
nyomorúsága gyolcsát

Párizs csontkeretben
lángol a szemedben
ne mozdulj szívemben
világnyi léted
minden kínt kitakar
borok szélhámosa asszonygyalázó
megtépett magyar
időknek kerekébe
beletört keserű zászló
világszéditő dadogó beteg
csak az fáj
hogy te
nem lehetek

Párizs csontkeretben
lángol a szemedben
lobog lobog lobog
embernyi ravatalod
te vaskoronás palástos
te kifakadt szemű táltos
döfd le elnémult lovaid

nincs több bor
szájhálkodnak szeretőink
hajnalodik

Állami vezetés, pártvezetés összhangja

Beszélgetés dr. Papp Ignáccal, az MSZMP tudományegyetemi bizottságának titkárával

A Magyar Szocialista Munkáspárt József Attila Tudományegyetemi Bizottsága múlt év decemberi ülésén dr. Serfőző Lajos docenst saját kérésére a pártbizottság titkárának funkciójából felmentette. A pártbizottság titkárának dr. Papp Ignác docenst választották meg. Munkatársunk Papp elvtárssal az egyetemi pártmunka újabb feladatairól, a következő időszak tennivalóiról beszélgetett.

— Az egyetemi oktatás és nevelés reformjával s a gazdaságirányítás új rendjével együttjáró változások milyen feladatokat tűztek az egyetem kommunistái elé?

— Valóban nehéz és felelősségteljes időszaka kezdődött el az utóbbi két-három évben tudományegyetemünk életének is. A felsőoktatási reform intézkedéseinek megvalósítása, az oktatás-nevelés tartalmi és módszertani korszerűsítése, a kommunista szakemberképzés távlati programjából adódó feladatok mellett különösen megnövelte az intézmény különböző területein működő állami és pártvezetők felelősségét, feladatait az új gazdaságirányítási rendszer 1968-ban történt bevezetése. Azok az új gondok, amiket a gazdálkodás eddiginél nagyobb önállósága, a káderfejlesztés részleges decentralizációja, a tanulmányi rend és a tantervek kialakításában elnyert csaknem teljes autonómia vetett és vet föl még azután is a gyakorlatban. Egyetemünk minden oktatójától, dolgozójától, minden hallgatótól fokozottabb aktivitást, lelkiismeretesebb, alaposabb munkát kívánnak ezek a közös tennivalók. S különösen nagy most az állami és a pártvezetés egyetértésének, összhangjának és alkotó együttműködésének a jelentősége.

— Élnek-e az egyetemi pártszervezetek a IX. Kongresszusnak a hivatali pártszervezetekre vonatkozó határozatából adódó jogaikkal?

— Egyetemünkön a hatáskör-bővülésre vonatkozó kongresszusi határozat következetesen megvalósult. Pártszervezeteink minden szinten élnek beszámoltatási jogukkal; kialakult a beszámolás rendje is. Hogy néhány konkrét példát említsek: március elején egyetemünk rektora a pártbizottság ülésén az oktatás korszerűsítésének munkálatairól számol be. Február 26-án az egyetem gazdasági főigazgatója a végrehajtó bizottság ülésén az új gazdasági mechanizmus egyetemi hatásától, míg tudományos rektorhelyettesünk az egyetemen folyó tudományos kutatómunka tapasztalatairól ad beszámolót. Temészetesen a beszámoltatás jogával nem csak a párt felsőbb szervei rendelkeznek. Az alapszervezetek beszámoltathatják a kari dékánokat, dékánhelyetteseket, intézet- és tanszékvezetőket, stb. A beszámolók a beszámoltató pártszerv által kialakított problémakörök alapján írásban készülnek, s a beszámolást az illetékes pártszerv határozati javaslatai követik, amelyek megvalósításáról, figyelembe vételéről a pártnak joga van később meggyőződni. Úgy tűnhet, hogy a beszámolás valamiféle merev, hivatalos aktus. Valójában azonban egyáltalán nem az. Hiszen közös előkészítő munka, a beszámoló állami vezető és a beszámoltató pártszerv együttes erőfeszítésének eredményeként alakul ki az írásos anyag. Egyáltalán, szeretném azt leszögezni: az állami vezetés és a pártvezetés együttműködésének alapja elsősorban annak tudata kell legyen, hogy itt közös ügyért közösen vállalt felelősségről van szó. Hogy a vezetők nem egymás helyett, hanem egymást támogatva, kölcsönös egyetértésben, a közös elvek harmóniája alapján végzik munkájukat.

— Ez a harmónia azonban nyilván nem jelent mindig és mindenben való, kötelező egyetértést, véleményazonosságot; merültek-e föl viták, véleményeltérések az együttműködés, a közös munka során?

— Természetesen. S ez így is van rendjén. Az az egyetértés, ami nyílt, őszinte vitában, érvek és ellenérvek csatája nyomán alakul ki, sokkal meggyőzőbb, igazabb, s épp ezért tartósabb is, mint a vita és érvek nélküli, mindent igenlő egyetértés. Legutóbb például az új tanulmányi ösztöndíjak megállapításával kapcsolatban volt a párt-vb és az állami vezetés között véleménykülönbség. Sokat vitatkoztunk az új ösztöndíj-rendszer és a társadalmi tanulmányi ösztöndíjak viszonyairól is, vagy a menzajuttatás mértékének megállapításáról. Azt hiszem, mindenféle termékeny munka feltételezi az egészséges vitát, egységes álláspont csak így alakul ki meggyőzően. A lényeges az, hogy az állami vezetés minden fontos kérdésben kikéri a párt véleményét S biztosítéka a jó kapcsolatnak a fentieken kívül az is, hogy állami vezetőink többsége maga is párttag, kommunista, hogy a párt véleménye egyúttal saját meggyőződése is. Tudományegyetemünk párt-végrehajtó bizottsága egyébként júniusban ülése napirendjére tűzi az állami vezetők beszámoltatásának tapasztalatait, s összegzi az egyetemi pártszervezetek ebből adódó további feladatait.

P. L.

Kör '68

December 15-től január 10-ig volt nyitva a Móra Ferenc Múzeumban az öt szegedi fotós kiállítása. Hangvételben, stílusban változatos anyagot láthattunk tőlük. *P. Gibiszer* Katalin képei a fehérben futó fekete vonalak, foltok ritmikájából épülnek; *Horváth* Dezső oldottabb munkáiban a közvetlen emberi tűnik fel; *dr. Lajos* Sándort az anyag és a létező-mozgó világ viszonylatai érdeklik; *dr. Pőrszász* János anyaga kontrasztokra épülve kutatja az emberi vonatkozásokat; *Szávay* István a formák és dolgok sajátos kapcsolataiban keresi az emberi világ képét.

A kiállítás egésze annak ellenére, hogy valamennyi szerző megőrizte önálló egyéniségét, nem heterogén. Egységessé teszi az az emberi alapállás, amellyel valamennyi szerző a Szeged környéki szűkebb világ, az itt élő és dolgozó ember, a táj és a formavilág szeretetéről tesz tanúbizonyságot. Egyikük sem ragadt meg, viszont csupán a dolgok lokális jellegű ábrázolásánál. Tovább lépnek ennél. Az anyag alapvetően helyi jellege mellett nem direkt. Képes arra, hogy az általános emberi gondoknak, érzelmeknek; az emberi létezés problémáinak a kifejezőjévé váljék.

A kiállítás szervesen illeszkedik a magyar fotoművészeti élet legújabb törekvéseibe. Országos szinten a KÖR '68 a harmadik állandó jellegű alkotó csoportosulás, amely célul tűzte ki, hogy intenzív munkával a magyar fotoélet továbblépésében aktív segítséget nyújtanak.

Indiai miniszter látogatása orvosegyetemünkön

Január 26-án magyarországi tartózkodása során Szegedre érkezett dr. Sripati Chandrasekhar professzor, az indiai egészségügyi és családvédelmi miniszter. A kiváló indiai tudós nemzetközi hírnévnek örvend. Könyve az ázsiai népek népszaporodási problémáiról alapvető munka e témakörben.

Hétfőn az indiai vendég tiszteletére orvosegyetemünk rektora fogadást adott, majd dr. Chandrasekhar meglátogatta a Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikát. Az indiai egészségügyi és családvédelmi miniszter hétfőn délután utazott vissza a fővárosba.

Hírek a Mórából

Vizsgára készülnek a Móra Kollégium vándorzászlós kiváló szobaközösségének tagjai. Előtérben: Szalai G. Rozália, a kollégium agit.-prop. titkára.

November 30-án színvonalas rendezvénysorozat keretében ünnepelték a Móra Ferenc Kollégium lakói a KMP megalakulásának 50. és a kollégiummá avatás első évfordulóját. A két esemény összekapcsolódott a megemlékezésben: a KMP történetéből rendezett dokumentumkiállítás mellett a szocialista szerződés keretében rendezett vándorló rajzkiállítás, és a hagyományos, a kollégium életét képekben bemutató kiállítás kapott helyet a folyosókon. A délután rendezett ünnepségen irodalmi műsorral idézték a nagyszerű jubileumot adó hősi napokat; majd a minket utódokat kötelező eszmék jegyében vizsgálták meg titkári beszámolóban az elmúlt év eredményeit, tapasztalatait, jelölték meg a további teendőket. Mintegy harminc hallgatót részesítettek kiváló kollégiumi munkájáért dicsérő oklevélben, két szobaközösségüknek ítélték oda a „Kiváló szobaközösség" vándorzászlókat. Az ünnepség után bensőséges hangulatú találkozásra került sor a jubileumra meghívott „volt Mórás kollégisták"-kal. Este pedig jól sikerült bállal fejezték be az ünneplést.

*

December 12-én látogatást tett a Móra Ferenc Kollégiumban Nyusztay László elvtárs, a KISZ KB munkatársa. A kollégium megtekintése, a lakóival való ismerkedés után több órás eszmecserét folytatott a kollégiumi munka problémáiról az állami- és diákvezetéssel.

A Novi Sad-i Képes Ifjúság című lap munkatársa készített riportot december közepén a Mórában, előjeleként annak, hogy a közeljövőben kapcsolatok kiépítése indul meg jugoszláv kollégiumokkal.

*

Folytatódik a Collégium Artium et Politechnikum sorozat, amelyre más kollégiumok lakóit, egyetemeink valamennyi érdeklődő hallgatóját várják a Mórába.

A II. félév programja:

Szervek átültetése (Előadó: dr. Petri Gábor).

Az antik világ földjén (Előadó: dr. Moholi Károly).

Történész szemmel Latin-Amerikában (Előadó: dr. Wittman Tibor).

Mexiko, az olimpia országa (Előadó: Vitray Tamás).

(Az időpontokat plakátokon hirdetik.)

*

A hagyománykialakítás jegyében szervezett — Mit láttak a Mórások külföldön? címet viselő — élménybeszámoló sorozatban Ausztria, Anglia, Franciaország, Olaszország bemutatása után Moszkvába tanult ösztöndíjas kollégisták adják át tapasztalataikat február elején; ezzel mintegy pontot téve az igen tartalmas, hasznos — más kollégiumok számára is követésre ajánlott — kezdeményezés végére. (Szeptemberig!)

SZABÓ MAGDOLNA

Szervátültetés — ma? Szervátültetés — holnap!

A közelmúltban a Magyar Tudományos Akadémián a modern orvostudománynak egyik legizgalmasabb kérdése, *a szervátültetés mint gyógyító eljárás jelene és jövője* volt vitaülés témája. A vitaindító referátumot Gömöri Pál akadémikus tartotta, aki hangsúlyozta, hogy a krónikus betegségek gyógyításának útja a jövőben sem a szervátültetés lesz, bár *várható a szervátültetések számának gyors növekedése.*

Az előadást korreferátumok követték, amelyek egyikét Petri Gábor egyetemi tanár, orvosegyetemünk I. Sebészeti Klinikájának igazgatója mondta el. Petri professzor *a szervátültetés gyakorlati szervezési gondjairól* szólt. Hangoztatta, hogy noha ma még nem megnyugtatóan tisztázottak a szervátültetések orvosi, immunbiológiai feltételei, a vese vonatkozásában a szervátültetés már most sem tekinthető legvégső lehetőségnek, s ha az előzetes donorkiválasztástól a szervkonzerválásig valamennyi feltételét biztosítani lehet a sikeres szervátültetésnek, *a veseátültetés a jövőben a gyógyítás standard fegyvertárába* kerülhet.

Orvosklub

MÉG ÜRESEK a falak, visszhangzik a föld alatti klub. Vizsgaidőszak. A klub hivatalosan még nem is üzemel. Csak február harmadikától. De a szobákat már berendezték: székek bámulnak a tévéteremben az egyelőre láthatatlan képernyőre, szemüveges komolysággal réved magába a portásfülkéhez hasonló, fehérköpenyes büfé, magányosan porosodnak a nagyterem foteljei.

Csak kedvünkért gyűlt össze néhány hallgató, akinek mindez még legalább annyira új, mint nekünk, s most Tarnai László, a klub fiatal igazgatója köré telepedve érdeklődnek az első félév eseményeiről.

— Ötvenezer forintot kaptunk berendezési beruházásra — mondja Tarnai László —, de még kellett kérnünk segítséget, mert ez az összeg is kevésnek bizonyult. Erre a pótkölcsönre azért van többek között szükség, mert az unesztétikus falmenti csövek fölé ülőpadkákat szeretnénk csináltatni, s jó lenne a büfét is szebbé tenni.

— Mi mindent lehet majd itt csinálni?

— Kötött s kötetlen foglalkozásokra egyaránt lesz lehetőség. Hét kör megindítását tervezzük: opera s komolyzene, irodalmi és színház, sakk és bridzs-kör ugyanúgy lesz, ahogy például világjárók köre. Ezenkívül politikai és sportkört is szeretnénk szervezni.

Lesz tehát alkalma szórakozni most már az orvostanhallgatóknak: televízió, lemezjátszó, rádió, magnó, sakk, kártya, asztalifoci várja őket a klubban. S a tagsági díj: húsz forint egy évre. Ki lehet bírni.

FEBRUÁR 3—5. között a téli vezetőképzőnek ad szállást a klub, majd 13-án irodalmi est lesz. A hónap legnagyobb eseményének a farsangi bál ígérkezik.

Munkában az orvosklub vezetősége. Készül a program, amely a második félévben remélhetőleg sok kellemes meglepetéssel szolgál majd orvosegyetemünk hallgatóságának.

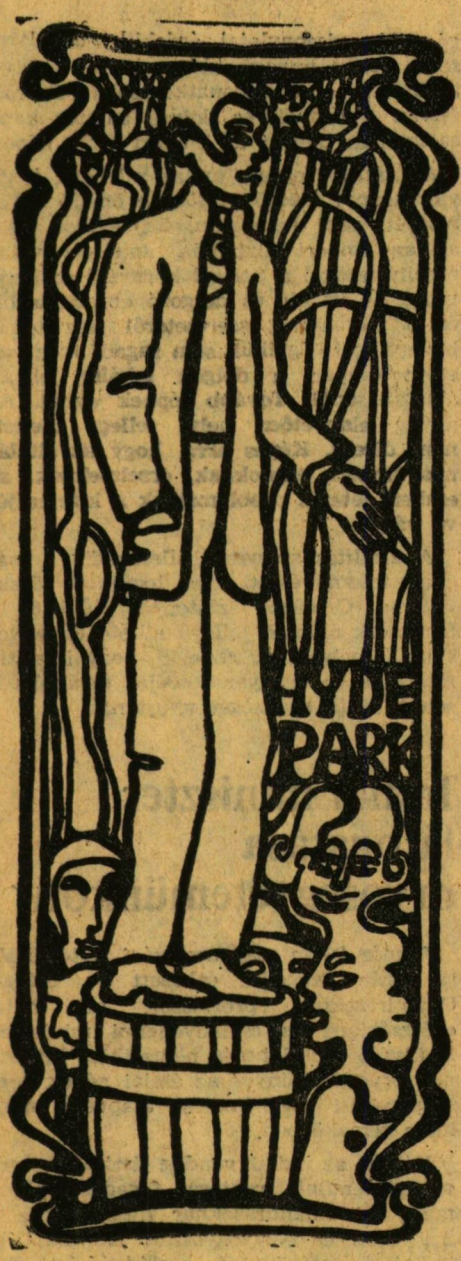

Gondolatok egy vitához

Az Élet és Irodalomban már több hónapon keresztül „Szellemi tőke” címmel parttalan vita gyűrűzött. A vita sajátossága az, hogy a legkülönbözőbb gondolatok és legizgalmasabb eszmefuttatások közös forrásból fakadtak. Ez pedig a szellemi tőke (a felhalmozott tudás, szakismeret, tapasztalat) állapotának helyzete és mozgásbahozásának lehetősége, másszóval a gazdasági termelés mechanizmusa után a szellemi termelés mechanizmusa. Arról az alapvető közgazdasági igazságról van szó, hogy a munkaerő, a termelőeszközök és az alkotó-termelő egyén fejlettségi állapotának kvalitatív változásai szabják meg végső soron, nagyobb távlatokban a gazdasági fejlődés kvantitatív ütemét, megteremtve ezáltal az illető társadalom szükséges és később bőséges anyagi és szellemi bázisát.

A szellemi tőke termelésében kiemelt szerep illeti meg a pedagógusokat, mert a tudományos-technikai forradalom továbbíveléséről és az adott társadalom előrehaladásához szükséges tudásmennyiség újratermeléséről és továbbfejlesztéséről elsősorban ők gondoskodnak.

Comenius a XVII. században joggal jelölhette meg a nevelés célját abban, hogy „mindenkit mindenre megtanítani”. Ez akkor megvalósítható volt, de ma már nem, mivel az ismeretek készlete beláthatatlanul óriási és ez a készlettartomány egyre nő, tízévenként megduplázódik, mert éppen ez a folyamat szolgáltatja a társadalmi változás és a termelési viszonyok tökéletesítésének egyik fontos zálogát, s ezért a jelenlegi pedagógiának új alapokra kellene épülnie. Ezt az új alapot a holt ismeretek besúlykolása helyett a gondolatok, ötletek, kombinációs készség, szituációérzék, gyors reagálókészség és az ezeknek megfelelő kategóriák mint az intelligencia alkotókészség és döntési készség elsőbbsége jellemezné. A komplex nevelés és oktatás legfőbb tartamává a képességek, az emberi alkotóerő kifejlesztését kellene tenni; olyan készség- és jártasságrendszert kialakítani az alapvető törvényeket és fő tendenciákat tartalmazó ismeretközlés révén, amely a korszak dinamikus és rohanó jellegéből származó bonyolult és gyakran ellentmondásos feladataihoz való alkalmazkodást, helyesebben megfelelést lehetővé teszi, és továbbá a tudásszomjnak olyan belső kényszerét kellene az illető személyiség lételemévé indulkálnia, amely a szellemi tőkét állandó önműveléssel és önátalakítással mind magasabb szintre emeli. Ehhez az önfejlesztő tudásgyarapításhoz kellene a pedagógiának utat mutatni: „az iskolának csak orientációs pontokat és eljárásokat kell adnia az egész életet átfogó tanuláshoz és tájékozódáshoz; olyan iskolára van szükség, amely nem az ötvenes-hatvanas évek szakismereteire, hanem többek közt a XXI. századra neveli a gyerekeket. Nem egy-egy szakma fogásait kell beléjük tömni, hanem készséget arra, hogy túléljék a szakmák és tudományok forradalmát, sőt maguk legyenek a forradalom harcosai és győztesei”. (Marx György: Gyorsuló idő. Új Írás 1968. 1.)

De az ismeretek elévülése és szakadatlan gyarapodásán túl más tényezők is közrejátszanak a pedagógia és az oktatás funkciójának struktúrális változásában. A szocialista demokrácia fokozatos kiteljesülésével a személyes választás, az önálló döntés lehetősége és az ezért viselendő felelősség mind általánosabbá válik. Ezért szükséges a nevelésnek olyan alapismeretek, jártasságok, emóciók és tevékenységmódok nyújtása, amelyek hozzásegítenek ahhoz, hogy a felmerülő lehetőségek és alternatívák közül helyesen választunk. Ez azért is fontos, mert „az anyagi-technikai fejlődés önmagától létrehozza a szocializmus és később majd a kommunizmus alternatíváját, de hogyha a szubjektív tényezők nem állnak helyt, akkor ebből az alternatívából nem lesz valóság” (Lukács György), helyesebben csak nagy kitérőkkel és buktatókon át. A szocialista demokrácia fokozatosan realizálja mindenegyes ember optimális fejlődését és minden egyén maximális kibontakozását, valamennyi szükséglet kielégítése, hiszen ez a szocializmus lényege ezért olyan potenciális szellemi javakat és olyan feszítő emóciókat kellene átadni és elültetni, amelyek a társadalom és az illető egyén érdekében történő kibontakozást elősegítik. A leglényegesebb ebben a vonatkozásban az, hogy az egyén és köz, társadalom érdeke közötti ellentmondás megszűnjék és harmonikus, egymást támogató kapcsolat jöjjön létre közöttük, mivel a kettő elválaszthatatlanul feltételezi egymást. Erre utal a Kommunista Kiáltvány egyik kitétele is: „az osztályellentétek helyébe olyan társulás lép, amelyben mindenegyes ember szabad fejlődése az összesség szabad fejlődésének feltétele”.

A szabadidő növekedése ugyancsak a pedagógia szerkezeti átépítésének irányába hat. Emiatt az emberi képességeket úgy kell befolyásolni, hogy az egyén a megnőtt szabadidőt a sokirányú önfejlesztés és a továbbtanulás belső motívummá alakítása révén ésszerűen és hasznosan töltse el, és az ilyen tartalmas szabadidő-felhasználás Marx szerint az emberi élet termelőerőinek fejlődésében is minőségi ugrást idéz elő.

A nevelésnek és az oktatásnak tehát nemcsak ismeretközvetítő, hanem elsősorban értékteremtő folyamattá kell válnia, ezért a pedagógusokra, akik ezt a folyamatot megtestesítik, óriási felelősség hárul. Szépen fejezi ki ezt Marx György: „Szédítően szép korunkban a tanítók, tanárok, oktatók állnak a legmagasabb ponton. A tankönyvek ötévenként cserélődnek. Mindenki elmaradhat a gyorsuló világban, de a tanító soha. Az ő munkájától függ, milyen lesz néhány évtized múlva a termelékenység, életszínvonal milyen lesz népünk elhelyezése a nemzetek versenyében”.

Ezek a problémák egy sor további kérdést vetnek föl, például elegendő-e önmagában az egyetemi oktatás modernizálása, az oktatási körülmények javítása, vagy mit és menynyiben tehetünk mi magunk, jövendő pedagógusok azért, hogy megfeleljünk ennek a szép és nehéz feladatnak.

KOCH JÓZSEF

Ismét jelentkezik Hyde Park vitarovatunk. Koch József cikkét azért közöljük a rovatban, mert úgy gondoljuk, a benne foglalt megállapítások, észrevételek megvitatásra érdemesek. Kíváncsian várjuk véleményeteket, megjegyzéseiteket a fenti írással kapcsolatban.

Szerkesztőség

Irodalomtörténeti acták

Tudományegyetemünk Irodalomtörténeti Intézete gondozásában megjelent a magyar irodalomtörténeti acták nyolcadik füzete, amely az intézet oktatóinak újabb dolgozatait tartalmazza. A Csukás István és Horváth Károly szerkesztésében napvilágot látott magyar irodalomtörténeti actában Keserű Bálint adjunktus a XVI—XVII. század fordulóján élt jelentős magyar humanista, a magyar későreneszánsz reprezentatív alakjai Rimay János és Szenczi Molnár Albert mellett talán leginkább figyelemre méltó és tragikus sorsával is jellegzetes képviselője Újfalvi Imre életútjára vonatkozó kutatásairól tájékoztat. Horváth Károly docens dolgozatában a magyar felvilágosult klasszicista dráma helyét jelöli ki a műfaj kelet-európai fejlődésében, számos értékes adatot közölve az orosz, lengyel, cseh és szlovák klasszicista dráma kezdeteiről. Ilia Mihály adjunktus cikkében Juhász Gyula Tömörkény-életrajzának, a költő legjelentékenyebb irodalomtörténeti munkájának keletkezéséről és kiadásának körülményeiről értekezik. Tamás Attila docens Radnóti Miklós lírájának József Attila költészetével rokon vonásait elemzi. Kovács Sándor Iván adjunktus és Kulcsár Péter Bakay Péter varannai prédikátor négy eddig kiadatlan levelét közli kisebb publikációjában.

Könyvesbolt a kultúra és tudomány szolgálatában

Jelentős helyet foglal el Szeged kulturális életének továbbfejlesztésében a Dugonics téri 204-es könyvesbolt. A bolt, s annak szorgalmas munkatársai a szakirodalom — s emelett a szépirodalom — terjesztésével szolgálják városunk felső- és középfokú oktatási intézményeinek, s könyvtárainak munkáját, s e tevékenységi kör kiterjed a Dél-Alföld csaknem egész területére.

A könyvesbolt mai arculata az utóbbi években alakult ki. Amellett, hogy részt vállal a hazai szak- és szépirodalom terjesztéséből, a külföldi könyvvek beszerzése és árusítása terén „monopolisztikus” helyzetben van. A szegedi intézményeknek a Szovjetunióból, a Német Demokratikus Köztársaságból és a többi népi demokratikus országból rendelendő könyveinek a behozatalát csaknem teljes egészében e bolt bonyolítja le, gondos hozzáértéssel és körültekintő munkával. Az orvosi szakirodalom terjesztésénél átlépi Szeged határát, s szinte Dél-Alföld valamennyi egészségügyi intézményével és szakemberével kapcsolatot tart fenn. A szocialista országok szakkönyveiből nagy raktári készlettel rendelkezik, s így a magánigényeket is kielégíti. Örvendetesen nő a nyelvtanulási igény. Egyetemi hallgatóinknak, oktatóinknak, s általában a nyelvtanulásban résztvevőknek különféle nyelvkönyvekkel és nyelvoktatási lemezekkel siet segítségükre.

Az utóbbi időben a tőkés országok könyveinek beszerzése terén is feladatot kapott: konkrét rendelések alapján magánosok részére is beszerez szak- és szépirodalmi munkákat. Művészi albumai — főleg olasz, francia és angol kiadóktól származó munkák — igen kedveltek, különösen most a karácsonyi és újévi ünnepek előtt.

B. M.

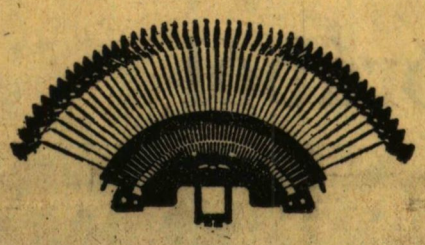

MEGJEGYZÉS

Szükségesnek látom Reigl Endrének a Jogi Karon megtartott hallgatói napokról írott cikkét néhány vonatkozásban kiigazítani. Odáig teljesen egyetértek a szerzővel, hogy a polgári jogi hallgatói nap jobban sikerült, mint az államigazgatási. E tekintetben csupán azt kifogásolnám: egy ilyen jól sikerült rendezvény értékelését miért intézi el ilyen „sommásan” a cikk írója. („Kevesebb jót lehet elmondani a másnapi, államigazgatási jogból megtartott hallgatói napról.”) Nem azt akarta talán ezzel R. E. érzékeltetni, hogy az előző napról sem lehetett sokkal több jót elmondani?

Sajnálatos módon a szerző figyelmét két lényeges körülmény is elkerülte: a közös tanácsú községekről tartott beszámoló után ugyanis voltak hozzászólások. a szabálysértésekről szóló dolgozat ismertetését pedig sikerült befejezni. Sőt! Az utána következő gyakorlati órát is felhasználva hozzászólások is hangzottak el. Úgy érzem, a cikk nem emelte ki a két rendezvény közti módszerbeli különbséget sem: az államigazgatási dolgozatok ismertetői nem rendelkeztek korreferensekkel — legfeljebb spontán hozzászólásokra számíthattak —, ezért a témával kapcsolatos összes lényeges körülményre lehetőleg már nekik rá kellett mutatni az erre rendelkezésre álló viszonylag rövid idő alatt. A fenti megjegyzést azért tartom szükségesnek közölni, mert két hiányos megállapítás indokolatlanul rosszabbnak tünteti fel az államigazgatási hallgatói nap megrendezését, másrészt pedig nevezett cikkeiben már más alkalommal is találtunk hasonló pontatlanságokat.

KISS JÓZSEF
harmadéves joghallgató

Halálozás

Hosszú betegség után, 63 éves korában elhunyt özv. Garai Sándorné, a József Attila Tudományegyetem Jogi Karának nyugalmazott főelőadója. 1941 óta a Rektori Hivatal munkatársaként dolgozott az egyetemen, majd 1945-től a Jogi Kar Dékáni Hivatalában, egészen 1968-ban történt nyugdíjazásáig.

Tánc, tánc, vizsgatánc

— Hát mit is mondanak a halálba menők — próbál segíteni a tanár.

Mély csend. Néma ez a tánc. A gondolattalanság görcsös haláltánca, a vizsgaidőszak haláltánca. „Hányadik oldalon lehetett ez? Átnéztem egyáltalán? Vagy nem is volt benne a könyvben?”

Vagy nem is haláltánc? Csak annak képzeli ez a rövidhajú lány a főiskola irodalmi tanszékén. Hiszen hallgatására is megkapja a hármast, s utána a folyosón elégedetlenkedik: többet tudtam... többet tanultam.

Mit is mondanak a halálba menők?

Vannak, akik nem félnek?

Bölcsészlány a kar folyosóján dialektikus materializmust olvas.

— Ma nem ebből vizsgázom, majd csak három nap múlva, de van egy speckolom a polgári életfilozófiákból, párhuzamosan készülök... Eddig három vizsgám van, kitűnő vagyok. A vizsgától nem félek, de ez az új ösztöndíjrendszer! Negyedik kategóriás vagyok, és..

Van tehát, aki nem fél a vizsgától. Ilyen magabiztosan készülnek a könyvtár folyosóján is a tétékások és orvosok.

— S miért itt készülsz — kérdezzük meg egyiküket, aki éppen a növénytan számunkra érthetetlen sorai közé rejti tekintetét.

— Mert már férjnél vagyok, van egy kislányom, a nagymama vigyáz rá, s otthon nem tudok tőle tanulni... — aztán egy sóhaj —,... jövőre végzek!

Vannak persze, akik szóba se, állnak velünk, őrzik felkészülésük titkait...

Így érünk ki a Móra Kollégiumba, ahol éppen azért izgulnak, hogy a még épségben levő kazánok tarsanak ki a vizsgaidőszak végéig.

— Azt hiszem, nyugodtan mondhatjuk, hogy megvannak nálunk a tanulási lehetőségek. — mondja Vörös Lászlóné igazgató — Az épületben három csöndes tanuló van, de a lányok előterekben, szobákban, telefonfülkében is készülgetnek, ha egyedül akarnak lenni. A könyvtár minden este működik.

Megtudjuk azt is, hogy a vizsgaidőszak egyben fogyókúra a mórásoknak. A városba bejárni ebédelni, vacsorázni — nagy időveszteséget jelentene. Így aztán kétszeresen is népszerűségnek örvendenek a disznótoros csomagok. Van, ahol kisorsolják, melyik nap ki veszi gondozásába az ételhordót: négyes ételhordót a nyolcszemélyes szobának.

— Nincs-e rossz hatással az új ösztöndíjrendszer a tanulásra?

— Nem. Sőt, inkább nagy a hajtás — válaszol Micheller Magda, nevelőtanárnő. — Minden szoba ajtaján tanulmányi kimutatás van, erre jegyzik fel jegyeiket a lányok. Ezt állandóan ellenőrzi a diákbizottság, s így idejében tudunk segíteni azoknak, akik éppen rossz szériában vannak. Bár az szabály nálunk, hogy hármas alatt nem lehet a kollégista átlaga, nem a kizárás az egyetlen eszközünk: tavaly tízen voltak, akiket újra felvettünk szociális helyzetükre való tekintettel, s az eredmény az lett, hogy most már egyikükkel sincs különösebb baj.

A kollégiumban mindenütt csönd és nyugalom. A konyhában sistereg a kávéfőző, egy boldog arcú lány szakítja föl az egyik ajtót: Ötös, lányok, ötös...

S egy náthásan is optimista hallgatónő, Ruzsek Mária elsőéves, aki egyszerre küzd most meg az influenzával és a vaskos ókortörténeti tankönyvvel:

— Most betegedtem meg, de vizsgára már biztosan rendben leszek. A lányok elhozzák az ebédet, de másod-harmadnaponként én is besétálok, mert elkel ilyenkor a levegő is. Az új ösztöndíjrendszer nagy segítséget jelent nekem: első kategóriás vagyok, két testvérem van még otthon. Most 4,4-re állok, három vizsgám van hátra: az ókor mellett polgaz és logika...

Félévenként eljön a szívszorulás

Így tanulunk, így készülünk arra a bizonyos haláltáncra, amikor — biztos, hogy indokolatlanul, ahogy a tanárok állítják — összeszorul a szív, elfogy a magabiztosság. Képleteket böngészünk a Virágban vagy a Papnál, az Egyetemi meg a Somogyi Könyvtárban, albérletekben, sőt a szegediek főbérletekben. Nekik talán könnyebb is.

Aztán valahogy csak túlvagyunk ezen is, és napokig nem találjuk a helyünket. De úgyis csak egy félévet kell várni. S megint kezdődik minden elölről...

Tanulni lehet mindenütt

Képes adalék a vizsgaidőszakhoz

SZÁVAY ISTVÁN
VERESS MIKLÓS

Telt ház a könyvtárban. Antinikotinisták az olvasóban, dohányosok a folyosón. Régi és jó találmány ez a könyvtárfolyosó. Itt lehet halkan beszélgetni is, kialakulnak az apró tanulócsoportok, s a kék füstben valahogy távolabbinak tűnik az a bizonyos perc, amikor majd ugyanígy ülünk az asztalnál, csak a könyvek hiányoznak. De azok nagyon.

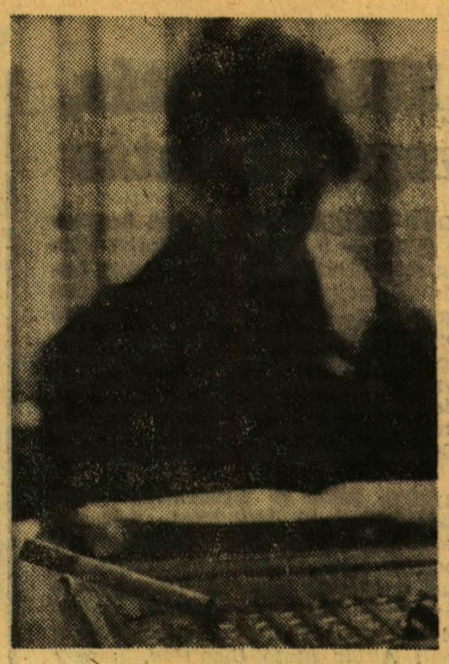

Még van egy félórám vizsgáig. Olvasom, de olyan homályos ez az anyag. Azt mondják több nő cigarettázik, mint ahány férfi. Dehát világos, nem? Az egyetemeken már alig tanul egy-két fiú.

Tétova mosoly, félóra óta az első, az idegekben láthatatlanul, a kezekben láthatóan ott még a vizsga görcse. Ki tudja, milyen gondolatok vibrálnak ott most a rövidre nyírt lányhaj alatt. Ha egyáltalán vannak még. Boldog és telhetetlen pillanat ez: túl vagyok rajta, de több volt bennem, miért is hallgattam, mért nem buggyantak elő belőlem a szavak. Pedig mennyit tanultam: presszóban és kollégiumban, könyvtárban, s hol is még...

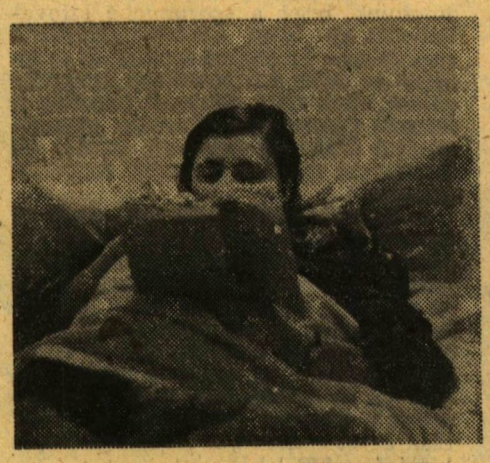

Ágyban, párnák közt? Nem ez még nem a honkongi influenza, ez csak olyan jófajta magyar nátha, amitől az ember feje megnehezül. Most a kettesben is kiegyezne az ember gyereke. Az a baj, hogy ez az influenza a vizsga napjára el is múlik, s így az ágyban való tanulás hősiessége nem hat meg már senkit. Talán csak a riportereket, akik hamarosan elbúcsúznak, s várják mikor tör ki rajtuk az elkapott betegség.

Lehet, persze, így is tanulni. Egy társalgóban ketten. Ha jönnek, kissé távolabb húzódunk egymástól, pedig egy jegyzetből készülünk: ilyen a vizsgaidőszaki szerelem. Dehát úgyis mindegy, ilyenkor már nem tudja az ember azt sem, hogy fiú-e vagy lány...

Csendes tanuló a kollégiumban. Aki hangosan akar készülni, az menjen a telefonfülkébe. Háttal az ajtónak ülünk, ne zavarhasson senki, ez a fényképész sem érdekel bennünket, ajkunk hangtalanul mozog, szemünk fáradhatatlanul rója a sorokat. Jó lenne eligazítani a szemünkbe hulló hajat, de az is egy perc, istenem, már csak fél nap, és. . Az a szemtelen azt suttogja az igazgatónőnek, hogy valóban csendes őrültek vagyunk. De nincs is idő odafigyelni... az anyag...

...És megint kezdődik elölről. Magunk elé nézünk, hiszen készültünk: tanultunk albérletekben, presszókban, kollégiumban, könyvtárban. De lehet, hogy ekkor, éppen ekkor, ennél a résznél szólalt meg a rádió a szomszédban, vagy lépett oda az a kíváncsi újságíró, s most, most nem jut eszembe semmi. Úgy teszek hát, mintha gondolkodnék, most, igen most közbeszól a tanár, elmondja helyettem, igen, már emlékszem...

Albérleti iroda albérletben

Az Apáthy Kollégium kis oldalkapuja mellett néhány napja két tábla díszeleg. Az egyik, a felső, a főbérlőt, az orvosegyetemi klubot képviseli, a másik a Szegedi Felsőoktatási Intézmények Albérleti Irodáját, mely január 22-én végre megnyitotta ajtaját.

Albérletben kezdte meg működését az albérleti iroda: az új klub igazgatói szobájában kapott helyet. De dr. Jován János, aki ennek az ügynek évek óta lelkes támogatója, s társadalmi munkában ellátja az iroda vezetését, ennek is örült. A terveknek, melyek olyan távlati célokhoz vezetnének, mint az albérleti viszonyok állandó figyelemmel kísérése, sőt egy esetleges szerződéstervezet kidolgozása — e terveknek első és legfontosabb feltétele most már adott.

Nem volt nagy hűhó, felhajtás a megnyitó körül. De már a hivatalos megnyitás után néhány perccel beállított az első főbérlő, Gárgyán Sándor, ki szobát ajánlott fel két fiúhallgató részére fejenkét kétszáz forintért. Belvárosi szobát. S azonnal kitűnt: miért jó ez az iroda. Nem apróhirdetések útján ismerkednek így az emberek egymással. Bejön a főbérlő, leül, elmondja a címet, a feltételeket, s közben eldiskurál az ott ülő egyetemistákkal. Ha több jég nem is, de egy ötven forintnyi leolvad ilyenkor a szívéről, illetve különbejáratú szobabéréből. Tán néha meg is szégyenli magát, hogy sokat kér.

Ajtó csukódik, ajtó nyílik. Főiskolás fiú az első albérlő-fecske: Várkonyi János. Csakhogy... hiába gyűlt össze már előzetesen is négy-öt cím, neki nem tudnak egyelőre segíteni, mert házaspárnak valót nem tudnak ajánlani.

Van forgalom már az első napon is. Jován János, aki ma magára vállalta az ügyeletet, türelmesen felelget a kérdésekre, felvilágosítja a főbérlőket, hogy az iroda érdekképviseleti szerv is: ha panaszuk van albérlőjükre, nyugodtan forduljanak az iroda ügyeleteséhez.

De nemcsak mi ülünk ott, ügyeletesek és újságírók. Ott van mindenki, aki csak kíváncsi az első eredményekre: a kis szoba megtelik emberekkel, ahogy utcanevekkel, számokkal, adatokkal a füzetek. Gyűlnek, gyűlnek a nevek, hogy ha február elején visszatérnek, kész lista várja az albérlő egytemistákat.

Február első hetében mindennap ügyelet lesz. S aztán? A többi már az intézmények KISZ-esein múlik: lesz-e elég ügyeletes, majd helyszínelő, aki az érdekvédelmi munkának ezt az országosan is újszerű formáját választja.

Mondják, csökkeni fog a lakáshirdetések száma az újságban, hiszen a hirdetésnek ezt az ingyenes formáját szívesebben választják a főbérlők. Ez, azt hiszem, nem lényeges. Csupán, eddigi albérleti tapasztalataim birtokában, attól félek, hogy egy idő után ismét nő majd a hirdetések száma. De legyünk optimisták: higgyünk abban, hogy a főbérlők beletörődnek a megváltoztathatatlanba, abba, hogy lesz egy szerv, amely végre törődik ügyfelei sorsával.

Mire ezek a sorok megjelennek, már lesznek, akik az albérleti iroda útján kapják meg ideiglenes otthonukat különbejárattal ágyneművel, vagy anélkül, beépített házisárkánnyal vagy papagájjal. S reméljük, egyre többen úgy, mint családtagok, nem ágyrajárók, örökös kiszolgáltatottak, de mint emberek.

Vezetőképzők

Az orvosegyetem KISZ-szervezete február 3—5. között tartotta téli vezetőképző tanfolyamát. Az első napon került sor az egyetemi VB-ülésre, ahol dr. Annus János titkár az egyetemi KISZ-bizottság első félévi tevékenységéről. Besenyi Sándor titkárhelyettes pedig az ifjúsági szervezet második félévi feladatairól tartott előadást. Délután ugyanez volt a programja a vezetőképző plenáris ülésnek, este a klub megnyitó ünnepségén vettek részt a KISZ-esek.

Másnap, február 4-én szekció-üléseken vitatták meg a titkári beszámolót, s az alapszervezeti, kollégiumi titkárok összegzéseit, majd megbeszélték a második félév teendőit.

A harmadik nap délelőttjén kari KISZ-aktíva értekezlet volt, majd a tanfolyam résztvevői találkoztak az egyetem párt- és állami vezetőivel.

A főiskolán február 5. és 7. között került sor a KISZ vezetőképző tanfolyam megtartására. A program legfontosabb célkitűzései: a második félév munkatervekben megjelölt feladatainak konkretizálása; a Forradalmi Ifjúsági Napok rendezvényeinek megbeszélése; a hallgatók között végzett pártépítés, valamint az agitációs és propaganda munka javításához és fejlesztéséhez szükséges tennivalók kijelölése. A vezetőképző lényeges pontját alkotta a KISZ nevelő munkája programjának kidolgozása. Az egyes reszortfelelősök szekcióülései mellett még külpolitikai tájékoztatón és a gazdasági mechanizmus első évéről szóló beszámolón vettek részt a tanfolyam hallgatói.

Forradalmi ifjúsági napok

A KISZ Központi Bizottsága határozatot hozott arról, hogy ebben az évben is megrendezi március 15—április 4. között a Forradalmi Ifjúsági Napok országos eseménysorozatát. Az idei rendezvények jelentőségét mutatja az, hogy a Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulójához kapcsolódnak; s ez az évforduló központi szerepet kap az országos méretű program kialakításában is. A program nyitányaként március 16-án Budapesten rendezik meg a „Hősök nyomában" vetélkedő országos döntőjét. S ebben az időszakban zajlanak le a Tanácsköztársasági Művészeti Szemle járási és városi döntői is.

Alföld-kutatás, Szeged-kutatás

MOST MÚLOTT hatvan éve, hogy — 1908 őszén — a Magyar Földrajzi Társaság szegedi vándorgyűlésén *Lóczy* Lajos és *Cholnoky* Jenő kezdeményezésére programul tűzték ki az Alföld beható tudományos vizsgálatát. 1909-ben a társaság megalakította *Alföldi Bizottságát*, melynek szorgalmazására a *Földrajzi Közlemények*ben, *Ethnographiá*ban, a *Néprajzi Értesítő*ben számos értékes adatközlés vállalta az úttörés nehézségeit.

Egyetem híján a kezdemény nem bontakozhatott ki úgy, mint Lóczyék szerették volna. Az első világháború is közbeszólt. Csak a húszas évek közepén, immár a szegedi egyetem bölcsészprofesszorainak kezdeményezésére indult újból a munka. 1927-ben megalakult a *Szegedi Alföldkutató Bizottság*, amely gazdag programot dolgozott ki a táj tudományos földerítésére, folyóiratot is indított *Népünk és Nyelvünk* címmel a néprajzi, nyelvészeti, irodalmi hagyományok közkinccsé tételére. A földrajz eredményeit a *Föld és Ember*, a régészetét a *Dolgozatok*, az irodalomét a *Széphalom*, filológiáét a *Szegedi Füzetek* publikálták. 1941-ben ugyancsak az egyetem keretében *Alföldi Tudományos Intézet* létesült, amely előbb *Kogutowicz* Károly, 1943-tól *Bartucz* Lajos igazgatásával az eddiginél szervezettebb, intézményesebb tudományos munkát kezdett. Ezúttal a második világháború szólt közbe, de a fölszabadulás után az intézet két vaskos tanulmánygyűjteménnyel (1946, 1948) bizonyította addigi munkájának eredményeit, létének szükségességét.

Annak idején magam is bírálója voltam e két évkönyvnek, s az intézet munkájának. Bartucz professzor nem sértődött meg az első kötetet ért kritikáért, sőt szavunkon fogott: a második évkönyvben már szépszámmal szerepelt az az ifjú tudósgárda, amelynek hiányát az elsőből kifogásoltam.

Bírálásunknak azonban nem várt következménye lett: az intézet megreformálása, megújítása, tevékenyebb munkára való serkentése helyett, amely célunk volt, az intézetet megszüntették. *A fürdővízzel a gyereket is kiöntötték. Az Alföldi Tudományos Intézet 1949-ben befejezte munkáját.*

Néhány évvel ezelőtt egészen más irányból — a természettudományok felől — merült fel az egyetemeken kívüli tudományos kutatás intézményessé tételének igénye, s így született meg a *Szegedi Akadémiai Bizottság*. Kétségtelen, hogy a húszas évekkel szemben, amikor elsősorban a bölcsészeti karáról volt híres a szegedi egyetem (*Marót* Károly, *Mészöly* Gedeon, *Sík* Sándor, *Solymossy* Sándor stb. révén), az utóbbi időben (már *Szentgyörgyi* óta) a biológiai, orvosi, fizikai, kémiai, matematikai „iskolái" vitték szét hírét, *immár nemcsak hazánkban, hanem világszerte.*

Természetesnek kell tehát tartanunk az orvosi és természettudományok túlsúlyát a Szegedi Akadémiai Bizottság munkájában. Nem természetes azonban e túlsúly mértéke. Az Akadémiai Bizottságnak egyetlen társadalomtudományi munkatársa sincs, a társadalomtudományi részlege nem is hallat magáról. Pedig még a Szegedi Akadémiai Bizottság létesítése előtt, 1958 júniusában, a *Tiszatáj* hasábjain *Keserű* Bálint *„Akadémiánk — és a társadalomtudományok vidéki műhelyei"* című tanulságos cikkében helyesen sürgette akadémiai *filiálé* létrehozását a társadalomtudományok szolgálatára. „Szegeden — írta egyebek közt — az elmúlt évtizedekben a magyar irodalom jeles alkotói működtek. Ezek hagyatékának a feldolgozása, műveiknek kiadása és életművük értékelésének megkezdése mindenképpen egy szegedi irodalomtörténeti kutatócsoportra várna. Ez a kutatócsoport összefogná azt a munkát, ami Juhász Gyulával és Móra Ferenccel kapcsolatban már folyik, megkezdené Tömörkényre, Radnótira és másokra vonatkozóan... Ezeket a kutatócsoportokat az illető város és az illető országrész történelmi, nyelvészeti, irodalmi, néprajzi hagyományainak őrzésén és marxista feldolgozásán túl felelőssé kellene tenni azért is, hogy a társadalomtudományi kutató munkába bekapcsolják a maguk területén a középiskolai tanárokat, könyvtárosokat, levéltárosokat és a nyugdíjas értelmiségieket is."

Mindez ma is megvalósításra vár. Talán eljött az ideje, hogy a jelenleg is működő, éppen fennállásának huszadik évfordulóját ünneplő pécsi *Dunántúli Tudományos Intézet* mintájára a Szegedi Akadémiai Bizottság a *Magyar Tudományos Akadémia Alföldi Tudományos Intézetévé* alakuljon át, s benne a társadalomtudományok is megkapják Szeged művelődéstörténeti hagyományainak, föltárandó irodalmi, történeti, néprajzi stb. értékeinek megfelelő arányú és intézményesen biztosított szerepüket.

PÉTER LÁSZLÓ

SZEOL SC

Névváltozás a SZEAC-nál

A Szegedi Egyetemi Atlétikai Club küldött-közgyűlése január 13-án ült össze. Ezen az ülésen igen fontos, az egyesület jövője szempontjából döntő határozatok születtek. A Szegedi Olajbányász Sportkör megszűnésével megnyílt a lehetőség arra, hogy az olajipar hathatósan támogathassa a szegedi egyetemi sportot, valamint széles bázisával hozzájáruljon annak intenzív fejlesztéséhez. Ebből következően az egyesület neve *Szegedi Egyetemi és Olajipari Sport Clubra* változik, melynek rövidítése: SZEOL SC. A névváltozás és az új lehetőségek jegyében került kidolgozásra az egyesület új alapszabálytervezete, valamint 1969. évi faladatterve. A feladatterv foglalkozik az egyesület vezetési és szervezési feladataival, ahol súlyponti szerepet kap a helyi anyagi és egyéb lehetőségek tervszerű felhasználásának növelése és az egyesület taglétszámának emelése. Kitér még a feladatterv az oktatási és nevelési feladatokra, az agitációs és propaganda munkára, a minőségi és tömegsport kérdéseire, valamint a gazdasági feladatokra. A névváltozásból következően az elnökség is kiegészült. Tagjai: *Antalffy* György elnök, *Bérczi* Imre, *Jurátovits* Aladár elnökhelyettesek, valamint *Ambrus* György, *Baross* József, *Csizmeg* István, *Deák* Ferenc, *Hasznosi* János, *Herczeg* Ferenc, *Kemenes* Béla, *K. Szabó* Sándor, *Márta* Ferenc, *Nagy* Lajos, *Párczen* Menyhért, *Simon* László, *Szontágh* Ferenc, *Szűcs* Miklós, *Tari* János, *Tóth* Károly, *Tóth* László és *Varga* János.

•

Mivel a névváltozás közelebbi körülményeiről is tájkozódni kívántunk, dr. Bérczi Imrét, az egyesület egyik elnökhelyettesét kértük meg arra, hogy válaszoljon néhány kérdésünkre.

— ***Azt már tudjuk, hogy a névváltozás előfeltételét a Szegedi Olajbányász Sportkör megszűnése teremtette meg. Szeretnénk megkérdezni, hogy melyek voltak azok az indítékok, melyek a változást lehetővé tették?***

— A Magyar Testnevelési és Sportszövetség II. kongresszusán a testnevelési és sportmozgalom jövőjére vonatkozóan jelentős határozat született. A határozat értelmében okvetlenül szükséges a testnevelés és sport még szélesebb körű elterjesztése, fejlesztése, melynek egyik legfontosabb eszköze *a helyi igényeknek és lehetőségeknek legjobban megfelelő formák bevezetése.* A határozatban fontos szerepet kap az a célkitűzés is, hogy „erősíteni kell a sportolási feltételek megteremtéséhez a sportegyesület és bázisának együttműködését, igényelni a helyi állami, társadalmi, gazdasági szervek támogatását és növelni a saját eszközű bevételeket". A határozat fontos szerepet szán a jövőben a felsőoktatási intézmények sportéletének, ezért kettős feladatot tűzött ki: *részint emelni kell a sportolásban résztvevők számát, annak érdekében, hogy az egyetemi sportklubok az élsportok bázisává fejlődjenek; részint a munka színvonalának emelésével, a feltételek javításával elő kell segíteni, hogy az egyetemi jellegnek megfelelő sportágakban a szakosztályok az élvonalba kerüljenek.*

— A határozatban foglaltakat egyesületünk további munkájára nézve feltétlenül irányadónak kell tekintenünk. Látva az elmúlt esztendő problémáit, nehézségeit számos megbeszélést folytattunk az állami, párt és sportirányító szervekkel az előbbi kérdésekkel kapcsolatban. Végül arra a megállapításra jutottunk, hogy a sportmunka színvonalának és főleg eredményességének megjavítása érdekében feltétlenül szükséges az MTS határozatának konkretizálása. Ezek után örömmel fogadtuk a Szegedi Olajbányász Sportkör megszűnésével kialakult helyzetet, amely jó lehetőséget nyújtott a fentiek megvalósítására.

— Lehetőségünk nyílik arra, hogy az egyesület bázisát minden lehetséges vonatkozásban szélesítsük. Sokban javíthatunk a személyi feltételeken, hiszen az olajipari dolgozókkal nagy mértékben bővülhet az egyesület taglétszáma. Emellett anyagi lehetőségeink is növekedni fognak. Az eddigiek mellett indokolttá és szükségessé tették a változtatást a fennálló problémák is, hogy csak egyet említsek, a labdarugó-csapat kiesése az NB I-ből.

— *Milyen konkrét eredményekkel számolhatunk a változás következtében?*

— A lehetőségeknél kifejtettek mellett sokat várunk anyagi helyzetünk megjavulásától. Ha Szeged város, illetve Csongrád megye legnagyobb sportegyesületében folyó munkánk eredményességét javítani akarjuk, ahhoz okvetlenül szükség van jelenlegi létesítményeink fejlesztésére. *E célból létesítményfejlesztési terv készül, melyben fontos szerepet kap a stadion korszerűsítése.* Reméljük azt is, hogy a továbbiakban az anyagi támogatás szintjét minden sportágban a szükségleteknek illetve a nyújtott teljesítménynek megfelelően tudjuk biztosítani.

SZÁVAY ISTVÁN

Főiskolás patronálók

A főiskola Fizika I. KISZ-alapszervének tagjai hasznos és jövendő hivatásukhoz közel álló segítséget nyújtanak a Gyermekklinika betegeinek és a Londoni körúti gyermekotthon lakóinak. A klinikán minden kedd, szerda, csütörtök és pénteki napon foglalkoznak a bent fekvő gyermekekkel, akik így nem maradnak el tanulmányaikban. A gyermekotthonban már összetettebb feladat vár rájuk. Az itt élő gyermekek számára egyszerre jelentik a pedagógust, a barátot és a szülőt is. Energiájuk és lelkesedésük mindezt lehetővé teszi számukra. Így sok olyan lényeges ismeretet, érzelmet és élményt nyújtanak ezeknek a gyerekeknek, melyek hiánya egész életükre rányomná bélyegét.

SAKK

Rovatvezető: dr. Mosonyi Kálmán

MAGYARORSZÁG BAJNOKA: FORINTOS GYŐZŐ

Vaskos meglepetés! Számítottunk arra, hogy fiatal mestereink nem fogják tisztelni a nagymesterek tekintélyét, hogy sok meglepő részeredmény lesz a XXIV. Magyar Bajnokságon. De hogy Forintos Győző nemzetközi mester ebben az erős mezőnyben, 7 nagymester és a mestergárda színe-virága előtt szinte az első fordulótól kezdve vezetni fog, s előnyét fokozatosan növelve már két fordulóval a befejezés előtt bebiztosítja a bajnokságát! — erre talán még a fiatal bajnok sem számított.

Forintos Győző 1935. július hó 30-án született Budapesten. 16 éves korában már I. osztályú sakkozó, 20 éves korában mester, s 28 éves, amikor a nemzetközi mesteri címet is megkapja a FIDE 1963. évi baseli kongresszusán. Fejlődése nem olyan gyors, mint pl. a Portisché, de egyenletes, töretlen. Nemzetközi versenyeken mindig jól szerepel, de átütő sikert nem mutat fel. Mint a Közgazdaság Tudományi Egyetem hallgatója négy alkalommal (Lyon, Reykjavik, Budapest, Helsinki) a magyar csapat legjobb pontszerzője a Főiskolai Olimpián. Állandó megbízható tagja a magyar válogatott csapatnak, jól szerepel az Európa-bajnokságokon. Két ízben az olimpiai csapatban is helyt kap, először 1958-ban Münchenben, ahol nem rajta múlik a kudarc (9 győzelem, 3 döntetlen, 1 vereség), másodszor 1966-ban Havannában (7 győzelem, 2 döntetlen, 3 vereség). A magyar bajnokság döntőjében eddig tízszer szerepelt, kétszer negyedik lett, kétszer hatodik, a többi alkalommal meg kellett elégednie szerényebb helyekkel. Szeged sakkozói már 17 éves korában megismerték Forintost, amikor az 1953. évi bajnokság egyik elődöntőjét Szegeden rendezték, s azt a fiatal mesterjelölt fölényesen nyerte.

Nagyon rokonszenves, szerény fiatalember, igen sokoldalú sakkozó. Inkább pozíciójátékos, pozíciófölényre, majd nyerhető végjátékra törekszik, de nem fél akkor sem, ha a harc taktikai mezőkre terelődik. (Ilyenkor inkább a kibicek ereiben fagy meg a vér!) Harcos sakkot játszik, nehéz állásokban is szívósan és eredményesen küzd. Mostani bajnoksága eddigi sakkpályafutása legnagyobb sikere. A sajtótájékoztatás most is gyenge volt, nem tudhatjuk tehát, hogy bajnokságában mekkora szerepe volt a tornaszerencsének. Egy ekkora verseny megnyeréséhez azonban mindenkinek szüksége van Fortuna jóindulatára. Portisch betegsége kétségtelenül előnyhöz juttatta Forintost, Barcza gyenge formája is neki kedvezett, Bilek és Szabó azonban nem luganoi formában játszott, s a mezőny azonfelül is erős volt. Forintos ma még nincs 34 éves, a fiatalság lendülete és energiái birtokában van, ugyanakkor közel két évtized tapasztalata áll már mögötte, a további fejlődésre tehát minden adottsága megvan. Melegen üdvözöljük a fiatal bajnokunkat, s kívánjuk, hogy ne ez a bajnokság legyen élete legnagyobb sakkeredménye!

Bemutatunk egy játszmát az új bajnoktól a III. Európa-bajnokságról és két brilliáns játszmabefejezést.

FORINTOS Győző (Magyarország)— Jurij AVERBAH (Szovjetunió). Hamburg, 1965.

1. / d4, Hf6 2. / c4, e6 3. / Hc3, Fb4 4. / Vc2, c5 5. / dc: 0—0 6. / Ff4, Fc5 7. / Hf3, Hc6 8. / e3, d5 (Az állás természetének jobban megfelel a b6, Fb7, Bc8 felépítés) 9. / a3, Va5 10. / Bd1, He4 11. / cd: Hc3: 12. / bc: ed: (Ugyanez az állás jött létre Portisch és Berger között (Amsterdam, 1954), s Portisch 13. Hg5 g6 14. Bd5, Va3 15. Fc4 Hd8 16. Hh7:! támadással nyert. Valószínűleg egyik játékos sem ismerte a játszmát, különben Averbah nem ment volna bele ebbe a változatba. Forintos pedig Portisch útját követte volna. Igaz, hogy az ő útja hasonló.) 13. / Bd5 He7 14. / Hg5, g6 15. / Bd2! b6 16. / Fc4, Fa6 17. Ff7:! Bf7: 18. Vb3 Hd5 (Szebb lett volna a befejezés Ba f8 után. 19. Hf7: Bf7: 20. / Bd8, Kg7 21. / Fe5+ védhetetlen mattal) 19. Bd5: és sötét feladta.

TANULJ KOMBINÁLNI!

Forintos—Tomovics Beográd, 1957.

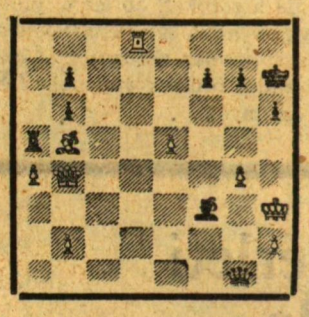

Világos: Kh3, Vb4, Bd8, Fb5 gy: a4, b2, e5, g4, h2 (9)
Sötét: Kh7, Vg1, Ba5, Ff3, gy: b6, b7, f7, g7, h6 (9)

Forintos királya kétlépéses matton áll, de ő következik lépni, és most ez döntő. Hétlépéses mattkombinációja a szakértő belgrádi közönséget lelkes tapsra ragadtatta, ellenfelét pedig annyira megzavarta, hogy bevárta a mattot, elfelejtette feladni.

Hogyan kombinált Forintos?

Tanulj kombinálni rovat megfejtése az előző számból:

DELY—TOMPA. 27. / Hh6+! Kh8 (A huszári nem lehetett ütni 28. Vg4 + miatt, s Fg7-re 29. Fh6 után, Kh8-ra Vf5 után a matt nem védhető.) 28. / Hf7: +, Kh8 29. / Vh5, (Fenyeget Fh7: háromlépéses mattal) g6 30. Fg6: , h6 31. / Fh7+ és sötét feladta, mert Kh7 32. Vf5+ Kg8 33. Vg6+ Fg7 34. Fh6 folytatást és a mattot nem érdemes megvárni.

Szöveg nélkül

Nagy András rajzai

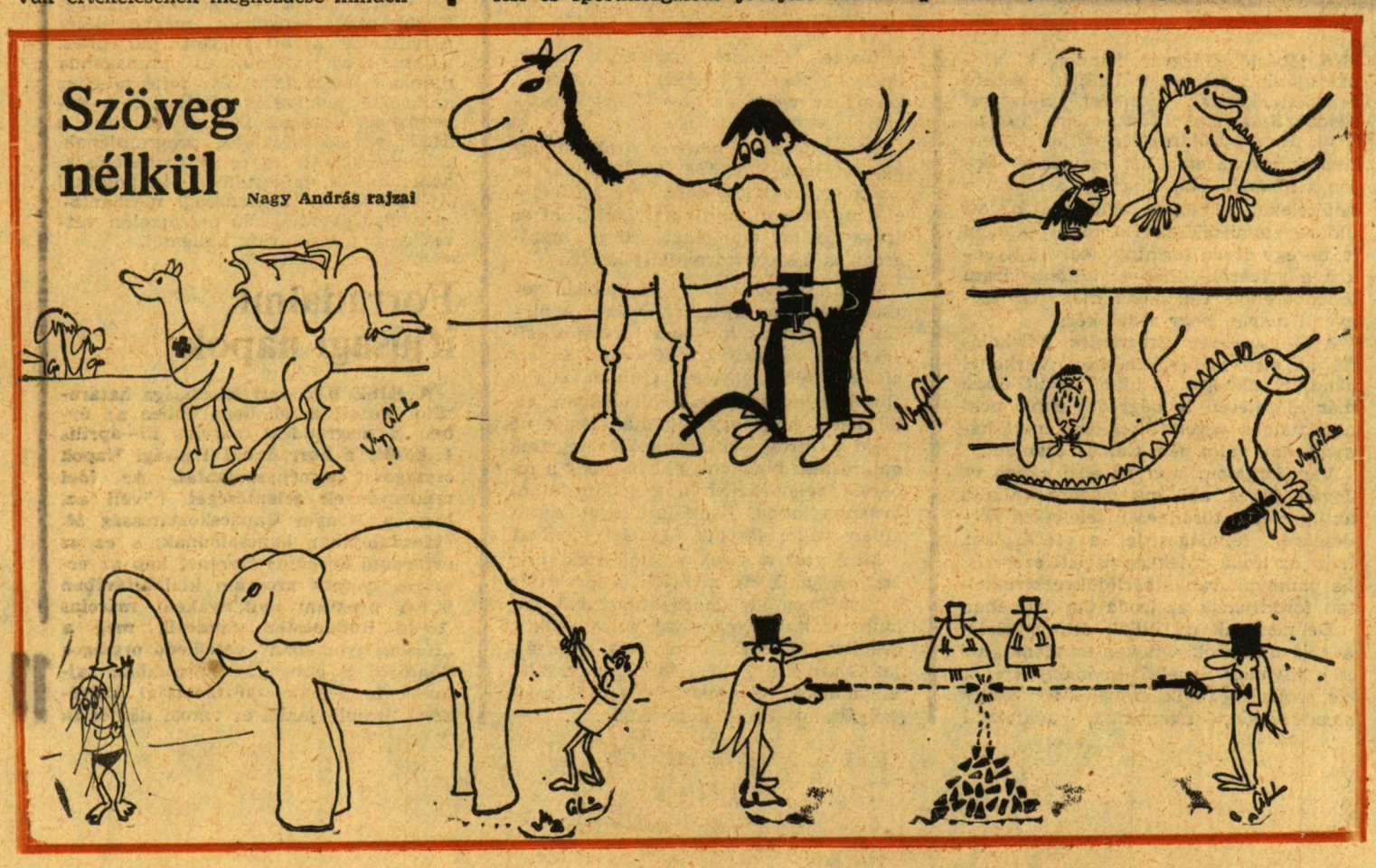

SZEGEDI EGYETEM

A József Attila Tudományegyetem, a Szegedi Orvostudományi Egyetem és a Tanárképző Főiskola lapja. Megjelenik havonta kétszer. Felelős szerkesztő: Papp Lajos. Szerkesztőség: Szeged, Magyar Tanácsköztársaság útja 16. Telefon: 16-198, 13-500. Kiadásért felel: Kovács László, a Csongrád megyei Lapkiadó Vállalat igazgatója. Kiadóhivatal: Szeged, Magyar Tanácsköztársaság útja 10. Telefon: 13-116, 13-500. A lapot az intézmények pártbizottságai terjesztik. Ára 1 forint. Előfizetés egy évre 17 Ft.

Szegedi Nyomda